శ్రీ ర స్తు.

శ్రీ రామచంద్ర పరబ్రహ్మణేనమః.

బృహదశ్వరాజసంవాదరూపంబును

శ్రీమద్రాఘవాచార్యకవివరప్రణీతంబును

కలికల్మషనివారకంబునగు,

నలచరిత్రము-ద్విపదకావ్యము.

ఇది,

సత్యాంగోపయుక్తంబగునటుల

పండితులచే బరిష్కరింపఁబడి

శ్రీచెన్నపురంబునందు

బి. వి. రంగయ్యశెట్టిగారి

స్వకీయ

శ్రీలక్ష్మీనృసింహవిలాస ముద్రాక్షరశాలయందు

ముద్రింపించి ప్రచురింపఁబడియె.

19-5-11.

శ్రీరస్తు.

నలచరిత్రము - ద్విపదకావ్యము.

ప్రథమ భాగము.

క॥ శ్రీరమ్యధర్మనిత్య । ప్రారంభవిభాసిరాజపరమేశ్వర ఘో
రారిమదకుంభికుంభవి । దారణదారుణకృపాణదక్షిణహస్తా॥

శ్లో॥ శ్రీవాణీగిరిజాశ్చిరాయదధతో వక్షోముఖాంగేషు । యేలోకానాంస్థితి
మావహంత్యవిహతాం స్త్రీపుంసయోగోద్భవాం । తేవేదత్రయమూ
ర్తయస్త్రిపురుషాస్సంపూజితావస్సురైః । ర్భూయాసుఃపురుషోత్త
మాంబుజభవశ్రీకంధరాశ్శ్రియసే॥

— రాజ్యంబులోడిన పాండవులయొద్దికి బృహదశ్వుఁడేతెంచుట. —

సలలితసారాంధ్రశబ్దసంగతుల। వలెనొప్పనలచక్రవర్తిచరిత్ర। విరచింతు
నానేర్చువిధమెల్ల దెలియుఁక। కరమొప్పనత్కథాక్రమమెట్టిదనిన। పరమపావ
నుఁడైనపాండునందనుఁడు। ధరయెల్ల కల్లజూదంబుననోడి। కౌరవాగ్రజుపాలు
గావించిదైత్య। ఘోరాటవులకుపోక్కుచునేగించుచట। తనతమ్ములను దానుతన
కూర్మిసతియు। మునివేషము దాల్చిమోసంబుదక్కి। విహరింపుచుండిరివివిధవ
శంబునను। మహిమతోడనుభూమిపైసిద్ధనలది। అరుదైనరుద్రాక్షహారముల్
వేసి। యురవుకెంజెడలెల్లయెగిచుట్టుగట్టి। పరగకృష్ణాజినాంబరముధరించి। కర
ముజెన్నొందగాకమండలవు। ధరియించిజపమొన్నుదన్ద చేనుంచి। పరువడివరయో
గపట్టెధరించి। ఘనతరంబుగపాదుకలు వేడ్కమెట్టి। కరుణాలోవెంచేయగాజూ
చిపాండు। తనయుండుతమ్ములుతానును వేగ। జనుదెంచిఎదురుగానంయమీ
శ్వరునిచరణాంబుజములకుచయ్యనమ్రొక్కి। యకుదుగానర్ఘ్యపాద్యాదినత్క
ర్మవితతులబూజించివినుతులుచేసి। యతిభక్తిగొనివచ్చియువాసనమున।
నునిచిచేతులుమోడ్చి యురుతరభక్తి। ననియెనుమునితోడనారాజవిభుఁడు। ప
రమయోగధ్యానపావనజ్ఞాన। చిరదయానిధిమీకు క్షేమమేయనిన। వినిము
ద్రుడుధరావిభునకిట్లనియె। జననాథనీవంటిసత్యసంధుండుగలుగుట క్షేమంబుగ
లుగుగాక। యిలక్లేశమంబులుమున్ని యేటికివచ్చి। ధరణీతలేశనీతరములునీవుపరి

కామమేమునిపరికించి చూడగ। మనమున జింతించి మరిపాండుసుతుడు। దనము
దిదెచ్చియ త్తపసికిట్లనియె। దేవదయాసాంద్ర దేవేంద్రవంద్య। యీవేళమా
సౌఖ్యమేమనవినుము। కపటజూదంబున కౌరవేంద్రునకు। విపులసంపద లెల్ల
విడువంగగలిగె। నదియాదిగాగ యీ అరణ్యభూమి। ముదమెల్లదక్కి యీము
దితతో గూడి।తమ్ములు నేను నుతపసి వేషంబు। నిమ్ములధరియించి యిట్లుండగ
లిగె। నాకటి వేళకు నన్నంబు లేక। నాకులుకాయలు నరసిభక్షించి। దినమొక్క
యేడుగా దీనత బొంది। యెసిసీయడవిలో నిట్లుండగలిగె। పరతెంచియష్టదిక్ప
తులు నునయిన। ధరలోన సాధింపదగిన సోదరులు। శూరత్వములు మానసు
ఖములుడించి। ఘోరాటవులలోన గూర్చుండవలసె। ద్రుపదనందనయిట్టి దు
ర్దశనొందె। విపులశోకంబున వేగింపగలిగె। చిత్రశయ్యలయందు చెలగి నిద్రిం
చి।పత్రశయ్యలయందు పవళించగలిగె। సంగీతవిద్యాఘోషంబులాలించి। సిం
గంబు కూతను చెవియొగ్గగలిగె। నలువైన సింహాసనముచకూర్చుండి కొలదిశ
క్కగరాల గూర్చుండగలిగె।నారామసీమలనలవర్తించి। యారణ్యసీమలనడ
లంగగలిగె।హితవుగతన పురోహితులతో నుండి। మితిలేని మృగముల మెలగం
గగలిగె। వెలలేని కర్పూరవీడెముల్ జేసి। నలసియాకుబు వ్రేళ్లనమలంగగలి
గె। జాతిగంధము నే?సరివితో బూసి। భూతిగంధము మేనబూయుంగలిగె। ని
టువంటి సుఖములకిసు వైతిమయ్య। కటకటా దయలేక కౌరవాగ్రజుడు। యెరు
గకనిటు చేసె నేమనవచ్చు।పరమ యోగీంద్ర నా భాగ్యమిట్లుండు దెవ్వుట్టిపోయి
నవారు పుట్టిన వారు। పుట్టబోయ్యేవారు భూలోకమునను। దాయాదివారిచే
ధరయెల్ల నోడి।పోయిమావలెవన భూమిలో నిట్లు పొందియీ వెతలనుబొంది
నవార। లెందైన గలరె మీ రెరిగిన యెడల।ననవుడు మునిచంద్రుడారాజుజూచి
ఘనకృపారస మొలుకంగ నిట్లనియె। ఇదియేమి జననాథ యింతగానీవు।మదిలో
నయిట్లాడ వ?రచి తేసితి।పోపొంము మరియేమి బుద్ధులు మీరు। ప్రాపించి చింతిం
పపని లేదు మనుము। తొల్లి జేసినయట్టి దుష్టకర్మమును। నెల్లపొందక విధియేల
పోనిచ్చు।కమలాక్షిధరునకు కమలగర్భునకు। కమలేశునకు శతక్రతునకునైన
కొన్నాళ్లు దుఃఖంబు కొన్నాళ్లు సుఖము।కొన్నాళ్లు లేమియు కొన్నాళ్ళు కలిమి
వసుమతిసమముగావర్తింపుచుండు।వసుమతీశ్వర యింతవగ పేలనీకు। నదిగా
కవ దుఃఖమందితిరిలను। ముదమొప్ప మావంటి మునుబు మీకడకు। చనుదెం
చినిత్యమునకల శాస్త్రములు వినుపించెద మీకు వేశ్వరనింక।తమ్ములు బా

సితోతరుణి బాసితివో।సమ్మతిగాని వేషములు జెందితివో।కరిపురంబుననీవు క్ర
మముతో నున్న।వరుసతో నచటికి నెత్తుము మేము। పుణ్యవేళలయందు పుణ్యతీ
ర్థములు।పుణ్యులై గుర్తించు పుణ్యముల్ జేసి। పితృవేళలయందు పితృకాల
ములను। నతిభక్తితో జేసియఘములు ద్రోచి। ఇటువంటి సుఖములకిరువుగా
నుండి కటకటా నీవు శోకము జెందదగునె। వసుధ నాపద బడ్డవారలలోన।పొసగ
నేయాపద బొందితివిపుడు।జననాథు నీకింత సన్తాపమేల।వినుము చెప్పెద నీకు వి
శదంబుగాను।నవనిలోన నలనాథుడను మహారాజు।ప్రవిమల సత్యసంపన్నుడగ
నుడు వినుతి కెక్కిన బాహువిక్రమోన్నతుడు।వినయభూషణుడతి విమలమా
నసుడు గురుభక్తినిరతుడు గుణవిశారదుడు। కరుణాపయోనిధి గాంభీర్యధను
డు। ధరణి షోడశ మహాదానవినోది। యఘుడై సకలశాస్త్రార్థకోవిదుడు।
చిరపుణ్యమతి వీరసేనసుతుండు। ధరణివంశజుండు కందర్పసన్నిభుడు।నిరుపమ
విజయుండు నిషధేశ్వరుండు। పరమపావనుడు శ్రీపతిభక్తియుతుడు।సురరాజ
విభుడు భూసురవర్ణనీయు।డరిబలహరి మహానలుడగుచు। నలునిపట్టపురా
ణి నలినాయతాక్షి।అలివేణి దమయంతి యను నెడిమెంతి। పరమపతివ్రత బహు
గుణాభరణ।కరిరాజగమన చక్కని చంద్రవదన।తనయుడు వంశవర్ధనుడొక్క
రుండు।మనుజేశ్వరునకు కొమార్తె యొకతె। నిలమేదుదీవుల నేలెడు రాజు।వ
లనొప్పు పుష్కరవసుధీశుతోడ।నవనీశ నీవలె నా సాపజూద మవిరళంబుగ నా
డియట మోసపోయి। పురవరంబెడబాసి భూముల బాసి। దొరలను బాసి ఘన
రథంబుల బాసి। గజముల బాసి ధనముల బాసి। ప్రధానుల బాసి వరపుత్రులను
బాసి। వనితను బాసి పరమాప్తులను బాసి।భటకోటి బాసి సకలబంధుల బాసి స
కలంబు బాసి। చకితాటవుల కేగి చానతో గూడి। కట్టపుట్టము లేక కాంతపై
కొంగు।కట్టుక నడవిలో గడు దుఃఖమంది।యాకలిచే చాలనలజడి బడుచు।నాకు
లుకాయలు నలములు భక్షించి।కలిరాజు పన్నినఘనమైన మాయ। తెలియకిద్ద
రురెండు తెరవుల బట్టి।తరలాక్షి నెడబాసి ధరణీశుడెడల। ధరణీశు నెడబాసి తర
లాక్షి యెడల।తమ్ముగొల్చినవారి తాము సేవించి।యిన్నాళ్లనుండిరి యిలగొంత
గాల।మరిగినపిదప శ్రీహరికృపజేసి। సుసురాజ్యసుఖము ననుండిరి తొల్లి। యా
దనహస్త్రాంశమైననుగలదె। యిందువంశజనీకు నెనసిన కష్ట మవ్వుడ త్యాశ్చ
ర్యమందియా రాజు। ఘనభక్తిముని రాజు గనుగొని పలికె। వరమునినాథ నా
వలె నలాధిపుడు। ధరయెల్ల కల్లజూదంబున నోడి। యిటువంటి నడవికి నా... గి

బోయె। తటుకునయుట్టి జూదంబులుమున్ను। గలిగియుండుటబూనె కౌరవాధి
పుడు। తలచిపల్మారు దూరదగదింక నలుని। చారిత్రమంతయుసాంగంబుగాను।
గారవంబునవినకదు వేడ్కపుట్టె। వినుపింపుమనిన భూవిభుజూచిమౌని తనమ
లో బృహదశ్వమహర్షి। యానందమునుబొందియుండంద మెచ్చి। ధ్యానిం
చి నలునిసత్కథ చెప్పదొడగె.

శ్లో॥ కర్కోటకస్య నాగస్య దమయంత్యా నలస్యచ।
ఋతుపర్ణస్య రాజర్షేః కీర్తనం కలినాశనమ్ ॥

బృహదశ్వుఁడు పాండవులకు నలునిచరిత్రము చెప్పుట.

నిరుపమగతినొప్పునిషధాపురంబు। సురయుగమతికెక్కినట్టిపట్టణము। శ్రీక
రనవహేమచిత్రగేహములు। ప్రాకారగోపురప్రాసాదతతులు। కనకంపుమేడ
లుఘనమంటపములు। వినుతింపదగినట్టివిపణిమార్గములు। కోటలుయుట్ట
ళ్ళుకొలువుకూటములు। నాటకశాలలు లలినదీర్ఘికలు। కేళికావనములుకృత
శాచలములు। బాలానిలంబులు బహుపుష్పములును। మహనీయ్యదేవతా
మంటపంబులును। బహుచిత్రగతులచేబరహర్మ్యములు। శృంగారవనము
లుచెరుకుతోటలును। సంగీతనిలయములశ్వరములుమరియు। రంగుమీరిన
యట్టిరజితశైలములు। చెంగావి పెక్కుము ల్చిత్రశాలలును। కొమరార
ముత్యాలగొడుగులుమరియు। కమనీయ్యచక్రసంగతకవాటములు। వారణ
శాలలువాజిశాలలును। మేరుశైలముకన్నమించుతేరులును। పచ్చతోరణ
ములుబహువిలాసముల। నచ్చుగాగొప్పముత్యములముగ్గులును। విమలభూ
షణమునవిహరించుహరులు। నమరభూజములతోడనమరినతరులు। వారాశి
కిరవైననననతటాకములు। చాతురత్నంబులసౌధవాటికలు। వేదశాస్త్రపురాణ
విద్యలన్నిటికి। యాదియైనట్రించునట్టిభూసురులు। రాజులుబలపరాక్రములు
రాహుతులు భూజననుతులైనబుధులుబాంధవులు। ధనదునిపురినైన ధర
యెల్లచూర। కొనిదాచగలవైశ్యకోటిచెన్నొందు। హరిభక్తియుక్తులైనట్టి
శూద్రులును। సరసులుసత్కవీశ్వరులుపాఠకులు। కాముకులుసువారకాంతా
నంబు। కామితార్థములెల్లగలుగునంగళ్లు। నానావినోదములున్నదుపునా
టకులు। మానినిపతిభక్తియుతులైనసతులు। దురమునమించినమగలునుమిగు
మదగజంబులనిల్పుమల్లులుగలిగి। పురుహూతుడేలినపురమొకోయనగ।

ధరణీదేవికి ముఖదర్పణం బనగ। పురముల కెల్లను భూషణంబగుచు। నిరుపమ
గతి నొప్పు నిషధాపురంబు। అప్పురాధీశ్వరుడమల మానసుడు। భూపాలచంద్రు
డు భుజబలోన్నతుడు। గర్వితపుగజకంఠీరవుండు। సర్వజ్ఞుడత్యంతసాహసోన్న
తుడు। నాకేశనుతకీర్తి నలచక్రవర్తి। యేకచక్రంబుగా నేలుచునుండె। వారక
నెలమూడు వర్షముల్గురియు। జారులుం లేర నాచారులు లేరు। విరసంబు తిరి
పెంబు వెతకిన లేదు। వరుసతో కలహించువారుచు లేరు। అంగహీనులు లేర రసి
చూడగను। అంగజులై వడి నమరియుందురు। నూరు పూండ్లకు మున్న గ
రూకవడ్డి। యేరుకిర్వది వాలు గెద్దులుదున్ను। పదిపాళ్ళకొకపాలు పార్థివే
ంద్రునకు। కొదవతొమ్మిది పాళ్ళు కొనుపంట కాపు। యొలయుచు పుట్టికి నొక్క
రూకపన్ను। గలిగి వర్తించు నా కాలంబు నందు। నిలన వగ్రహదోష మెన్నండు
లేదు। పలుమారు దున్నక పండు సస్యములు। గోవులు పితుకక కురియుచునుండు।
నే వేళ భరామిపా లేరులు గలిని। కూర్మి సస్యంబుల గూడి సహించు। ధర్మము నా
ల్గుపాదంబుల నడుచు। హరిహర బ్రహ్మాదుల ద్భుతం బంద। ఇరువుగా యేబదియా
రు దేశముల। ధరణీశ్వరుల చేతదగిన కప్పముల। నిరవొందగైకొని నిల యేడు దీ
వు। లెరుకగా యకపురోహితులనాశ్రితులు పరము పావనులైన బ్రాహ్మణోత్త
ములు। మతిమంతులైనట్టి మంత్రిపుంగవులు। నతిభక్తితో గొల్వ నావిఘ్న చక్ర।
మలయుచు పంపు సేయగ నలాధిపుడు। చిరలీల రాజ్యంబు జేయుచునుండె। నంత
టనా దేశమందొక యెద్దు। వింతగా నడవిలో విహరింపుచుండ। కనుగొని యొక్క-

నిషధాపురంబు నందలి వ్యాఘ్రము యెద్దుపై శపథంబు బూని వచ్చుట

వ్యాఘ్రము యోర్వలేక। మనమున కోపంబు ముల్లడిగొనగ। పలికెనో హా యో
యంతభయమును లేక। వెలయ నా యడవిలో విహరించుటెట్లు। చెలరేగి యే
ను గర్జించితి నేని। యిలమృగసంఘంబు లెల్ల భీతిల్లు। నీ బాహుబలమెంత నీ వా
రలెంత। నా బాహుబలిమికి నరులెంతవారు। కలగినన్నింతగైకొనక నీవు। వలరేడు
బలిమైతె ముందుల కేమి। ధారుణి నలుని సత్యంబున గాదె। యీరీతి గర్వించితివి ది
యెంత నాకు। నలరాజు సత్యము న్నాళ్లు వర్ధిల్లు। నిల నెట్టి రాజేంద్రులైన -రోతో
ల్లి। పలిబోయిన వారలీనలుడెంత। గాలంబు రాజ్యభోగము నవర్తించు। నేవి
ధంబున నైన నేనిన్ను బట్టి। వావిరి వాగోళ్ల వడి డొక్కచించి। గొబ్బున కుం- ~గో
రికి రక్తంబు। సుబ్బుచు మరిగ్రోలకున్న నే పులికి। పుట్టినవాడ నీ పుడమిలో పలను।
యని బుస్సు పులిబల్కు నంత ఆవులను। ఘనవ ~ భేంద్రుడు గర్జించి పలికె।

యివ్యాఘ్రమునీకనుచితమాయిట్లు । న్యాయంబు యన్యాయవాక్యంబు ।
పలికితినామదిభయమేమినాకు। ఇలలోనయానళోర్వీశురాజ్యంబు । సేయంగ
యిటువంటిసేతలునీకు। పాయకబలుకంగపంతమానాతో। నీయాననిటువంటి
నీతులుదప్పి। పొయ్యేటివేళకీబుద్ధిపుట్టించె। సకిలించెనోవిధి పాపంబుయనగ।
పులికుల్కిపడనేలనుర్విలోవినుము। ఎలుకలుపిల్లులుయేనుగల్మరియు । వల
నొప్పసింహములవైరంబులేక। ఇచ్చవచ్చినచోటనీవనంబునను। మచ్చరంబు
లులేకమహినివర్తించు। ననవినివ్యాఘ్రంబునంతగర్వించి। జననాథుసాక్షిగా
దిందునిన్నిపుడుఎన్నగానీసత్యమిప్పుడువచ్చిననన్నేమిసేయుదువనరంగననుచు
ఆగ్రహంబునలేచియావలింపుచును। శీఘ్రంబువృషభంబుసిద్ధించెమనకు। అని
తల్చిపైగాగనంతలోపలను। ఘనగిరులదరదిక్కరులెల్లబెదర। సురలరుదంద
రక్షోతతిగుంద। నరులుజొతిల్లకిన్నరులుభీతిల్ల । దివిజులువెరగంది దివినుండి
చూడ। భువియెల్లగదలనంబుధులెల్లగలగ। పెనుపర్వుతోడగంభీరంబుతోడ
వినువీథిబరతెంచివిస్మయంబుగను। నరగునవిష్ణుచక్రంబుపోల్కి। కరిగాచి
నక్రంబుఖండించినట్లు। తక్కకవ్యాఘ్రంబుతలద్రుంచివైచి । గ్రక్కునకమ
లాక్షుకడకునేతెంచె। నటుగాననారాజునతులసత్యమున। పటుగతిదోషముల్
పలుకంగనేగ। నతివేడ్క రాజసూయాశ్వమేధాది। క్రతువులుచేసియుకమలా
సనాది। దేవతలెల్లకీర్తింపశోభిల్లి। ఈవిధంబునజగంబేలుచునుండె। నంతట
కొన్నాళ్లకతిచిత్రముగను। సంతతకతినివసంతకాలంబు। చనుదెంచిమందార
జంబీరములను। పనసపిప్పలనింబపారిభద్రములుచందనపున్నాగసహకారము
లను। కుందకురంటకకోవిదారములు। లుంగలవంగమాలూరవృక్షములు। సం
గతిఖర్జూరచంపకంబులును। సురపొన్నలునుమంచుచాపోతములు। కురువక
మ్ములుగేదగులునశోకములు। పుల్లమామిళ్లుకర్పూరభూజములు। నల్లసియుర
టులునారికేళములు। నారదపాటలీనాగతింత్రిణులు। గోరంటలరటులుకుట
కుటభూరుహాము। లాదిగాగల్గినయారామభూమి। పాదుగానప్పుడేర్పరుపంగ
నాకు। రాలియొక్కటనతిరమ్యమైయుండి। యాలోనచిగురించెనంతలోగాచె
పూచిఫలించెపుప్పొడిచల్లగాలి। వీచినేలనుప్రాలెవింతవింతగను। పలుమారు
పలుమారుపచ్చవిల్తుండు । అలరుపువ్వులతూపులందందనేయ । పవడంపు
చాయజొప్పడునాసికములును వనహేమమయమగునవ్యపత్రములు। విమలస
రంబులువిమలనేత్రములు। నమలంగధవళమయంబగుచును ఎరుదుగాగను

గొనియవనీశ్వరుండు, సరసత జేయునసంతుని పూజ, కడు వేడ్కనో జూడగా వ
చ్చెననగ, సుమతత దివినుండి మెల్లక నపుడు, వసుమతి పైనుండ వచ్చెనోయనగ,
పొసగ నంబరలక్ష్మి బూనుముత్యాల, హారంబు జారెనో యవనికి ననగ, క్షీరాబ్ధి
తరలగ చెన్ను వహించి, యాకాశమున నుండి హంసంబు పిండు, భూకాంతు ముం
దర బొదలుచు వ్రాలె, వ్రాలిన జూచి భూవరుడు హర్షాబ్ధి, దేలుచు నపుడు మ
త్రికిట్టులనియె, నెందుండి వచ్చెనో యీ రాజహంస, లందంబు జూచిన నతి వేడ్క
బుట్టె, నొక హంస బట్టుక నారక మనము, సకలంకగతిని ముద్దాడుద మనుచు,

నలమహారాజు రాజహంసంబును బట్టుకొనుట.

నతి వేడ్క లేచి చయ్యన చలకడకు, కుతలేశు డేగిన గొబ్బున నెగసి, యవ్వాల
వ్రాలిన నపుడు పోనీక, నెవ్విధంబున నైన నేబట్టెద నుచు, కదసి మిక్కిలి కుతుకం
బుల్లసిల్ల, పొదలి సమరి పొంచి పొంచి పోవంగ, కనిపక్షులన్నియు కడు భీతినొం
చసియొక మ్రాని పైచయ్యన వ్రాలె, వానిసంగతి జూచి సుధీశ్వరుండు, వీని
బట్టగ నెద్ది తెరంగ కమనకు, తలగక తొలగక దస రెపు నేర్పు, దొలగ మానెక్కి
తొలునీవు, పసుపడ నేన బట్టెద బట్టెద ననుచు, ననిన నా సచివుండు నా భుజ మెక్కి యు
నురక్తి పక్షులన దలి। పనివియు మనమున బెదరుచు మహి మీద వాలె। వ్రాలిన క
నుగొని వసుమతీశ్వరుండు । పాలించి తన మంత్రిపతి మోము జూచి దిరిగి వచ్చి నీ
వొక్క దిక్కున నుండి । తగిలిన పులుగుల నదలుచు తోడబట్టు। మనపుడా భూమీశు హా
యాతండు డగ్గి। గొనకొని యొక్క దిక్కున నుండి డిండి। యనురక్తి పక్షుల కడ్డమై
నిలువ, మనుజేశ్వరుడు వాని మరిపోవనీక, నల్లనల్లన మహీ నరు దెంచి పొంచి।
మెల్ల నేయొక దాని మెడ బట్టుకొనియె, కడు వేగమున లేచి కడమ రాయంచ,
డలు చనొక భరారుహంబు వ్రాలె। చెలువ నల రాజు చేజిక్కి బడ్డ, పులుగు
లరాజు సొంపుడిగి భీతిల్లి, పలుమారు దలపోసి భావంబులోన, గలుగుచు మే
ముని కడికి నేతెంచి, లటుపసనీసి చేదగులంగ గలిగె, కటకటా యాకీతిగా జే
నట్టి, బలువైన నా వ్రాతఫలము నేమందు, చలమున ను రాజసంబున నృపతి, ప
మేమి సేయునో యెరుగంగరాదు, యేమైన మేలింక నేమున వచ్చు, నని హంస చిం
తచే నడలగా నా తత, డనురక్తితో రాజహంసను జూచి, కనుగొరదు వ్వి మక్కువ
ముద్దుబెట్టి। యొనరంగ కన్నులనొత్తి వాలించి। యక్కున జేర్చి తియ్యని మాట
లాడి। చెక్కిలినొక్కి మచ్చిక జేయుచుండ। కనుగొని సంతోషకరమగునట్టు
ను శేషుతో వచో మధురత బలికె। నవనిశ ధమ మంతియు ని మెడు కాంత, సువిద్ధ

(రాజహంసంబు నలరాజుతో దమయంతిని నీదు భార్యగావించెదనని చెప్పుట.)
జేసెదనీకునోసగినన్ను విడువు। తగునీకు దమయంతి దమయంతికీవు। తగుదువు
నామాట దబ్బరగాదు। సారసభవుడు నీ సౌందర్యమునకు। భోరన భువి దాని బు
ట్టించె మున్ను। నేగతినైన నాయింతిని జేరి భోగదేవేంద్ర నీపాలతి జేసెదను। తలకొ
ని ఈ వేళ తగవట్టి మాట। బలికి పోజూచేటి బక్షివిగాను। ఈ పక్షి చేత వేగ మానట
న్చు। భూపాలచంద్ర నీబుద్ధి నెన్చకుము। నీ చక్కదనమును నీవిలాసమును ఆ చకో
రాక్షి కినమ్మ మరు భూపాల। నామాట నిజముగా నమ్ముము మదిని। కామిని నీసొం
ముగా జేయనేర్తు। దమయంతి నీచక్కదనము నిదలచి। సుమబాణ వేదనా సక్త
యుండియును। నీపాదపద్మముల్ నిరతంబుగొలువ। నాపద్మగంధి నీ నతివ జేసెద
ను। కమలాక్షునాన నాకన్నులయాన। దమయంతి నీ యింతి తప్పదీమాట। నావు
డు ముదమంది నరలోకనాథు। డావేళ నాశ్చర్యమందియాపక్షి। నతి వేగవిడచి నె
య్యమున నిట్లనియె। నతివేడ్కతో నీవాడిన మాట। వినగ నా చెవులకు విందయ్యె
నేడు। నెనయుదా దమయంతి నేగతి నీవు। నెరుగుదువిలలోన నే రాజపుత్రి। తెరగొ
ప్పనవనిలో తిరిగెదు మీరు। రాజకన్యకల వర్తన మెరుంగుదురే। రాజహంసో త్త
మ రమణీ లలామ। నెలమి నాయింతిగా నెట్లు జేసెదవు। తెలియంగ చెప్పుమా తె
రగెల్ల మాకు। హంసరూపంబున నరుదెంచి మున్ను, కంసారి జలజాక్షి కరుణించి
నట్లు, హంసరూపంబున నతివేడ్క నాకు। హంసయానను గూర్పనరుదెంచి
తివో। పాలును నీరును నేర్పరుపంగ నేర్పు। జాలిన పక్షి రాజవుగావె నీవు। మనుజ
భాషల రీతి మహిలోన పక్షు। లెనయంగ బలుకునె యొక్కెడనైన। పక్షివిగావు
నా పాలి దేవతవు। ఈ క్షితిలోన నా యెలనాగ జనన। మంతయు నెరిగింపుమనవు

దమయంతి జన్మవృత్తాంతము.

డు పక్షి। వింతగా నారాజవిభున కిట్లనియె। ధరణీశ వినుము విదర్భపురంబు। కరమ
ర్ధి జగతి ప్రఖ్యాతమై యుండు। నాపురాధీశ్వరుడమల మానసుడు। భూపాలచంద్రు
డు పుణ్యావర్తనుడు। భీమభూపాలుడ భేద్యుడుత్తముడు। శ్రీమించ రాజ్యంబు సే
యుచునుండె। ధరణీశ్వరునకు సంతానంబు లేక। ధరణీసురార్చన తప్పక జేసి। తప
ములు జపములు తగిన దానములు। నుపవాసములు పెక్కులొనరించి యలసి। క
డలేని దుఃఖసాగరమున మునిగి। పుడమీశుడాస్థానమునకు నేతెంచి। యురుదైన
రత్నసింహాసనోపరిని। ఇరువంద గూర్చుండి హితపురోహితుల। గాయకవంది
మాగధమంత్రివరుల। నాయతమతి జూచి యప్పుడిట్లనియె। వినుడు సన్నాహమవి

ధమునగలుగు, ననిభూసురావళినఖిలదానముల, నొనరించితినిమరియుచిత
మార్గమున, తనయెందులనుసంతతిలేకబోయె, నిరవైనసంతానహీనుడైనట్టి
నరునకుదూరమౌనాకేశపదవి, సుతులనుబడసినచూచియెందెంద, పితృదేవ
తలనుసంప్రీతినొందెదను,వసుధయీతనువులెవ్వరునమ్మినారు, పొసగినయీ
రాజ్యభోగంబులేల,మనమారతనయులమధురవాక్యముల, వినగనేర్చనియ
ట్టివిమలాత్మునకును,వీణామృదంగాదివిస్వరములు, వేణునాదములైనవినని౦
పుగావు,విడువకిప్పుడుమునివేషంబుదాల్చి, తడయకనిపుడుసంతానార్థియగు
చు,తరుణితోగూడుకతపమునకరిగి, పరగంగపుత్రులబడసివచ్చెదను,మంత్రి

భీమభూపాలుడు సంతానార్థియై తపంబునకరుగుట.

కోవిదులారమహిమనరాజ్య, తంత్రంబునడుపుడు తగనేనువచ్చు, నందాక
యునిబల్కియపుడుభూసురుల, నందరరావించియతిభక్తిమ్రొక్కి, భటపరి
చారికప్రకరంబులకును, తటుకునతనదువృత్తాంతంబుజెప్పి,పుడమికాపులకు
నేర్పడబుద్ధిజెప్పి, పడతియుదానునుపరమహర్షమున, చెలువుమీరగనార
చీరలుకట్టి, తెలివిభూతమైనిండతిరముగానలది, కురులెల్లజడలుగాకూడంగ
జేసి, పురమువారెల్లగుంపులుగట్టిచూచి, యూరాయనంగఘోరారణ్యము
నకు,ధారుణీభర్తమోదంబుననరిగె, ఫలములుదళములుభక్షించికొండ-బి
లములవిలసిల్లిభీతిల్లియిట్లు, కొన్నిదినంబులుఘోరాటవులను, గ్రన్ననవిహ
రించగానొక్కనాడు, తనశిష్యులునుదానుదమనమునీంద్రు, డచురభక్తిమీర
గానటికివచ్చె,వచ్చినమునిగాంచివసుమతీనాథు, డచ్చుగాసాష్టాంగమెప్ప
డర్పించి, పలుమారుమునినాథుప్రస్తుతిశేయ, తలపునమెచ్చి యాతపసియి
ట్లనియె, నెక్కడవిహరింతుకిప్పుడుమీరు, నిక్కాననంబుననెన్నడుగాన,త
లపోసిచూచినతాపసవృత్తి, గలిగియున్నది రాజకళలు మీయందు, నమరి
యున్నవిమీరడవిలోనిట్లు,క్రమమునవిహరింపగానేలమీర, లెవ్వరోయనిన
భూమీశుడాతపసి, కిత్థంబంతయునటచెప్పదొణగె, తాపసవర్యవిదర్భపు
రంబు, నేపారమీడయునేలెడువాడ, నీపద్మగంధినాయింతియై[illegible], నా
పేరుధర భీమనరనాథుడండ్రు,పరగసంతానసంపదలేకనాకు,ధరణిపాలింపంగ
తగదటుగాన్నలపసివేషముదాల్చితరుణితోగూడ, తపముసేయగమదిదలచి

దమనమునీంద్రుడు భీమభూపాలుకై తపంబొనర్చుట.

వచ్చితిమి,నావుడువినిమునినాథుడాభీమ, భూవల్లభునిజూచిపొలుపొందబలి

క, భూమీశ మావనంబునకు నేతెమ్ము, తామసింపగ నేనుతపముగావించి, వన
జాసనాది దేవతలచేవరము, గొనివచ్చి యిచ్చెదకొదువ లేకుండ, ధరణీశ యంత
సంతానంబు వడసి, యిరవొందపురమున కేగుదుగాక, ననిదోడుకొనుచు నిజా
శ్రమభూమి, కనురక్తిచను దెంచి యతిఘోరతపము, గావించగా మెచ్చి కంజా
తగర్భు, డావేళ తనకు ప్రత్యక్షమై నిలువ, మునికులచంద్రుడు ముదమంది బ్రహ్మ
గని సన్నుతులు జేయ కమలజుడనియె, నిది ఏమి మునినాథ యింతగా నీవు, పదవడి
ఘోరతపంబు గావించి, నేమికార్యము వచ్చె మెరిగింపుమనిన, భీమనాముండ
న ప్రియశిష్యుడొకడు, లోకేశ కలడు భూలోకనాయకుడు, ప్రకటంబయిన సం
పదలెల్ల జూసి, సంతతిలేని విచారంబుతోడ, నింతియు దాను మా యొడ కేగుదెం
చె, సతికి సంతానసమృద్ధి తోనిచ్చి, యతి వేడ్క రక్షింపు మనవుడు బ్రహ్మ

బ్రహ్మ భీమభూపాలునకై దమనునికి వరంబిచ్చుట.

పొలుపుమీరగ నొక్క పుత్రి పుత్రుండు, గలడంచు జెప్పి వేగంబున నరిగె, నంతట
దమన మహామునీశ్వరుండు, వింతగా భీమభూవిభుని వీక్షించి, కులతేంద్ర నీకొ
క్క కూతురు కొడుకు, నతి వేడ్క గల్గుదురరుగుము పురికి, ననవుడు సంతసమంది
యా రాజు, మునినాథునకు రేడు మ్రొక్కి యిట్లనియె, దమన మునీంద్ర నీదయచే
తనాకు, క్రమమున సంతతి కలిమియు గలిగె, నవి సన్నుతులు జేసి యవనీశ్వరుం
డు, తనసతితో గూడి తనపురికరిగి యేలుచున్న నాతదనంతరమున, పరువడి యా
రాజపత్ని గర్భంబు, ధరియించి ముందర తనయుని గాంచె, తిరగొప్ప మరికొన్ని

దమయంతి జనించుట.

దినముల వెనుక, తనయను గాంచె నా తరళాయతాక్షి, జననాథచంద్రుండు సం
తోషమంది, దమనాఖ్యుడను బేరు తనయుని కొసగి, దమయంతి యను పేరు తన
యకు నొసగి, కొడుకు కన్నను ముద్దు కూతురు మీద, పుడమీశుడతి వేడ్క పా
లు పొందుచుండె, క్షీరాబ్ధికన్నియ చెలువొందినట్లు, మీరి భూధర పుత్రి మెలగు
చున్నట్లు, తరుణి వర్తించె సౌందర్యసంపదను, ధరణీశ యబ్బంగి దమయంతి పుట్టి
నెరుగుదుమున్న నే నేగతినైన, యిరువంద దానినీ యింతి జేసెదను, మానవా
ధీశ యీ మగువ నీ సొమ్ము, నేనాడు మాటలు నిజమనినము.. మని యంత బలికిన
నంత యా రాజు, వినిమనంబున చాల విస్మయం బంది, బలువిడి నానంద బాష్పము
ల్చాల, పలుమారు దొరుగ నప్పృథివీవల్లభుని, చేకొని కౌగిట చేర్చి ముద్దాడి భూ
పాలు తుడప్పుడా పాలబి దగ్గరకు నతివేగ పోయి రమ్మని నీకు కొలప, శతపత్రముల

నలువహంసలను, రయమున నాహంసరాజును గూడుకొని, పైనమై యాత్రోవ
పైవంబునిలువు। నేయక నలునికా చెలిగూర్చుతలవు, దోయక భూమికాంతు
నిమిాదిభక్తి బాయక నాకటబడితమ్మితూండ్లు, మేయక నీడల మెలగంగలేక,

దమయంతి వనవిహారం బొనర్చుట.

భూవలయంబు హాలుపొందునట్టి, యావిదర్భపురికి నరుగుచుండ, నచ్చట
దమయంతి యతివలుదాను, విచ్చలవిడి వనవీధికి వచ్చి, కలయంగ శుకశారిక
లుమయూరములు, బలుకుచుండగ వానిపలుకులు వినుచు, పూచికాచిన మం
చిపుష్పవృక్షములు, జూచియింతులకును జూపినవ్వుచును, యలరు దేనియ
లంది గ్రోలుచును, యలరుపూచినగురులనరసి నవ్వుచును, చల్లనగాలికి సంతో
షపడుచు, పల్లవంబుల నెల్ల పరికించిగోనెడు, చెలులలోనమితారికలికికటారి,
చెలువులవంకి వాసలపూలటెంకి, చెలియల మేల్బంతి చిత్తజుబంతి, వలపుల
బొంతి సేవంతి పూబంతి, మరునిపట్టపుచిలుక మరువంపు మొలక, అరుదువు
ప్పొడిదిన్నె అమృతంపుగిన్నె, కంమతావుల టావుకళలకు నెలకు, కంమ తేనియ
బావికపురంబుగ్రోలి, సొగసు వజ్రపుతళ్కు సొబగుల బెళ్కు పగడంపులతకూన
పన్నీటిసోనచిలుకలకొల్కి యాచిగురాకు ముల్కి, కులుకు ముద్దులగుమ్మగొ
జ్జంగి రెమ్మ, యనిచాలకొనియాడనన్నిటదగిన, వనజాక్షి శృంగారవనము జా
పలను, కదిసి కెంపులురవల కాంతులజిమ్ము, నుదుటబంగరుసొమ్ము జడలం
దు మెరయ, జలజలోచనలగు సఖులును గొలువ, నలరుచు దమయంతి యతి వే
డ్క మేను, తెలియని వలవినోదింపుచుండ, కలహంసలపుడు వేగంబున వచ్చి,
రమణులతోడ నంభ్రమ కేళినుండు, దమయంతి యెదుటనందముమిార వ్రాలె,
నెలత చేనడుపులు నేర్చుకోదలచి, కలహంసలీరీతి కదిసెనోయనగ, వ్రాలిన
యంచలవలనొప్పజూచి, మేలని దమయంతి మెలతలుదాను, నప్పుడుగనుగొని
యాశ్చర్యమంది, యొప్పులకుప్పలై యొప్పిచలంగు, నారాజహంసల నవుడు
బోనిక, బోరునతరుముక బోఇయిందండ, పొలతులందరుపొంచిపొంచిపోనీక,
చలమున నన్నియంచలబట్టిరంత, యారాజనందన యారాజరాజు గోరిపట్టిన
యంత గొబ్బునబట్టి యక్కునదిగియించి యవుదలనిమిారి, చెక్కిలినొక్కి మ
చ్చికమూర్ధ్నబెట్టి మెల్లనదువ్వుచు మృదులోక్తులాడ యల్లగనుగొని యా

దమయంతితో రాజహంసంబు నలుని పురుషుని గావించెదనని చెప్పుట.

యంచపలకె, మానవభాషలమధురమైయలర మానిని నీకొక్క మాట చెప్పె

దను।విడువుముననునీకు వేగముగలుగు।పడతినీరూపునంపదజూచినాకు। కడు
వేడ్కబుట్టెనిక్కముగ నామదికి। నుడుగక వినుమునీకొకటిజెప్పెదను। రంగై
ననిషధపురంబేలు రాజు।శృంగారవంతుడూర్జితసత్యధనుడు।నరలోకనుతకీ
ర్తి నలచక్రవర్తి। కర మొప్పవిష్ణుచక్రముపంపు జేసి। యిలనేడుదీవులనేలడు
రాజు।నలకూబరునికన్న వవిల్తుకన్న। సరసిజభవుకన్న జలజాప్తుకన్న। హరుక
న్న బలదైత్యహరుకన్న మించి।ధరణిచెన్నొందునుతరళాక్షినీకు। సరియైనవా
డమ్మసౌందర్యరేఖ। రమణినేజూడనిరాజులు లేరు। రమణిరోయటువంటిరా
జునుగాన। కలకంఠినీవంటికామినీమణికి। వెలయంగనలరాజు విభుడుగావలె
ను।నాకుజూడంగనోనలినాయతాక్షి। చేకొనునలునినీచెలువుడుగాగనలుని
కన్నమంచినాథుండు లేడు, నలువలరంగపదునాల్గులోకముల। వనితదబ్బ
రలాడు వారముగాను।కనివచ్చితిటకునాకన్నులయాన। వానికిదగునీవువర్ణిం
పనేల। మానినినీరూపమహిమకుదగిన। వాడుగావుననిట్లువర్ణింపవలసె। నే
డునీదగ్గిర నెలతరోవాని।పొసగినబంగారుబొమ్మనిదెచ్చి।మసిపాతగట్టుటమా
కుసంమతమె। ధరలోననోములుతగినదానములు। చిరభక్తిపూజలు నేతురు
మంచి। పతులుగావలెనంచుభామినీమణులు। అతివరోనీదుభాగ్యంబున కేమి
కొదువనీనాథుడీకువలయాధిశు।డదిగాకవినవమ్మయువనిలోపలను।నలరాజు
చక్కనివాడింద్రుడజనులు।చెలియాయనంగుఖించినవాడునలుడు। కలికిమా
రుడునీటుకాడనుకుంటినే। తలపులోపలవానిదలచిచూచినను। దురితకర్ముడు
శివద్రోహిదుర్జనుడు। హరికుమారుడుగానతనికిచెల్లు। నదిగాక వినవమ్మ
యామహీశ్వరుడు। పదపడిహరిహరబ్రహ్మాదిసురలు। దీవింపనిలయేడుదీవు
ల నేలు।కావునవానిచక్కదనంబు దెలుప। నాపంతకరుమా యెవ్వనికైనశక్యంబె।
యోపద్మనయననీకొప్పనాథుడు। పతిగోరియతివరూపమున జన్మించు,
నతివానిబొందనిజన్మమేమిటికి। ఆరాజవరునికిల్లాలవై తేని। యోరాజీవదళనీ
యునికికిదగునె యలివేణియోగతినైననునలుని। వెలయంగనీప్రాణవిభునిగా
జేతు। ననియివ్విధంబుననానలాధిపుని। వెనుకొన్నభక్తితోవేవేలగతులు,
దలపోసివర్ణింపదమయంతియింతి। పలుకులకానందపరవశయగుచు-కన్నుల
బాష్పంబుకణములుబొడమ, చన్నుగుబ్బలమీదజలజలధారగ, తనమేను
పులకించితలయూచిమెచ్చి, యనురక్తివిడచినెయ్యమునకిట్లనియె, రాయం
చ రాజయా రాజ దేవేంద్రుడు - డేముడ నుండునీ వెళ్లెయుంగుదువు।

పులుగుల రాజవు భూపాలు డతఁడు, తలపోయనీకు నాతని చుట్టరికమే గతిగలిగెనాకింతయుదెలియ. వేగంబెజెప్పుమావీనులుదలియ, ననవుడు రా

— రాజహంసంబు తనకునలునికి సఖ్యంబైన విధంబు జెప్పుట. —

యంచయాయంచగమన।గనుగొనిసంతోషకలితమైబలికె। వినవమ్మచెప్పె దవిశదంబుగాను। జనలోకనుతుడుసజ్జనలోకహితుడు। భానువంశంబున బలుడైనవీర।సేనునకుదయించిచిరకీర్తివెలయ।రమణతోనిషధపురంబుననుండి।కమలాయతాక్షుచక్రముపంపుసేయ। యెనయదీవుల నేడు నేలుచునుండి।మను జేశుడొకనాడుమంత్రులుదాను। వరుసతోశృంగారవనములోపలను। చరియింపుచుండనాసఖులునునేను। భూరామిశుదగ్గిర బోయవ్రాలితిమి। యామీదమముజూచియాచక్రవర్తి।కరుణారసముజిందగానన్నుబట్టి। కరమొప్పలాలింపగానామహీశు। చక్కదనంబునుజవ్వనంబతిని। మక్కువనుగుణసంపత్తిభాగ్యమును। చూచినామనసునశుభమురెట్టింప। యీచక్కదనమునకిల్లాలువలయు। ననుచునీరాజునకనుకూలమైన। వనితదెచ్చెదననుచువసుధపైనొప్పు। తరుణీమణులచక్కదనమెల్లచూచి। సరిపోవకీచటికిచనుదెంచునీడు।వరరూపవిభవలావణ్యసంపదలు।పరవిజరాడగమాకుసంతోషమయ్యె।నదిగాననలునివృత్తాంతంబునెల్ల। విదితంబుగానీకువివరించితిపుడు। నెలతమెటున్నదోనీచిత్తవృత్తి। తెలియగరాదమ్మదేవసన్నిభుని।నలునిఁ రెంచిమన్నన గాంచితేని। నలరుచవావియునలరనట్లుండ। నరలోకమందునరనాథునంటి నరనాయకుడు లేదునరనాథపుత్రి, కల్లలుబలుకనాకన్నులయాన, పల్లవపాణినీపాదంబులాన, నత్యంబునామాటసతి బుసుమ్ము, నత్యమేజేయమనిసకలయత్నముల, పలుకుదురిలలోనపావనమతులు, తలపోసిచూడమోతరళాయతాక్షి, యనవుడుమదిరాక్షి యాపు రాజు, గనివిస్మయానందకలితమై పలికె, నోపక్షిరాజేంద్ర మోదయాసాంద్ర, నాపాలిశ్రీరామ నాథుండవీవు, రక్షింపగదలంచురయముదవచ్చి, యాక్షితీశ్వరునినమ్మగువనూ, పుని, నలరాజచంద్రుని నాథుగాగ, చెలువందజేసిరక్షింపవేన ఇరవొందమాటనేజవదాట, నుదారనారూపమాతయురాజ, వరునిలోపలమారువర్ణించిచెప్పి,పరవినీవిచటికిజనుదెమ్ముగొమ్ము, చెలగినీవింతగాజెప్పుచున్నగను తలపోసియేనువింతకునోడంబడితి,నికనో మాటనీకెరిగింతువినుము

—— దమయంతి నలుని దనకు పురుషునిగావింపుమని వేడుకొనుట. ——

టితగతినేనుప్రతిభనొవర్చి! నలునకుమనువొందెనలుడొల్లననిన। వెలయని
ప్రాణంబువిడుచుటయుండె! ఘనతరబుద్ధిత్రికరణంబుగాను। పనిబూనిపలికి
తిపణతినామాట। పూనికతోనన్యభూములనేలు, మానవాధిపుగూడిమను
దానుగాను ఇంతేసిపనులకునెడముగానీక, కంతునిశరములగాసిల్లనీక , కు
సుమాస్త్రికేళికిగుందంగనీక, వసుమతీపతికినావర్తమానంబు , తేటతెల్లం
బుగాదెలియంగపలికి , మాటలురీతిగామరికొన్నిజెప్పి , ఏవిధినైనసాయిన
కులాధిశుని, వేవేగనాప్రాణవిభునిగాజేయు , మనిప్రియవాక్యంబులంతంత
బలుకు! వనితనుజలాచియవ్వలబక్షిబలికె , కలకంఠీనీవింతబల్కంగనేల ,
తలపనికార్యమంతయునాదిగాదె, వలనొప్పనలచక్రవర్తికిదగిన, కతికినెన్న
డుజరాడగలుగునోయనుచు, తలవుమనుందునొతరళాయతాక్షి , పలుమా
రునినుజూడభాగ్యంబుగలిగెనటుగానపలుమారునడలనేమిటికి, తటుకుననలు
నినీధవునిచేసెదను, యొద్దికమీకార్యమొనగూర్చెదనుక, నిద్దురమేడదేనె
లతరొనాకు, వనితమేమటువంటివారముగాము, మనమునగుందకు మనుజే
శుగూర్తునని చెప్పితనవారినందందవిడువు, మనినీవువిరహాగ్నినడలంగవలదు
చనుదెంతుమరలనిచ్చటికంచుదెలిపి,వినువీధివరిగెనావిహంగేంద్రుడచట , ధ
రణీశ్వరుగుబీమతనయునిదలచి , నలరువిల్తునిజుంపవేదనకులికి, విరహాగ్ని

నలుడువిరహాగ్ని నింగుందుట.

చేగుందివేనటనొంది, సురపొన్నపీడభాసురముగానొక్క-చలువపూపందిలి
సరగవేయించి, పొలుపందపచ్చకర్పూరంబుదన్నె. పరిపించిదానిపైపన్నీరు
జల్లి, పరవుగాచిగురాకుబాన్పుగావించి, కొత్తకస్తూరింపుగగూర్చినమంచి
మెత్తనిగంధంబుచెయినిండబూసి, తావిపన్నీటనుతడవినపచ్చ- నేవంపిపూ
రుల్పెచ్చెరబూనిమరుపేథకోర్వకమరిమరికరిగి, పరతెంచియాపాన్పుపైనపవ
ళించి,తనువెల్లబొగులచింతావార్ధిమునిగితనలోననిట్లనితలపోయదొడగెలం
చలుబొంచినయంతనుండియును, పంచబాణుడునాకుపగవాడునయ్యె, నేమి
సేయుదునింకనిటమీదనాకు, కామాక్షికడకునవారిబంపువాడ,జడజారిభ్రా
మయింపజాలినముద్దునలినాక్షి,సుకుమునె [illegible] దుజరాడగల్గునదుగంగతేనియ
నొలుకంగబలుకు,పణతిరోనెన్నడుభాషింపగ [illegible] పలివేణితియ్యనియధరామృ
తంబు, నలతదీరగనెన్నడానానంద [illegible] ముదమొప్పమదిలోనముచ్చటదీర
ముదితయెన్నడునాకుముద్దిడగ [illegible] లరనాచేతులయానలుదీర-పొలతిపా

లిండ్ల నెప్పుడుపట్టపగలు। కవగూడిరతి కేళికాంతులుప్పొంగ। నువిదకౌగిట నెన్న
డుండంగగలుగు। శ్రీనాధయనియిట్లుతిత నాయకుండు। మానక నడలికంపర
దంచదలచి। బొరలుచు నెక్కడబోయెనో యంచు। సరసులస్నానవాబ్జంబులుగాం
చి। మరిగియంతటనన్ను మదిలోనమరచి। యొరసిభక్షింపుచున్నదో యంచు।
యనరంగతామేగునట్టిత్రోవలను। తమవారిగనినన్ను తలచదో యంచు। త్రో
య్యాలితో నేర్పుగోడ భాషించి। బయ్యానవచ్చుచు యున్నదో యంచు। తరమిడి
నామీదదయ నేగుచుండి। పగువడి అడవిలో బడలెనో యంచు। ఏమియు తెలియ
రాదిందాకవక్షి। యేమిరాయిచటికి నేలరాకుండ। నమమెచ్చనూర్చుచుహ
రమానాథ। యతనితలచుచునుండ నప్పుడాయంచ। చనుదెంచిసఖులతో చ
య్యనవ్రాలి ఘనభక్తినలరాజుగనుగొనిపలికె। సమరనీయానతినిచ్చోటికే
గి, దమయంతిగనుగొనితరలివచ్చితిమి దానిచక్కదనంబు తలపనచ్చెరువు,

రాజహంసంబు దమయంతినివర్ణించుట,

భూనాధవిన్నము నేర్పునవిన్నవింతు। మెరుగునీలవుసరుల్మించినకురులు, పరి
పూర్ణశశిసోముబడసించుమోము, తిలపుష్పములపెక్కుదెగడెడుముక్కు
నలినాక్షికలుహాయల్లవ్యాకర్ణములు, హారిణంబులజయించుపక్షులవం
చు। మెరుగుటద్దముబోలుమించుచెక్కిళ్లు, యులరుబింబమునేవి నడగించు
మోవి, చెలువుశ్రీకరములుచెలికర్ణములు, ఘనమైనశంఖంబు గవయు
కంఠంబు, కనకంబుతీగెలగడపుబాహువులు, మృపల్లవంబులు మిగులు
హస్తములు, కుదురుకల్వలమీరుగోకులతీరు, వలుదబంగారుచెండ్లువనితపా
లిండ్లు, చెలువైననీలంబుచికిలిరజంపు, నురువడితోబోరునువిదనూగారు
ధరపొన్నపూబోణితమునుమీనాభి, వసుధసింగముతోనువాదించగాను, ని
సుకదిబ్బలపొందునెసగుపిరుందు। లరటిగంబంబులనడగించుతొడలు, మరు
నినిషంగనామ్యంబుజంఘికలు, కెందమ్మిరేకులగేరుపాదములు, నందంబుతా
వెళ్ళునడరుమీగాళ్లు, వనితకునదియెల్లవర్ణనగాదు, మనుజేశ నేగాంతమా
త్రమెంచితిని, నీరాజతేజంబునీప్రతాపంబు, నీరూపవిభవంబునీపేరునంబు,
నాపూరిరాక్షికినామదవతికి, నామోహనాంగికినాసఖిమణికి, నాపద్మగంధికి
నాపుణ్యవతికి, నాపువ్వుబోనికినాగుణవతికి, నాదమయంతికినంపంగమెన్ని,
మోదించిమదిలోనముచ్చటదీర, వరుసవేవిధములవర్ణింపచెప్పి, తరుణికినీవీ
దతలపుబు..చి, చెలియనిసొమ్ముగా జేసివచ్చితిని, చెలిమిరాజేంద్రనీకిక-

తవలదు,నీకుఁగాన దేవకన్యనీరజనయన, యాకంజజుఁడొచనన వనిపుట్టించె, నింత
యనినిజమనినెంచిభూనాథ, సంతోషమలర రాజ్యము చేయుమనుచు, బలికి
హంసముపిదర్భకుపోయినతరిని, తలపునసప్పుడా దమయంతికన్య, పలుమారు

దమయంతి విరహాగ్నిని జెందుట.

నలమహీపాలునిదలఁచి, యలరుమల్లెపువ్వుటమ్ములకులికి, ఘనమైన మో
హాసాగరమునమునిఁగి, తనప్రాణసఖులనుతప్పకచూచి, రాణించలేక కోరా
దడవాయె, నాయువనీశుఁ డేమనియెనోగాక, పాయక తమజాతిపక్షులగూడి,
పోయెనోకాలమునఁబాదైనోలేక, యుపవనంబునలోనున్నదోయుంచ, చపలా
క్షి యిట్లువిచారంబునొంద, నిదిమంచిసమయమనియామంతినీవేళ, గదశినాపగ
దీర్ఘకేడువడిననుచు, తమ్మిచూలిమ్మకై కొందలిరాకుదంతి, కమ్మనివిల్లు చెంగల్వనేజ
యును, జాజిపూబాకుగొజ్జగిపెద్దగత్తి, రాజిల్లుచిలుకలరథముపై నెక్కి, యు
లరుతుమ్మెదలసైన్యముమున్నె నడువ, పలువారుపంతముల్పలుకుకోవెలలు,
పరవుమీఱ చకోరబలములుగొలువ, సురుచుండై త్తియామానినిమీఁద, చ
లమున చనుదెంచి వరగునగవసి, యలరువింటను పువ్వుటంబుగు లెక్కించి, కర
మునదెగదీసికలికిపైనిండ్లు, గురిజేసి వడినేసికోయనియార్వ, నప్పుడాపూబో
ణియంతరంగమున, నిప్పిరిగొనుతాపమునకోర్వలేక, ధృతిదూలిమిగులగుం
దెడితరియించ, యతిరయంబునవచ్చి యతివకిట్లనియె, ఓరాజవదనయో
మూర్ఖశుకడకు, భోరునపోయి నేర్పుననీగుణంబు, భావరూపంబు భక్తియు
ప్రియము, వాపిరివర్ణించివర్ణించివాసి, మనమునదయబుట్ట మాటలుజెప్పి,
వనితనీపై మేలువానిగాపించి, పచ్చితనిపింకవరియింపుమతిని, మచ్చికసకల
సామ్రాజ్యవైభవము,ననుభవింపుమనుండుమతి నేడ్కతోడ, వనితమేమిక
పోయివచ్చెదమమ్మ, మరువకదయనుంచుమామీఁదననుచు, బలువడిపలికి
యాపక్షులుచనియె, నంతనక్కడనలుండతివనుదలఁచి, కాంతునిశరములగా
సిల్లియునికి, యాహారముడిగినిద్రాపేక్షమాని, యాహారిబ్బందుచు హాహారి
యనుచు, తనలోనదమయంతిదమయంతియంతి, యనుచుబల్కుచు వెఱ
గందిచూచుచును, మంత్రులుజూడకమహినిరాజ్య, తంత్రంబునడపక ద
నరెపుకొల్వు, కూటంబునకురాకకూర్మిజెన్నొందు, హాటకరత్నసింహాసనో
దని, కూర్మిగూర్చుండకకొలువువారలకు, బేర్మిసంభళములిప్పింపకజనుల,
మనవులువినకశ్రీరామాబలకుధర్మ, మొనరింపక వెనుంగులొసగుచున్న,

కపురంపువిడియంబు జేకొనక వేటకై నరుగు, వెడలసంగీతవీణామృదంగ, నినద ములైనకచి న్నెలలేక రాడు, ఘనమగు నాట్యసంగతిజూడ కాత్మ, దమయం యంతులసౌందర్యంబుదలచి, సముచితగతినాప్తజనులతో మెచ్చు, టాడకతా నేర్చునట్టిపదంబు, పాడకవిరహతాపంబుననలుడు, తనయొక్క యేడుగాదీ తనొంది, యొనరవర్తింపుచునుండనవ్వేళ, సచివోత్తముడుమానసమునచిం తించి,యుచితవాక్కులవిభునూరార్చిపలికె,నలధారుణీతలనాథనీవిపుడు, లపునదమయంతిదమయంతి యనుచు, పలుమారువిరహతాపమునగుందినను నలరేగిభూజనుల్ నవ్వరేనిన్ను,నరనాథసామాన్యనరునికై వడిని ... పలుమారుదలచంగదగునె,వినుమునీవంటిభూవిభునకునిట్లు,వనిత ... న్నువదలింపదగునె,మదిలోనబుద్ధిమరచియీరీతి, వసుధకై పలుమారుశోకిం పదగునె, ఇదియెంతకార్యమేనిప్పుడిచ్చోటు, కదలిభీమనృపాలుకడకేగియని న,నడిగియాదమయంతినమకూలపరచి,కడువేగవచ్చెదకలగకుమింక, మెచ్చి కతోసభామంటపంబునకు,విచ్చేయుమని వేడివిభునిదోడ్కొనుచు, సాతప

దమయంతి మదనతాపంబు జెందుట.

బలరసాస్థానంబుజేరె, నంతనక్కడరాజహంసలుజనిన, నంతనుండియునుభీ మావనీశ్వరుని,సంతతిపుత్రిభూరాజననుతగాత్రి, దమయంతిమదనవేదనజెంది కుంది, శమియింపనేరక సంతాపమంది, నలరాజచంద్రుని నరలోకవిభుని పలుమారు పలుమారు భావంబులోన, తలపోసి తలపోసి దలయూచి మేను, పులకించి పులకించి పూనిమోదించి, తిలకించి తిలకించి తెలియ వర్ణించి, చెలరేగి చెలరేగి చెలియవేనోళ్ళ, వినుతించివినుతించి వెలదుల జూచి, వనజాక్షులార నావల్లభుండిటకు, రాడకోమీరై నరయమునబోయి, వేడుకోరాదెనావిధమెల్ల చెప్పి,తోడుకరారాదెదోసమామీకు, వేడుకగా దెనావిభుడును నేను,జోడుబాయకనుండిసురతసౌఖ్యముల, కూడియుండగ కనుగొనరేమొమీరు, కటకటా నేనింతగాసిజెందంగ, నెటులజూచెదరుమీ రెంతనిర్దయులె,పసిబాలనిటుజేయపాటిగాదంచు, కుసుమబాణుని వేడుకొన రమ్మమీరు,తల్లులకుజెప్పరె యులివేణులార, నెలతనీగతిజేయనీతిగాదంచు,న లనొప్పజెప్పరెవడికో వెలలకు, కలకంఠినిట్లేచగారాదటంచు - పణతినీగతిజే యపాడియేయనుచు।వడిచకోరా వృసివారించరమ్మ।కలికిసీవై ఖరివారించక నుచు। తొలుతవసంతునితో జెప్పరమ్మ। యనిపల్కిహానాథయనిమూర్ఛబో

యి। మనమున దెలిసిమన్మథునకు నామీద। నిటు సేయుదనకు నేనేమి చేసితిని। కట
కటాయని లేచుకన్నీరునించు। చలిగాలివిసరిన చాలకునలరులు రాలినయందం
ద వెరచు। కడువేగ లేచియాకామినీమణుల। తొడలపైపవళించుచు దుఃఖంబు బెం
చు। పతిరాకయిపుడు నా ప్రాణంబులుండ। వతివెలా రాయనియువనిమూర్ఛిల్లి
యొకకొంతప్రొద్దునకొయ్యన తెలిసి। యొకచోటుగోరి వేరొకచోట జేరు। నొక
చెలి పేర వేరొక చెలిబిలుచు। నొకపనికనుచు వేరొకపనిదలచు। నొకమాటలా
డి వేరొకమాటలాడు। నొకచెలిబట్టు వేరొకచెలిదిట్టు। నొకపరి వెరగందు నొకప
రిగుందు। చెలులనుజూచి యోహో చెలులార చెరుగు। విలుకాడడిగో నన్ను వేయు
చున్నాడు। మీరలందరుగూడి మెల్ల నేపొంచి। పారిపోవగ నికపట్టిగట్టిగను। విర
చికట్టుకరండు వేగ మెపొండు వెరచినవారల వెరపింతురుర్వి ననుమాట నిజమా
యెనలు నునివలన। ననయిట్లుభ్రమమాటలాడంగ చెలులు। వెరగందిదిగులొం
ది వేదనబొంది। మరునిదూషించి క్రమ్మరవివేకించి। మరునన నేలతామరతూం
డ్లమెసగి। చనుదెంచి కాంచిరాహంసలీరీతి। నలుమనలుండనినయముగా జెప్పి।
సాలతినీగతి జేసిపోయియుండంగ। నేమి సేయుదమింక నిటమీదమగువ। కేమి
మానునోయీమరుతాప। మని చాలచింతించి యులివేణిగాంచి। గొనకొని
గ్గిరమూర్ఛుండపలికె। కన్నులనిండారగారెడునీరు। మన్ననదుడిచి యీమది
రాక్షిగుబ్బ। చన్నులపైకొంగు చక్కగావైచి। వెన్నునకందందవిరసి చిక్క
యిన। నెరికురుల్ కొప్పుగానిగుడించి తొడల। ముకువుననిడి ముద్దుమోమున
మోచి। కదియించి లాలించి కౌగిటనునిచి। ఇది యేమి నెలత నీకిటువలె నలత।
ఇది యేమి చెలియ నీకిటువలె సొలయు। నిది యేమిలలన నీకిటువలె చలన।
మిది యేమి మగువ నీకిటువలె వగవ। నిది యేమి తెరగు నీకిటువలె మరుగు। నిది యే
మివింత నీకిటువలె చింత ఇది యేమియువిద నీకిటువలె బడలనిది యేమివింత నీకిటు
లెచింత। ఇది యేమికోలకనకిటువలె వెలయు। ఇది యేమిభామ నీకిటువలె ప్రేమ
యేమికొమ్మ నీకిటువలెనమ ఇది యేమితరలాక్షి యి[illegible] నీమదికి। ఇది యే
మమత నీకిటువలెతులయ। ఇది [illegible] మిద రాక్షి [illegible] ంత బాలార్చ ఇది యే
మియింతి నీకింతవిభ్రాంతి। వెరవకుమావంటి వెలదులుండగను। తరళాక్షి నీకింత
సంబుదగు [illegible] యనియూరడించి తియ్యని మాటలాడి। కనుపవనీహారకర
యులదుడిచి [illegible] పన్నీరుజలకం [illegible] కలికిగుబ్బమీద కస్తూరిబూ
సరంగ నిట్లుశయ్యోపచారముల నొ[illegible]చియుం[illegible]రి యువిద [illegible]

చంద్రోదయ వర్ణనము.

నాకాశలక్ష్మికర్ణావతంసంబు। ప్రాకటంబుగ జారిపడిన చందమున। తరుణామా
కిరణంబు లెల్లంబులగుచు। తరణి పశ్చిమపర్వతంబు నకరిగె। క్రమమున సాంధ్య
రాగము దశదిశల। రమణఁ శోభిల్లె తామరలు ముకుళించె। కలువలు జెలగె చీకటి
విస్తరిల్లె। బలవైరి దిశ జ్యోత్స్నము నకై దువల। చికిలించు ముత్యాల సేసలో యన
నగ తలుకించి తారకలు దివి నుండి చెలఁగె। కవవాసి చక్రవాకంబు లాకలిగె తివిరి గే
హంబుల దీపముల్ జెలగె। కోక చకోరపక్షులు సంతసిల్లె। జారజోరులు సంతస
మునొందిరంత। సురరాజ దేవి భాసురతలతోను। ధరియించు కర్పూర తాటంక
మనఁగ। కలువలు నవ్వ జక్కవలు జింతింప। తలపుచు వీరిహేలు తర్లడంబంద। ఘన
తతో పూర్వదిగ్భామ సాక్షిని నోందాచను దెంచెనో యని చంద్రుండు బొడిచె। జా
డ నెల్ల డపిండి జల్లినయట్లు। వేడుక గాయుంచి వెన్నెల గాయ। నంతలో దమయం
తి యుదయమోర్వలేక। చింతించి మదనాగ్ని శిఖలు చెన్నొంద। పలుమారు వెన్నె

దమయంతి చంద్రుని దూరుట.

లబయిటికే తెంచి। తెలచల్వ జాతిపై నెలత గూర్చుండి। తలయెత్తి ద్విజరాజు తప్ప
కజూచి। నలరాజు దలచి తేననవింటి రాజు। ననుబట్టియిట్టికేతన విరిలినేయు। తన
కిప్పుడ నేమి తప్పు జేసితిని। వలదంచు మీరార [illegible] విల్కా
డునీకల్లుండుగాడె। వేవేలగతులు [illegible] పలుమారు
ప్రస్తుతి జేయు। తనజాడమాన దుర్ధర్మ [illegible]। నున [illegible] తడొక్క
డుగాడు। తులలేని యలవసంతుండు కోకిలలు। [illegible] కోమల కీరి
కలను। చిలుకలు మొదలుగా జేరనన్నింత। దలచుచుండగ [illegible] నెయ్యమే
ను। మగువగదా యని మనసున లేక। [illegible] యని
పల్కుచుండంగ నంతకంతకును। వనజారి వేడిమి పడి మూర్ఛబోయి। తెలసిది
గ్గున లేచి దివి రాజు జూచి। కలగుచు మరిద [illegible] డననుచు। నలరువిల్తుని స్నేన
లస్సి యునీకు। తెలుపవచ్చి తెమంచి తెరగు జేసి [illegible]। నీవొక్కడవె కాదు నీ
వారలెల్ల। నీవిధమే కాదె నెంచి చూచినను। వేజములు జూచిన వేడుక బుట్టె।
దోషకారులు గురుద్రోహులు ఖలులు [illegible] లు శివద్రోహులు [illegible] వ
రుసలెంచ నిదుష్టవర్తనులనగ। హీనులు మరి కాంతిహీనులు చెడిన మేనులుగ
లిగియుమ్మె దినిలోన విరహిణీస్త్రీలను వెరపించుకొనుచు। కరుణయు లేక గాల
ము వలెను। దిరుగుదురిది మహాదీరత్వమనుచు। వనుసతో నవ్వేటి వారల నెరు

గారవిపల్కె నీరనొయ్యారజాబిల్లిపుడె। ఘనతరమ్ముగ పాతకమ్ము సిద్ధించు। నవిత
నశలవంచియతివెలగాంచి। పంకజాతముపారనావల్లభునింక। నెవరుతోడుకవత్తు
రేమి సేయుదును। భువి నేను చేసినపుణ్యమిట్లుండె। ననికొంతగుందిహోయునిదుః
ఖమొందె। మనమునభ్రమయుకరిమ్మరనంతదెలియు। నలునిదలంచుచున్నన
సంతసించు। చెలులనుబిలుచు రాచిల్కలదలచి। కిలకిలదెగడుకోకిలలకుదెగడు
కలకలబలుకుభృంగములకుసులుకు। ముట్టదువీణెయూముదతసామ్ములును। బె
ట్టదువిరిబంతి బెంపారువేల। బట్టదుతోడనుగనుపాటించి చిరైక। గట్టదు చక్కగా
కాంచనాంబరము। పూయదుపరిమళంబులు మేనవేడ్క। సేయదువిడియంబు
చింతతోకన్ను। దూయదు చెలులతోమునుపటిరీతి। సేయదుచనువిట్లు చింత
చేనుదుట। తీర్చదుతిలకంబు తెరగొప్పగోట। దూర్చదుజలకేళిచూడగాసఖుల
తీర్చదు చెలులువాడించినతగవు। పేర్చదు కేళివిహారింపజపదు। ముదువదుకురు
ల క్రొమ్మ్మడిమోదమంజరి। వి..వదు చెక్కిలి పెసనానుకరము। నొదువదునలుని
నెన్నటదక్కనుడువదుకనీరుదొరగుచేమియునుచూడదునరసన్నబలల
తోడవిడమైనమనమున నవిభు మీనచింత। పాడదుతానేర్చపాటలుమదిని। జరాడ
దు తెరనలతోమాటలాడ, నీవిధంబునసున్న ఇతిసేక్షించి। వేవేగభీమభూవిభు
నకేకార్యమీవిరహంగింపకు డిననిదిలెస్సగాదు। సరగుననలరాజచంద్రుడిచ్చటి
కిదరిమునచ్చినగానిదమయంతినిపుడు। విరిశరంబులవేయువెడలింతుడాత్మ। ధ
నువెక్కడిమనుశరళాతులార। యునవ్వుచునుననకేలననిముందువదన। లప్పుడు

సూర్యోదయ వర్ణనము.

గానివచ్చితొంతఃపురంబున। గొబ్బునవిరిశయ్యనుంచిరయ్యెడను। పొలుపొంద
రవివంశమునబుట్టినట్టి। నలునిగోరినభీమనందనవిరహ। వేదననుడిగింపవేవేగ
నిపుడు । రాదలంచినరీతి ప్రాగ్దిశాకాంత । యనువు ముక్క
ర ము తిరితాంబో ధినంగ । కనుపట్టె ప్రాచి చక్కన వేగుచుక్క।
నొల్లనెచంద్రుండుమెల్లగెల్లదక్క। తెల్లనైపడమటిదెసకేగుచుండ। తారల
భ్రమమునవెంతయుకాంతిమాసె। జారచోరసమూహసంచారముడిగె। నల
రాజుతనవింటినడినెక్కడించె। పోం దుబాణములుపొదనుంచె। కది
సియుండినయట్టికాంతలువు అదిమినకౌగిళ్ళులందందవదలె, కలువలుచిం
ంచెకమలముల్మించె, నిలుపుష్పజాలంబు నెల్లనువెలసె, సరగుననసర్పసంచా
రంబులుడిగె, యిరవులలోజేరెనింపుసొంపార, కోకిలలందందగూడుంగదా

ణగె। మూకలై పులుగులిమ్ముల మేతకరిగె, తిమిరముల్ దాయున్న దిశలకేపో
యె, కొమరొప్ప వాల్గుదిక్కుల తెల్లవారె, తనయుని పెండ్లికి ధరణీధరారి, ఘన
తగప్పిన మేలుకట్లోయనంగ, నిందీవరాక్షుండో నెలమిజయింతు, డందివసంతం
బులాడనోయనగ, నిలధరేంద్రములతో నింద్రుండు పోరి, జలజరక్తంబులు చె
ల్లెనోయనగ, నరుణోదయంబయ్యె నంతలోపలను, వరవైభవంబున వాసపుడిడి
న, కొలువులో జగజంపు గొడుగోయనంగ, చెలువొప్పు పూర్వాద్రిశిఖరంబుమీ
ద, చలమున హరివేయుచందమోయనగ, జలరాసిపుట్టంబు సతిధరియించు, పొ
లుపొందపాపటబొట్టోయనంగ, బలభేది మెడనున్న పతకమోయనగ, [illegible]
తోయింద్రుని వాతిపైనున్న, బటువైన చంగల్వబంతులోయనగ, భా[illegible]డపు
డు తూర్పుపర్వతంబునకు, మాసుగా జమదెం చెమహి యెల్లబాగడ, నంతట-

దమయంతి విరహంబును తత్సఖులు భీమరాజున కెరిగించుట.

మయంతియను గుయువన్య, లంతఃపురంబునకరిగి యా భీము, ధరణీశ్వరుని గాంచి
దమయంతి తెరగు, పరువడి వకవిన్నవము నిట్లు చేసి, వ్రారాజదేవేంద్ర యోద
యాసాంద్ర, వారకనీపుత్రి వార్తలాలింపు, యొకనాడు దమయంతి యుద్యాన
వాటి, సఖులతో క్రీడలు సలుపుచునుండ, వనమున కొండుంచి వచ్చెనో యెరుగ,
మనురక్తితో డరాజహంసలెన్నెన్ని, చనుదెంచి దమయంతి సంగడి వాలె, త
నుగట్టుటకు తాల్గి తా దెచ్చుకొన్న, యనువున నొకయంచ నందంద బట్టి, కొని
పోవునంత నీకూతురు జూచి, పలుమారు మానవ భాష నయ్యంచ, నలుని రూప
ముతద్గుణములు సంపత్తి, యులఘుతినసముంబుల నువర్ణించి, వలపు బుట్టింప
భావజుడు కోపించి, విరహంబు బుట్టించి వేవేగ బోయె, తరుణి యంతట నుండి ధ
రణీశ నలుని, తలచి చింతించు మోదంబు సదలచు, పలుమారు దిగులొం[illegible]
తాపమొందు, మముజూచి జీరునమ్మదను నిదూరు, కమలారి దిట్టు తక్క కమ
మ్ముగొట్టు, హాయని మతి దూలు నవని పై వ్రాలు, పాయక మూర్ఛిల్లు పడి నేల
బొర్లు, మను జేశ యిటువంటి మదన తాపంబు, కని విని యెరుగ మెక్కడనైన మే
ము, మరుబాణ వేదన మానునో యంచు, సరసత జే[illegible]శైత్యోపచార, మంత
యింతని జెప్పనలవియె గాదు, వింతలు సుమ్మని వివరింతు మన్న, యిగురు పానుపు
మీద యింతిని జేర్చి, [illegible]రాకులన్నియు జెచ్చెరగ మెత్త, తలచి తామరపూలత
ల్పంబునందు [illegible] లతుక నుంచిన [illegible]లుగానెగ సె చల్లని నీటిలో సఖియనుంచిన
న్యకల్లు గాదిది వెచ్చగాన య్యోఘలము ము[illegible]సరములు ముదితకునిడిన కొత్త

నీలములా మెఱుఁగుమూఁత్రుపహ్ని। చన్దనంబలదినజలజాక్షి మేనకన్దియీతృణ
మునకస్తూరియయ్యె। పన్నీరుకడవలఁబట్టితెప్పించి। వెన్నునఁబోసినవెలదిశోభిం
చు।మాచేతగాదింక మగువపోషింప। నాచెలిబ్రతుకనీఁడామన్మథుండు।నెలనా
గసంగతినిక దాచనేల।నలనొప్పుపుత్రికావలసియుండినను। నలునిరప్పింపుమా
నలుఁడురాకున్న। జలజాక్షి బ్రతుకదు సత్యమీమాట। ఇన్నినాళ్ళీతెరఁగేర్పడ
మీకు। విన్నపంబొనరింప వెరచియుండితిమి। జాగుసేయగనింకజనదుభూనా
థ। వేగమె నలమహీవిభునిరప్పింపు। మనఁ బ్రమతలయూచియతివలఁజూచి। మ
నమునచింతించి మనుజేశుఁడనియె। నాఁడుబిడ్డకన్న యుట్టిమానవుని। పాడిత
పంబులుపౌరుషంబులును। చెడునంచు పెద్దలుచెప్పినమాట।తడయక నిజమా
యె దమయంతివలన।నేమిసేయుదునింక నిటమీఁద నేను నామహీపతిబిల్వనంపు
ట యెట్లునారాజు ల్వగ నలవియె నాకు।నారాజుబిల్చిననతడేలవచ్చు।నలుఁడన
గానుర్వి నారాయణుండు। నలునిరప్పించగా నాచేతనౌనె।బలవంతమాననియ్యె
ఱ్ఱాటిగాడిలను।బలవంతుఁ రప్పింపబలిమియు లేదు। నామహీశునిగోరనాతికిఁద
గునె। బలునిఁడిమురిమహీపాలురు లేరె। యనితలపోయుచునాత్మజకడకు। చ
నుదెంచి సుకోమలున్న చన్దంబుజూచి। వెరగంది యప్పుడు వేవేగవచ్చి। వెరవొప్ప
సంధ్యాదివిధులెల్లఁదీర్చి కొలువుచావడికి గ్రక్కునఁ నేగుదెంచి।నలువైనసింహా
సనముగూర్చుండి హితులఁగాయక పురోహితమంత్రివరుల।నతివేగరప్పించియ
ప్పుడిట్లనియె। మనదమయంతి కోమలులతోఁగూడి। యొనరంగనొక్కనాఁ
డుద్యానవనిని। వేడుకలలరంగ విహరింపుచుండ। నాడకురాయంచలరుదెంచి

భీమరాజు దమయంతిస్వయంవరంబునకై యాలోచించుట.

నలుని। వరరూపలావణ్యవైభవస్ఫురణ। వరుసతోవర్ణింపపదరుచుబోయె।
నంతటనుండితొయ్యలిదమయంతి। చింతించినలునిపై చిత్తంబుజేర్చి। కంతుని
చేజాలగాసిల్లెననుచు నింతులుజెప్పిరియుంకేమియనిన। వినిసభవారెల్లవిభు
డువీక్షించిజననాథయిందుకుసంతాపమంది।నేలమే యొక కార్యమెరిగింతునిపు
డు।భూలోకముననున్న భూనాయకుండు। ననరుహాక్షికి స్వయంవరమహో
త్సవము। యని చెప్పిపంపినసప్పుడా నలుడు। చనుదెంచునకలరాజన్యులవత్తు
రనవినియిది కారణమోనని చెప్పి। [illegible]మునచారులరప్పించిజూచి। ప్రియము
రెట్టింపంగ భీముడిట్లనియె।నరుదారసి[illegible]శుడాదిగాగల్గు। ధరణీశ్వరుల నెల్లత
గాంచి। కలకంఠిదమయంతికన్యకకపుడు। [illegible]లనుమీరినస్వయంవరమనిచె

ప్పి। చనుదెంచె పొండనిజనపతిబలుక। విని వారలప్పుడు వేవేగ జనిరి। భూమీశు
డప్పుడా పురవరంబెల్ల ప్రేమమీర నలంకరింపు మటంచు। తలవరులకు జెప్పి తగ చా
టుబలికె। తలవరలప్పుడా ధరణీశు మీద। నానబెట్టుచు పురంబటు వీధివీధి। పూ
నుక తమ్మటంబులు వేసికొనుచు। సరగున హో యని చాటించి [illegible] పురము వా
రెల్లనప్పుడు వాడవాడ। కస్తూరి కస్తూరి కలిపి పన్నీట। గస్తూరి వాసింపకలయం

దమయంతి స్వయంవరంబునకై పురంబలంకరించుట.

జల్లి। పచ్చతోరణములు బాగుగా గట్టి। తెచ్చి బంగరు ప్రాత మేల్కట్టు గట్టి।
దళిరా స్తంభముల్ కడు వేడ్క నిలిపి। ముద మొప్ప ముత్యాలముగ్గులు బెట్టి
చెంగావి టెక్కెముల్ చేర్చి యింటింట। సంగతి గెందమ్మి సరములు [illegible] కుం
కుమ పన్నీట గోడలు బూసి। పొంకముగా చిత్రపుత్రికల్ వ్రాసి। చెలువమందిన
యట్లు చిత్రవైఖరులు [illegible] గనప్పురము శృంగారింపుచుండి। నంతలో వలచాగ
లా నలాధీశుని। సంతసంబున గాంచి సద్భక్తి మొక్కి। ధరణీశ లేశపదర్భావనీశు
వరనందన కుస్వయంవర మహోత్సవము। గావున దమయంతి కల్యాణమునకు।
వేవేగ దేవర వేంచేయవలయు నని చెప్పి సకలలోకాధీశ్వరులకు। వినుపించి యా
భీమవిభునికరిగిరి। రంగాటుని [illegible] దేశుడా [illegible] ఖాంది కుంతలబర్బర కోసల పాండ

నలుడు స్వయంవరమునకై విదర్భపురికి రగుట

మాళవ ద్రవిళాంధ్ర మగధ కాశ్మీర। [illegible] కళింగ కాంభోజ కర్ణాట లలాట। వం
గాటక కరహాట మత్స్య సౌరాష్ట్ర। కురు సింధు ఘూర్జర కురు [illegible]। గౌళ నేపా
ళ బంగాళ పాంచాల చోళాది నాథులు సుముఖులై కొలువ। నాదిత్య రథసమ
మైన తేరెక్కి। భూదేవ సచివ ప్రభువులతో గూడి బహుళ నాగయ రథభట
తురంగ। సహితుడై యెదుట వేశ్యాతాళ మాన సంగీత నాట్య ఘోషంబు
జెలగ। మంగళ వాద్య సమర్థులు [illegible] మహిత [illegible] ఛత్ర చామరములు [illegible]
చు। రహి పచ్చ వన్నె పావడలు [illegible]। కంచు [illegible] కొమ్ములబూరగలు నాగసర
లం చిత్ర పటకాళములును [illegible] భేరి మృదంగ [illegible] వాద్యములు। బోరుకల్లడ
[illegible] మార్గమున। పోలుపొంది
ల్లనబోవు [illegible] వామ [illegible] ముత్తు। సురముని [illegible] రుడు

నారదుడు దమయంతి స్వయంవరంబును దింద్రునికి దెలిగించుట.

[illegible] జ్యాలుసు। [illegible] ముగా జట్టి। నలువందు కృష్ణాజి
[illegible] దశోర్ధ్వ [illegible] లను బెట్టి మహిత మాపున జేర్చి మ

సవేగ - యోగవాగము లెక్కి - యొగినారదుండు - బాగుగా శ్రీపతి బాడి సొక్కు-
చును - ధరణీశ ద్రిప్పుచు దమయంతినంద - మెరిగి యీవృత్తాంత మెల్ల వేవేగ।
పురుహూతునకు జెప్ప భోరున దివికి - నరిగి మానిల్లంత టజూచి - కిన్నరగంధర్వ ఖే
చరగరుడ - కిన్నర దేవదిక్పాలకుల్గొలువ - నలరి సన్నృత్యంబు రంభాద్యప్సరసలు
సలుపబంగారు గద్దియ చయ్యవడిగ్గి - యెదురేగి భక్తి దేవేంద్రుండ మౌని - పద
ములకెరగి సుప్రాప్తి కెల్ల - పద్యంబులొసగి కాంబసిడి పీఠమున - విద్యానిధిని
యోగివిభుని నుంచు భక్తి - పూజించి చేతులు మొగిడిచి యింద్రు - నాజటేంద్రుడు
చూచి యపుడిట్టులనియె - [illegible] రనాథవినుమొక శుభవార్త నిపుడు - ధరలోననా
కవిచిత్రంబును బుట్టె - వినుము భీము భూపాలుండ భేద్య విక్రముడు - సోమార్క వి
భుడు భాసుర గుణోజ్జ్వలుడు - ఇల విదర్భపురంబు నేలు రాజు - వలనొప్పు నతనికి
వరపుత్రికైన - యలి వేణి దమయంతి యనుకన్యగలదు - తలపుల దాని సౌందర్య
సంపదలు - వనజాసనునికైన వర్ణింపరాదు - వినుము నే చూడని వెలదలు లేరు -
చూచితి పార్వతి చూచితి లక్ష్మి - చూచితి భారతి చూచితి రతిని। చూచితి తా నను
చూచితి సచిని - చూచితి మేనక చూచితి రంభ - నొక్కడకనివిని యెరుగ మెన్నం
డు - నక్కమలాక్షి నలావనీశ్వరుని - మదిలోన గోరి మన్మథ బాణ వేధ - బెదరి క్ర
శింపగా నామె నా విభుడు - నలుని దెచ్చుటకు భూనాథులెల్ల - నలదమయంతి స్వ
యంవరంబునకు - [illegible] - మండలాధీశులాదిమాన వే
శ్వరులు - హయ కుంజర స్యందన పాదాతులగూడు - రయమున నా విదర్భపురంబు
జేర - బోవుచున్నార దెభూలోక వార్త - దేవేంద్ర వినుము నే దెలుప వచ్చితి - తగు
నీకు దమయంతి తగదన్యులకును - వగ భేదియని చెప్పి నారదుండరిగె - సురనాథు
డధిక తేజోమూర్తులైన। [illegible] నులు మువ్వురను। గనుగొని సంతో
షకలితుడై పలికె - మనమును లువ్వురము నెమ్మి [illegible] నకు - బోయి యందు వి
దర్భపురమ్ము జొచ్చి - [illegible] గనుగొందము - [illegible] - బరతెంచి [illegible]
పురపట్టణోపరిని - పురలక్ష్మి [illegible] వంబు మమ్మా చుచు [illegible] - దంపతుల్గొ [illegible] వ సేన
లు చుట్టి నిల్వ - నమ దెంచి పురవీధి గరుగుచున్నట్టి - నలుని గన్గొని తన్ను గరభామి

—*(విదర్భపురజనంబులు నలుని వర్ణించుట)*—

నులు - పాలు పొంద ప్రాకారముల గోపురములు - తలవాకిళులు [illegible] తపు మిద్ది
యులనిచి। యున్న లధారుని విభుని బాణి [illegible] రంద నందంద గుంపులుగూడి। ప
మదలొండొరులతో భాషించిరిట్లు - [illegible] రేయా రాజసౌంపు మెసంగ్రు - వే

మకలయ్యెడుచూడచూడతని-యాతనిచక్కదనముయవ్వనము।దనరారియి
ట్టియందంబుచందంబు- పొలుపొందునేమెందుభువియందునివియు- కలవె
లోకములనెక్కడవిచారింప- కన్నుడో శ్రీరమాకాంతుడో యనగ- జయంతు
డో గాక మోహనవసంతుండో-ఈమనుజేశ్వరుండినుడో చంద్రుండో- యా
మహామహుడు దేవేంద్రుండో హరుడో-నవవిల్లుపుష్పబాణములుండెనేని-మ
నసిజుడనివీనిమదిజెప్పవచ్చు- కరములశంఖచక్రములుండెనేని- పరగనీతనిర
మాపతియనవచ్చు-మూడుకన్నులుముఖంబునకగ్గెనేని- వేడుకపార్వతీవిభు
డనవచ్చు- వేయుకన్నులమేనవిలసిల్లెనేని।యీయమరాధిపుడనిచెప్పవచ్చు-
ననివితర్కించిభీమావనీవిభుడు-వినుతింపదగినట్టివిడిదిజూపుటయు।నలుడందు
విడిసియందరనప్పుడన్ని-సెలవులవిడెయుంచినిష్టనన్నంత-హరిహయాదులుత
మయుకదంబులన్ని- తెరుగకుండగనొక్కయిక్కనుదాచి- పొలుపొందసిట
రూపములతోడవచ్చి- నలరాజునెదుటక్రన్ననవచ్చినిలువ- కనుగొనినలుడు
హరికాంతుండుదివిజు- లనుచుడిగ్గనలేచియతిభక్తితోడ- నెదురుగాజనిదం
డములసాగిమ్రొక్కి - మాదమందిరవిధమ్ములబ్రస్తుతించి- యనురక్తిగొనివ
చ్చి హేమాసనముల-నునిచిచేతులమోడ్చియురుభక్తిబలికె- నను లేకశిక్షను
నావులార- కొమరొప్పనాల్గుదిక్కులయందు - దలచికరమ్మెసకలలోకముల
రక్షించు-పరమాత్ములారనాభాగ్యమహిమమున- చనుదెంచినారుమీసందర్శ
మున నే-పుణ్యుండనైతిగాభూలోకమునను - కరుణమీరిటకునిక్కమువచ్చి
నట్టి- తెరగెరిగింపుడు తెలియంగనేడు- ఘనమూర్తులారమీకార్యమున్నయు
ను-యనుకూలమొనరింతునునుచువాసవుడు-వినినలోకేశ్వరునివీక్షించిపలికె-
జననాథచంద్రనీసత్యశీలంబు-పటుగతిసకలభూభాగంబునిండె-నటుగానవినుము

—(దేవేంద్రాదులకై నలుండుదమయంతియంతఃపురంబునకేగుట)—

జూడనభిలాషబట్టి-చనుదెంచిపోయినీచందమంతయును-కనుగొనిసంతోష
కరమయ్యెమాకు- తరళాయతాక్షికిదమయంతికన్య- కరయస్వయంవరమని
నేడు-సలుపగమానుదెచ్చినా ఇంతిగోరె-నవీనాస్త్రకుంజముఖాలదగ్గరకు- జ
[illegible] వేడ్క నిముడిసరిపోవురీతి-ననుకూలపరచిచయ్యనరమ్ముపొమ్ము-జనువిధం
బెట్ల [illegible] బొందకుము- మనుజేశనికన్నదరిజేరమాకు- [illegible]
చ్చియ [illegible] రు-పొసగనిపించు [illegible] నేహరి- మాకార్యమంతయును
[illegible]దీశ నీకార్యమనిచూడనేరువుగాన-నీకుజెప్పితినినిపుడేశనీవు- పోకు

విభుఁడు మాబుద్ధి యుకలుగు-నావుఁడు చిఱునవ్వు నవ్వి భూవిభుఁడు-దేవేంద్రుఁగను
గొని ధీరుఁడై పలికె। నదియేమి దేవ నీకిట్టువంటి మాట। యాదయ్యు నీవలె నిట్టులాడ
గదగునె-యందంబు భూనాథుల రయుచు వచ్చు। నందాక నేనును జనుదెంచి వా
డ-నా కంజలోచన ననుకూలపరచు-నాకు జెప్పగ నీకు న్యాయము మా దేవ- వా
ర వెనుక నముదితముంచి-జెందిన వేడ్క-భాషించియున్నానె- బాలుపొంద
యున బోయి వచ్చినను-వెలదియు నా మాట వినునె వలదనక- పన్నుగా నిట
పనులకు పోవ-కన్నది విన్నదికల దెపిరలను। పాయక నిట్టువంటి పనులు నా
సేయుటగా దెపి సేవగావింతు నింత యేగాని - యీ యుక్తి నిపిరు సంతసంబున
బుద్ధి జాలదు గూర్చ-చేరి యీ పనులు నేర్చిన వారిఁ బిలిచి- యారమణీమణి పట్టిం
పు చుండ-డవ్వుడు పుడమితాలుడా రాజు జూచి। ఘనకృపారస మొల్కఁగా నిట్టు
లనియె-నినకులాధీశుని నే కార్యమైన-ననుకూలపరచెద నంటివి విప్ర నీ పనిబడి
మే మొక్క-పనికిఁ బొమ్మనిన-వినయముల్బలుకుచు వెలదుల కడకు- పోక యిప్ప
డేభంగి సేసిన-పాలించి యేమునఁ బోయెదమింక- పరువడి సత్యంబు పల్కెదన
నుచు-సురలు జెప్పగ నిన్ను జూడ వచ్చితిమి - కరమొప్ప దబ్బఱ కాడ వటంచు-
నెఱిగి తేమమ్మేలై తెవచ్చెదము-జగతి యిక్ష్వాకువంశజులెల్ల మున్ను- బాగడె
నకీర్తులుబ్బా దిఱ తొల్లి!-తొలి యిట్టి వారి వంశమునందు నీవు- పుట్టి దబ్బరలకు
పుట్టిల్లవైతివి-మేలు చేసిన నెన్నటికైన-మామనంబుల నిన్ను మఱువఁగలేము
నలరాజు సురరాజునకు బెండ్లి జేసె-నలివేణి దమయంతి ననిర మానాథు- డెరిగి
తేనిను మెచ్చు పెద్ద కాదె- ధరణీశ లేశ యాదను జోరిమైన- మా కార్యమనిన
తామసమింత లేక-జేకొని కరుణతో జేసి రక్షించు- ధరణీశ మామీద దయ లేదు
మీకు- నెరిగెద విందుల కేమిగా నిమ్మ- చని యెదమిక నని చర్చించి పలుక- విని
చాల మదిలోన వెలవెల బారి-కరములు ముకుళించి ఘనభక్తి మీర-ధరణీశుఁడా
పురందరున కిట్లనియె-సురనీ బంటునై యుండెడువాడ। ననఘాత్మ నామీద నత్యం
తకరుణ-గలిగి వచ్చితి టుగాన నేని ప్రుడు- నెలమిని నా దమయంతి దగ్గరకు- నర
యు నేదే గతి నరుగుదు ననుమ- కరుణాసముద్ర యీ గతిని బల్కితివి - యకట
యీ దమయంతి యంతఃపురంబునకు-పోతు టీగ యైన నుపొంద రాదు- గావున
నిప్పుడీ కార్య మేరీతి-కావింతు నీమాట కపటము గాదు-తడయక దాని యంతఃపు
రంబునకు-నుడువ నుపాయంబు నాకెరుగింపు-డనవిని శైలారి యాత్మ మోదించి
చి- మనుజేశ్వరుని జూచి మగియు నిట్లనియె - దమయంతి కన్యకు దాని యింతు

లకు- క్రమమునసిరూపుగనుపించుగాక- నితరులకెవ్వరికెరుగంగరాక- పతి
తోనుభాషించిచనుదెంచుదనుక- ననియొప్పవరమిచ్చియురాగుమటంచు- పని
చినవారికిభక్తితో మ్రొక్కి-చనిచనియాభీమజననాయకుండు- పెనుపొంద
పురోహితులతో పేరోలగమున। నాయెడగూర్చుండియాలోచనంబు। సేయంగనొక
కొంతసేపుండిచూచి-యరుదైనకనకహర్మ్యంబులుగడచి-మెరసెడిబంగారు
మేడలుగడచి।నగసతచిత్తరులచవికెలుగడచి-వరునతోనగడపువాకిళ్లుగడచి
యక్కడక్కడనిల్చియంతఃపురంబు-నక్కజంబుగదాటయాదమయంతి।నలు
నిరూపంబులునలువురుదాల్చి- కొలువుననలుచెంతగూర్చుండిరంత- భీముం
డుదాదు పిలిచిమీరింక-కామినిదమయంతికన్యకామణికి- కడువేడ్కమీర
శృంగారిన్చివరము-లసుగంగదేవాలయంబునకరిగి- శ్రీరమాపతిపూజింపంగ
జేసి- కోరిచయ్యనదోడుకొనుచురావలయు- ననుటయుదమయంతి కాయిం
దుముఖులు-జనితేటపన్నీటజలకంబులార్చి - మెరుపడీజిలుగులో మెయిదడి
యొత్తి-నురులార్చివింతగాకొప్పుగీలించి- వరచంద్రకావిపావడమీదమించి-
వరలుసన్నపుచల్వలువబాగొప్పగట్టి - గుబ్బలమీదకనకంబుపూల - పట్టు
కంచుకమునుబాగుగాదొడిగి-తీరుగామృగనాభితిలకంబుదీర్చి కస్తూరిజవ్వా
దితో గూర్చినమించి- హరిచందనముమేననందండబూసి- విదితముల్ గొప్ప
నింతగాదురిమి- పటుసూర్యచంద్రులపాపటబొట్టు- నిటలంబుపైవ్రాలినిలిపి
కర్ణములు- కరమొప్పుబంగారుకమ్మలుబెట్టి- కరములవజ్రాలకడియముల్ బె
ట్టి-నీలంబుముంగరనీటుగాబెట్టి-లాలితంబుగనుబిళ్ళలదూలమర్చి- కరముల
ముద్దుటుంగరములుబెట్టి - మెరయహారంబులుమెడనిండనుంచి- తెలిదంపు
రేకులదెగడెడుముద్దు-కలికికన్నులమంచికాటుకబెట్టి। ఘనతరనవరత్నకాం
తులచేత- దనరజిగినపంగిదండలుబెట్టి - పల్లేరువువ్వులపసిడితీగెయును-
మొల్లమిగాజులుముంగారుమురుగులు- తిలకంబుపసిడియందియములాదిగాగ-
నలభూషణంబులుకన్యకామణికి- ధరియించివేడ్కశ్రీధరుమందిరమున- కరు
దెందదోడ్కొనిపోవడిగిననింతి- కరములుముకుళించికన్యాలలామ- పరమా
త్ముడైనశ్రీపతినిదర్శించి-భయభక్తిమీరసేద్పునస్తుతి చె- జయభక్తమం
దారజయ సింహాదార- జయనిత్యకల్యాణజయజగత్త్రాణ- జయపద్మద
ళనేత్రజయనీలగాత్ర-జయకరుణాపాంగజయకీర్తిసాంగ-జయపాపసంహార
జయశుభాకార-జయబాహుబలధుర్యజయదేవవర్య-జయభోగసుత్రామజ

యోగుణోద్ధాను-జయరమాహృదయేశ జయచిత్ప్రకాశ- జయపరమానంద
జయపుణ్యబృంద- యనినిన్నుఁగొనియాడఁగలవిశేషనాకు- ననుకరుణింపుము
నాకాధిపతులు-నలుగురుచనుదెంచిననుఁగేలిసేయ- దలచియున్నారునాథవు
నిగావలెనని-జేసిరక్షింపుముశ్రీనాథయనుచు। భాసురమతితోడఁ బ్రస్తుతింపుచు
ను-జనుదెంచెదమయంతిసఖులతోఁ గూడి-తనతండ్రికడకునానవనీశ్వరుండు-
పరుపైనపచ్చనిపల్లకిలోన-వరపుత్రినునిచి వేవసుధామరులను- గనుగొనిపెం
దభూకాంతులనెల్ల- వినుతవాక్యంబువేర్వేరఁజూపు - డనిపుత్రిగనుఁగొని కు
మ్మనమాయమ్మ- యనురక్తిరాజులనందరిఁజూచి- మానముఁదలచినమనుజేశు
కంఠ-మునపుష్పమాలికవైచుమునవైపు - మనిచెప్పిధరణీశుఁడాతనైదువల-
ననుపమతిగూర్చియావలనెల్ల- హెచ్చరికలుజెప్పియేతేరబనిచి- యచ్చుగా
సకలసైన్యంబులుగొలువ-తనకుమారునినొక్కతావునసునిచి- యొకరంగప
దిలులై యుండుడటంచు- బలములనలుగడబలువిడినునిచి- యలరెనుసకలా
యుధాన్వితుఁడనుచు-బలియుడైతానుండెపార్థివేశ్వరుఁడు- నలివేణిదమయం
తినపుడుదోడ్కొనుచు-చెలికత్తెలిరుగడఁజేబూనిరాగ। నలనొప్పరాజవరు
లవేర్వేర-నరయుచువసుదేవుఁడనువిప్రవరుఁడు- సురుచిరమతితోడఁజూపంగ
దొడఁగె-కలకంఠియీతఁడుగౌళభూనాథు - డలివేణియితఁడుమహారాష్ట్రవిభు
డు-లలనయీఘనుఁడుకేరళమహీశ్వరుఁడు- నెలతయీనరపతినేపాళవిభుఁ
వెలదియీరాజుద్రావిడదేశభర్త-కొమ్మయీనాథుండుకురుధాత్రీశుఁ-డ
మ్మయీరాజేంద్రుఁడంగభూవరుఁడు -మదిరాక్షియీతండుమత్స్యవల్లభుఁడు-
సుదతియీనృపమౌళిచోళదేశేశుఁ-డెలనాగకుకుధరాధీశుఁడీనృపతి- మెలత
యీతండుకాశ్మీరరాజన్యు-డలసబోడితనయగభూవిభుఁడు- చెలియయీ
ధీరుండువిదుభూనాథు- డనియిట్లురాజులనందరఁజూపి- వనితతోనిషధభూ
వరుజేరబోయి-నలరాజుదగ్గిరనలువుమీరంగ- నలునిరూపంబునవలువురుం
డగను- పరికించిచూచియాభూసురుడప్పుడు- సరుదెంచియేమియుఁబనకూర
కుండె- నదిజూచిదమయంతియతివెలజూచి - యిదిదేవతులమాయయిందు
కేమందు- నేపురుషునినిషధేశుఁడెందైనగలరె- యీవట్టివేషంబులేలవీరలకు - న
క్కటానేనొల్లననిపల్కుచుండ- తక్కకనిటులేయుతగునెవీరలకు- తమవంటి
వారికితగునునేయేను - తమకులాంగనపలనెంతటిమాపుదాన- కరుణయింత
యులేకకటకటావీరు-సరసతనామీదజనపోరదగునే। యనుచుపల్లకిడిగ్గియును

రేశ్వరులకు-మునుకొని చెయ్యెత్తి మ్రొక్కి-యిట్లనియె - నిందేలనయ్య యీ
టువంటిపనులు-కొదుకక సేయుమీకూతురుగాన- నైజరూపులు దాల్చిన
లందరెఱుఁగ- రాజిల్లననుకృపారసముప్పొంగ- గాంచి- నాకాధిపతులారనలునిక
నన్ను-చేకూర్చి పెండ్లిగావించియావేళ- కన్నులారగఁజూచికరుణతోనలుని
నన్ను దీవించిమన్ననఁజేసిమీరు- వేంచేయరయ్య నావెరపెల్లమాన్పి- యను
చు వేడిన మెచ్చియతిదయామతిని- ప్రముదితచిత్తులై బలభేదివహ్ని - జము
డునువరుణుండుసత్వరంబునను - తమతమరూపముల్ తప్పకదాల్చి -
మరంగగనుపడిరందరికప్పు - డాలోననలుని నెమ్మేనచేరిపుష్ప - మాలి
ధరియించెమగువకంఠమున - దివినుండిభూషించె దేవదుందుభులు - భు
మిదగురిసెపువ్వులవాన - పాడిరిగంధర్వపతులుమోద మ- నాడిరిమెన
కరంభాదికామినులు - నిర్వృతివాయుకు బెరసీళగళాది - హారునిదధీశంబున
లామహల్లిసిని - వాసవానలయమవరుణులుభువిని - వాసికెక్కినరా నీవా
ధుబాగడి - రలఘునద్భక్తిభీమావనీశ్వరుడు - నలునికీతిఱంచేసున్నతిమీ
రనిపుడు - వెలయంగదేశాధివిభులెల్లవచ్చి - నలమహీశ్వరునకు నయము
తో మ్రొక్కి - పొలుపొందతమపురంబులకేగిరంత - నలరుచుదమయం
నాత్మలోనెన్ని - పాకశాసనుడుదిక్పతులతోవచ్చి - చేకొనినలరాజశే
ఖరునపుడు గ్రుచ్చి కౌగిటజేర్చికువలయాధీశ - యచ్చుగానీవుమాయాపు
విలను-చిరభక్తితోనీవుచేయుజన్నంబు- కరుణమీరంగనేనుగ్రైకొనుచుండి
మనువకునూమీదమక్కువలనుచు-ధరణీతలంబునెంతయుచిరకాల- మ
రక్తిపాలింపుమనియానతిచ్చె-ననలుడంతటవచ్చియవనీతలేశ।నీవునన్నెవ్వె
డనెమ్మి ప్రార్థింప-నావంకనిలిచెదననివరంబిచ్చె-జముడంత నేతెంచి జననా
చంద్ర-రమణనీవెంతధర్మముసేయుదలతు-నాయాజ్ఞనేనిత్తుననివరంబిచ్చె-
రథయుటవచ్చినరలోకనాథ-నిరుపమశౌర్యంబునీకొర్కెకొలది- నరయు
నేనిత్తునవివరంబిచ్చె- వరుణుడంతటవచ్చివసుధాతలేంద్ర - చిరకాలమే
నీక్షితినసిపతికి-వాయుదేవుడువచ్చివసుధీశనీవు- నాయుతగతివేగమబ్బు
చనియె - ధనపతివచ్చియోధరణీశనీవు - ధనమెంతగోరిన దానిత్తుననియె
మ్మొడుడరదెంచియోమేదినినాథ- యడిగినమహినిత్తుననివరంబిచ్చె- స
దుముదమందియుమహీశ్వరుడు - తప్పకవారికిదండముల్ బెట్టి- పినుతిం
వారలునినువీధికెగసి- జనిరివేగమునవిర్జరలోకమునకు- నల్లునికూతుపన

జోడుకొనుచు। మెల్లనసప్పుడు మేదినీశ్వరుడు- శిరమైన పెండ్లిపన్దలకేగుదెంచి
కర మొప్పునవరత్నఖచితమైనట్టి। బంగారుపీటలపైవధూవరుల। సంగనలటుని
ల్చిహారతుల్గొనగ।నవనీసురాన్ననలతివేడ్కతోడ। ధవళముల్పాడంగదండివా
ద్యములు।పటహధ్వనులుసభోభాగంబునిండ।తటుకున భేరీమృదంగగంభీర। ర
వమునధారాదరములుఘూర్ణిల్ల।కవకూడివంధిమాగధులకీర్తింప। సంగతి
గానాగసరములు బాడ।సన్గీతవాద్యఘోషన్బులుచెలంగ। బూరగల్పించుకొ
మ్ములుకాహాళములు। భోరుకల్గుటకునంబుధులెల్లనల్లవేత్తలై హోమము
ల్చేల్పించి।భూసురోత్తములక్షతలొసగదీవింప। నెలమివారాంగనల్నృత్తము
ల్సలుప।చెలగిపుణ్యస్త్రీలు సేసలుజల్లి॰పలుదెర గులనుశోభనములు బాడ।
చెలువొందపెద్దలాశీర్వాదమొసగ।తరలాయతాక్షినిదమయంతినప్పుడు। నిల
పతినలరాజునకుదారబోసె। హరుడుపార్వతియునుయమరినయట్లు। సరసిజా
క్షునకుమాజలజాక్షియట్లు। సరసిజాసనుడుశారదయట్లు।నెరిశశాంకుడురో
హిణీదేవియట్లు।శ్రీ తెద రాహితుడుశచీదేవియట్లులతిని భారతియుచాయాదేవి
యట్లు।అలకించిరట్లు పెండ్లిదినములుగడపి।పలనొప్పబెండ్లికివచ్చినవారి। భోజ
నంబులఁదృప్తిబొందించిమిగుల। రాజిల్లు పహేమరంజితాంబరముల। దనరు
భూషణములదనిపిపిట్టాకులిపి।ఘనలీలవంజిమాగధకవిదుల్లికు॰ తోడవులు
దోరలవస్త్రములనుసొసగి। తదయుక బహురత్నతతులనొసంగి। వేడుకమీ
రనిర్విధనమునపెండ్లి।పోడిమిజనులెల్లపాలుపొందజేసినిరు॰మానామానని
త్యసంపత్తి।సుఖతరసుఖలీలనుండిరంతటను। గలకంఠినమయ అకన్యకామణి
కపరనొప్పమున్నస్వయంవరమును।వార్తవిని లిగినాపపనిభుడువేగ।తన
లోసనతులసంతాపన్బునొందె।యుప్పుడుపెండ్లాడగానాత్మలోగోరి।విపరీతబు
ద్ధులవివరించుకొనుచు।తలవెంటుకలుపీడతత్తరింపుచును॰జలజలమనిఘుర్మ
జలబిందులరుల। బరువుననేతెంచిబలిసివిక్వతులు। గరుడఖేచరయక్షగంధర్వ
సిద్ధ సరసవిద్యాధరచారణసాధ్యసురయక్షపన్నగుల్బట్టుచుకొలువ।కొలువు
న్నయిందునినిగొబ్బునగదసి।బలవైరిమాకొక్కపనిగలదవిడువినుము చెప్పె
దధరావిభుపుత్రియొక్క। జలజాయతాక్షిభాపజుమేటిదంతి। దమయంతియ
ని మొషతరశాక్షికలదు।కర్ణిమ మొప్పదానికమువేడ్కతోడ। నరయస్వయంవ
రమునివింటినేను।దరయందుదానిసౌందర్యసంపదకు।సరిరారెరంభాదిసారకా
మినులు॰తరముగాచక్కదనమువర్ణింప॰ నరగునజనిమొనుసఖినివర్ణించి।

తిరిగిరావలయునే తెరగుననైన♦వనిత కెప్పుడుస్వయంవరము గోయనుచు। దివ
ము లెంచుకయేను తిరుగుచున్నాను। నేడు మీధర్మాలనెర వేరగలిగె। వాడిచే
పెండ్లౌను వచ్చెదననుచు గడిగిదుశ్శకునము ల్గనువింపనిటకు। నడచితినిట్టుగా
ననావివాహమున । కేకీచుబుట్టినోయెుకుగంగరాకు। నాకేః పిం శోడనయ
ములకంగ। కరపూర్ధిదమయంతి కన్నియనిటకు। పరిఋంచి తెత్తునోవ పవనాకు।
కరుణతో నొక్కయుపకారంబు సేయు♦మరసిసు రేశ నీకదివిస్నవింతు-నందనవ
నములో నలినాక్షి గూడి। పొందకంది కేళిభోగింపవలయు। ననవుడు దేవేంద్రుడ
పుకుదిక్పతుల-కనుగొనినవిట్టియాకలికిట్టులని యె-నేటికినా హింకిబోయెదుతద్వి
ధాశు। తేటతెల్లంబుగా తెలిపెదనోయి-పాదమయంతి స్వయంవరక ♦
నాదినివిని ఈహులతాశనశమన-వరుణులగూడి నేనువసుధకు నిగ్గి-గరితచిత్తం
బెన్నిగతులనో యరయ-మమ్మెల్లదండుగ్రిలుమారుగానెన్ని-సమ్మతినలుపాం
ణిసఖుగావరించె-రాపునవారలకడ జేసిమరల-దేవలోకమునకేతె-చితిపీం
వు-పొలుపొందనట కేలపోయెదవనిన-కలగివితర్కించికలిపుకుష్ఠుండు-మొగ
మువ జేవ్రుకుముకువునటింప-భుగభుగనిగుడేనిప్పులపొగలెగయ♦జొటజొటచె
మటలుసోనలై కురియ-టటటటమున గోర్మెతడబడుచూడ-కటకటాయని
యూముకెరదికన్నులను-తటతటనిప్పులుదొరగవాము నచు-కాలాగ్నిరు
ద్రుడో కాలభైరవుడో-కాలసూర్యుడో లయకాలుడోయనగ-గర్జించిభీ
షణాకారుడైయపుడు-నిర్జరుల్వణకంగ నిలిచియిట్లనియె-నిర్నాశ్మనుండి
నాఎలనాగగోరె-యున్న నేనుండగనూరక తామ♦నన్ను తానని వచ్చినలుడెం
తవాడు-కన్నవనాయి తిగ్గై కొనిపోవ-నాకేశనివేగునాదొక్క-మాట♦నాకు
జెప్పకపోవన్యాయమానీరు పోయినవారెల్ల పొలతివరించి। ఈయెడకేతెర కె
ట్లువచ్చితిరి। నరులలో సురలసమానము గోలుపుచ్చి। వరియింపవచ్చిన వాడా
నలుడు। నమరులువచ్చిరె తాముబోక। దమయంతి వరియింప తానెంత
ఘనుడో। మంచిదందుల కేమిటదితాక్షిగూడి। యెంచితాకాపురం బెట్లుజే
సెడినో। చూచెదనపుడసురరాజుబలికె। భూచక్రమెల్లనేపున విష్ణుచక్ర
మెలమిపనిసేయునే తెడంబలియు♦డిలవానిసత్యమీ నేడులోకముల♦నాకూడి
నంతయునాక్రమించినది। యీ రాజవరుని పైయలుగంగవలదు। మహిలోన
నతడు సామాన్యుడుగాడు। మహితకులాగ్రణి మేదినీశ్వరుడు। సంతతశ్రీమా
ర్తాసరసపత్రాక్షి వంతుండు నాచారవంతుండు ఘనుడు। వానిసత్యమెరింగి

వచ్చితిమిటకు, నానరనాయకుఁడవనిలోపలను, నీకుసాధ్యుఁడుగాఁడు నీకసాధ్యు
ఁడై, యేకలిరాజనీవూరకనింక, కోపంబువానిపైఁగూడదామాట, పాపంబువ
చ్చునీపనిసేయఁగూడ, దనవినిమరియు రౌద్రాకారుఁడగుచు, ననిమిషపతితోడ
ననియెనాతండు, కనలియీరేడులోకములవారెన్న, ఘనుఁడెవ్వఁడున్నాఁడుకం
టివేనీవు, వెరఁగొప్పనాపేరువిన్నమాత్రమున, హరిహరబ్రహ్మాదులంతటివా
రు, వెరచిచుట్టమురాఁగ వెరచియుండుదురు, గరుడఖేచరయక్షగంధర్వఖచరవ
రులైననాపూయువర్ణింపలేరు, సురనాథనానేర్పుజూచెదనింక, నలుఁడనియె
డియొకనరుఁడునాపద్ద, నిలిచియుండునెచూడునీవుమెచ్చెదవు, దమయంతినా
చేతతాఁబడుపాటు, రమణియెవ్వతెబడు రాజ్యంబులోన, నేనుగోరినయట్టినె
లతనువచ్చి, తానుగైకొనిపోవతానెంతఘనుఁడో, వానితోఁజలపారవానినే
బట్టి, పూనిజూదంబాడబుద్ధిపుట్టించి, మాయలుజేసియామహినెడబాసి, పా
యకపయినున్నబట్టబోజేసి, గారించియిలగోచిగానిగావించి, యారణ్యభూ
ములనలయంగజేసి, మానినినెడబాసి మనసునొప్పించి, దీనతనొంది తెలివిద
ప్పించి, మారుహాసముజేసిమహిమరపించి, గావించెదయుమితదుఃఖములనొం
దించి, కుండగోరికజేసికుపలయేఘునకు, వండిపెట్టగజేసివానినీరీతిచీకాకుబడ
మాయచేయకయున్న, నాకేళవినుమిఁకనేనలునికిబంటు। సాధుఁడపీరింపగానం
దాకకలిని, గాదనియీరీతిగామహాప్రతిజ్ఞ, బలికియింద్రునితోడపరువునప్పు
డు, నిలిచినచోటనునిలువంగలేక, ప్రాకటంబుగవిదర్భపురంబుజొచ్చి, యా
కోపమునవిదర్భాధీశుడైన, నలరాజచంద్రునిపయిమునుగాంచి, కలియెంత
మాత్రముగదియుబోవెరచి, యాతనిసత్యంబునాతనిశౌచ, మాతనియాకా
రమంతయుదెలిసి, కుతలాధిపునిజేరగూడదటంచు, నతడెందుదిరిగినదివెల్ల
గనుచు, నక్కడక్కడగూడియుండందదిరిగి, కక్కసపడుచు కోపముజెందు
చుండె, నంతకొన్నినాళ్ళరిగిననలుఁడు, సంతసంబునభీమజననాథుగాంచి, యు
కమాపురంబునకేగన్నవలయునకలంకనిపుత్రినంపించుమనిన। నటువలెజేయు
దుమవనీశతిలక, కుటిలకుంతలితోడుకొనిపోవనిచట, నున్నమున్నసమీరలుం

—(నలుఁడుదమయంతితోడస్వపురంబునకేగుట.)—

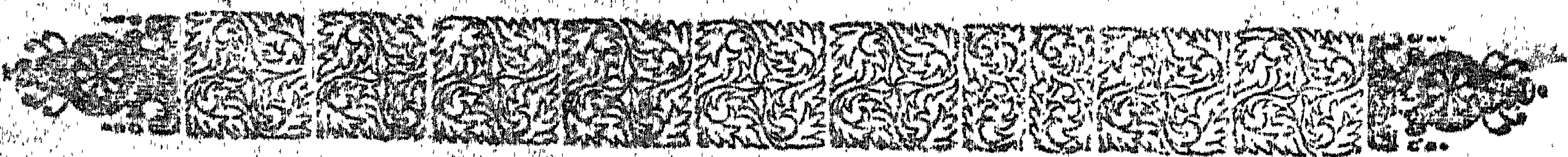
దురేయనుచు, వెంబడియుబలికిభూవిభుడుమారి, నామెడబోడగాంచియు
తనికిట్లనియె, వోయమ్మనీమగడౌగిపురంబునకు! బోవలెననినీవుబోయిరమ్మ
నిన, వావిరిదమయంతి వగచుచునప్పుడు, తల్లివద్దికివచ్చి తనమానసమున,

తల్లడింపుచు బల్కెఁ దండ్రి నన్నిపుడు, తనయల్లుడూరికిఁ దర్లి పోదలంచి, నను వెంట
నంపుచున్నాఁ డరిగాన, నాతని వెను వెంటనంపుదు ననుచు, నాతోడ నెరిగించి
నాఁడె యోయమ్మ, యనవుడు తన పుత్రి నతివ కౌగిటను, నునిచి హా యని యేడ్చి
యోయమ్మ యనుచు, నను బాసిపోయెదవా ముద్దులాడి, యనితల్లి పుత్రియు
నందంద యేడ్వ. దమయంతి దాదులు దాసజనంబు, గుంపులు గూడి యందఱు
గోయని యేడ్వ, చనుదెంచి భీమభూజననాయకుండు, తన పుత్రి నూరార్చి తన
యింతి దెలిపి, దాదుల వారించి దమయంతిఁ జూచి, యాదరంబున బల్కె నదియే
మి తల్లి, యేల యేడ్చెదనీవు కేమిట కొదువ, లాలిత సౌందర్యలక్షణాపూర్వాయుఁడు,
యిల యేడుదీవుల నేలెడు రాజు, నలరాజచంద్రుండు నరలోకనాథు। డట్టి భూ
నాయకుం డతివరో నన్ను, నెట్టన జేపట్టెనీ కేలవగ వ। వరలోకసుతుడయిన నలచ
క్రవర్తి। యరయ నిన్నుంచి నాకల్లుడై యొప్పె। పెక్కు కాలము నాకు బిడ్డలు లే
క। మక్కువ నినుగాంచి మాన్యుండనైతి, సురనాయకుల గూడ చూడంగగలిగె।
కర మొప్పు చిరకీర్తిఁ గలుగుట జేసి। యిందీవరాక్షి నీ యిందును నందు। పొందుగా
వచ్చును బోవుచునుండు। మమ్మరో నీయన్న నంపుదు వెంట। పమ్మదంబున బోధి
చను దెమ్ము నీవు। మనమున దుఃఖంబు మాను నోయమ్మ। నిను జూడ కెన్నాళ్ళుని
ర్వహించుదు నే। పెను పొంద వెంట నే పిలువనంపింతు। వసి బుజ్జగించుచు నాదర
బుద్ధి। తన పుత్రి నలునకు తగ నొప్పగించి। తనయకు తరణంబు లనిచంగ నిచ్చి।
బోయి రమ్మని పల్కి పొలతి శోకమున। బాయక తమ తల్లి పదముల వ్రాలి। గ్రుచ్చి
కౌగిట జేర్చి కోర్కె దీవించి। మచ్చిక గురుభక్తి మానకెల్లపుడు। మతిలోన స్త్రీ
లకు మంగళంబైన। సతత పతివ్రతాచర్యలకడకు। ప్రతిమాట నడచుచు పరిచర్య
జేసి పతిని శ్రీపతిగాగ భావింపవమ్మ। వసుమతి మన పరివారల లోన। పొసగగ సత్కీ
ర్తులు బుట్టింపవమ్మ। మదిరాక్షి చెలువొంద మన వంశమునకు। వదలక మరియు
కవన్నె దేవమ్మ। కుసుమకోమలి బంధుకోటి కీర్తింప। వసుమతీశుడు మెచ్చ వ
ర్తింపవమ్మ। సరస తనాథుండు చనువిచ్చునపుడు। వరిమురి పలుమాటలాడకు
మమ్మ। యని ముద్దుబెట్టి చయ్యన బుద్ధి చెప్పి। మును కాలమోమున మోమును
చేర్చి। నాయమ్మ నాకూన నా ముద్దు చిలుక। పోయిరమ్మనవుడు పోయి తండ్రికి। మ్రొ
క్కన దీవించి యొగి బుద్ధి చెప్పి। గక్కున నవరత్న ఖచితమౌ శిబిక। లోలోన నీరేజ
లోచన నుప। నాలోన నరుడొక్క యరదంబు నెక్కి। మామను వీడ్కొని మగు
వయు బాసి। ప్రేమతో దమనుండు వెంబడి రాగ। కరిరథభట ఘోటకంబులు

గొలువ- తరుపముప్పదిరెండువాద్యముల్ మెాఁయ-వారకభటులుకయివా
రంబుసేయ। వారకామినులిరువంకలవాడ। చేరిపుణ్యాంగనల్ సేసలుజల్లధారు
ణీసురులు బాంధవులుకీర్తింప, దివినుండి దేవతల్ దీవించుచుండ,నవనిప్రపూల
వానలఁ తేటగురియ। మనుజేంద్రుడిటువంటిమహిమశోభిల్ల, జనుదేరనప్పుడు
సంభ్రమంబెసగ, పురమువారెల్లనుప్పొంగుచుగూడి। వసుసతోనెనరుగా
చ్చివీక్షింప।పరివారజనములుభక్తిసేవింప।నరపతితనపట్టణముప్రవేశింప।పుర
సతిజనములప్పుడతివేడ్కలలర। గురుతరప్రీతిచేగుంపులుగూడి।దమయంతిగ
నుగొనితమలోనతాము। ప్రమదమలర్పగాబలికిరిట్లనుచు। నీమానినీమణిస
దెజూడరతన్న। రామాభిరామనిర్భరపుణ్యసీమ। సీమగాదిదిమంచి చెలువయిన
తేమ। లేమగాదిదిమంచి లేమావికొమ్మ।కొమ్మగాదిదిమంచికులుకుశాదమ్మి-
తమ్మిగాదిదిమంచిలావణ్యప్రతిమ। ప్రతిమగాదిదిపుష్పబాణునిదంతి। దంతి
గాదిదిరతితగమెచ్చుకాంత।కాంతగాదిదిసీటుగలబోగికన్నె। కన్నెగాదిదిమం
చికర్పూరంపుదిన్నె।దిన్నెగాదిదితావితేటపన్నీరు। నీరుగాదిడిచిన్నెలరాజుతీ
రుతీరుగాదమ్మ-ఈదేవిలావణ్య।మంతయువర్ణింపనలవియేమనకు। వింతగాన
డియిట్లువేవిధంబులను। వినుతింపనలమహీవిభుడెప్పెద్ధమున।దనరారుశుభము
హూర్తంబునతవదు। నగరుప్రవేశించెనాతియుదాను। జగధీశులుమహా
జనులుబాంధవులు। హితులుమంత్రులుపురోహితులునుదదను। మతినేగిర
టతమమందిరంబులకు।నంతటదమపాఖ్యకామహీశులకు-సంతసబునమొ
క్కి-జననాథయేను।పొలుపొందపూరికిపోయివచ్చెదను।కలకంఠిదమయంతిక
న్యకామణికి- వయస్సుమిక్కిలిలేదువసుధాతలేశ। దయనేలుకొమ్మవిత్తాని
మమ్మెంచి।యనివిన్నపముజేసియాదమయంతి।గనుగొనిమదిబుద్ధిగలిగిభూవి
భుని।మర్మంబుతెరిగిసమ్మతిభక్తివెలయ।నమిలిసదుపుతునయముతోనవ్వు
నదయుంగనూరికినరిగెదననిన।తరళాక్షిదమయస్తితప్పకజూచి- కన్నులగదు
బాష్పకణములుదొరుగ। నిన్నాళ్ళపతెనుండకిటబుద్ధిగలిగి। యన్నవప్రజలెల్ల
మహిమెచ్చిపొగడ। నన్నికార్యంబులనరసిసద్భక్తి। తల్లిదండ్రులమాటబా
టకరాజ్య। మెల్లనేలుముప్రజలెల్ల సంతసిల్లుటచేత। మెచ్చుకీర్తులచేతమె
లగుమోయన్న। నిచ్చెయుమనుచువేగంబెయతడు। తనబలంబులుగొల్వతన
పురికరిగి।తనతండ్రిగూడిభూతలమేలుచుండె। నంతటనిషధేశుడాదమయంతి
సంతసంబునగూడిసరసులయందు। కేళీవనములందుకృత్రకాద్రులందు। మేలి

మిహాదలంపుమేడలయందు । నిరుపమానవిభూతి నిరతంబునిట్లు । సురసభా
పురకేళిసాక్షి-సోలుచును।శ్రీరామచంద్రునిరీతిసంప్రీతి। ధారుణీచక్రంబుతగ
నేలుచుండె।ననియిట్లుబృహదశ్వుఁడాధర్మజునకు। పెనుపొందమున్న గావిన్న
మార్గమున । వరుసతోనలచక్రవర్తి-చరిత్ర-సంపదలుమెచ్చువిస్తారంబుగా
గ।వినుతవాక్యంబులవెలయంగ జెప్పె।ననుచువాధూలగోత్రాబ్ధిచంద్రుండు
చిరకీర్తివంతుఁడాశ్రితకల్పతరువు।కరుణాపయోనిధికందాళదొడ్డ।యాచార్య
నకుశిష్యుఁడై నట్టివైష్ణ।వాచారతత్పరుఁడతిదయాపరుఁడు।శ్రీపాలుపురిమీఁదిచక్రి
పురవిహారుండు।వలనొప్పనతనికివరకుమారుండు-యకలంకమానసుండమిత
పుణ్యుఁడు।సకలవైష్ణవపాదసంసేవకుండు। రంగనాయకార్యుండు రాజపూజి
తుఁడు।సంగీతసాహిత్యసత్కళావిభుఁడు। సరససత్కవివరసద్భూషణుండుయర
యంగనాతనికనుగుసోదరుఁడు । తనరినయాంధ్రవిద్యాప్రవీణుండు। జనలోక
విదితుండుసజ్జనహితుండు।తిరువెంగళార్యుండుధీరాగ్రగణ్యు । డరయనాతని
పుత్రుఁడబ్ధిగంభీరు- డమలమానసుఁడవిద్యావిశారదుఁడ-రమణనేవర విరాఘ
వాహ్వయుఁడ నరహరిఘటికాద్రినాథుని పేర।పరువడినాంధ్రభాషలవెలియ
నవని శ్రీహరిదాసులయినట్టిసరస।కవులసత్కృపవాకుగలుగుటజేసి। యీనల
కథయందునిదిపూర్వభాగ।మేనురచించితినీచరిత్రంబు। నెవ్వారుజదివిన నెవ్వారు
వినిన- నెవ్వరువ్రాసిననవనీశుకరుణ-నాయురారోగ్యంబులైశ్వర్యములను-
పాయకుండగపుత్రపౌత్రసంపదల- నాచంద్రతారార్కులై యుందు రెలమి-
భూచక్రమునపరిపూజితులగుచు

—:(*):—

నలచరిత్రము - ద్విపదకావ్యము.

తృతీయభాగము.

దమయంతి పతురిల బడయుట.

శ్రీకరచారిత్రశ్యంగాగగాత్ర-పాకశాసనవేద్యభవరోగవైద్య-చిరపుణ్య
కీర్తి-రామాశ్రితనుతకీర్తి - కరుణానివేశ శ్రీఘటికాద్రివాస- యవధరింపుము
పాండవాగ్రితనూజ- డవిరళమతిం గాడనాదమయంతి- పరిణయక్రమమెల్ల భ

ర్తికిశోభిల్ల।నరిమురివిని విష్మయానందుడగుచు। శిశములుముకుళించిఘనయో
గిచంద్ర। మెరుగింపుమటుమీదివృత్తాంతమెల్ల। ననవుడుబృహదశ్వుడాలా
జుచూచి।వినుమనవేడ్కతోవివరింపదొడగె। నంతటకొన్నాళ్లకాదమయంతి
కాంతాలలామంబుగర్భంబుదాల్ప। పరిపూర్ణసోముని బడలించుమోము।దో
రకొని వేగునిచంద్రునిరీతినుండె।ననివిల్తుపూచెండ్లనందగుచనులమొనలనల్ల
నివర్ణములుగానుపించె।మృదబింబములవన్నె మెచ్చనిమోవి। కదసిమలినం
బుగప్పినట్లుండె- బడలికల్ మేనునబర్వెనందంద- నడుముమందంబాయెనాభి
గన్పడియె- సవరణనల్లభూపలపేరుబోలె -నవిరళంబగుచునూగారుజూపట్టె-
కలికిచూపులచంద్రికల్ బర్వెననగ-పలుచబారెనుగండపాలికాయుగళి।మలి
వేణిముఖచన్ద్రిడమృతంబురవను।చిలువచందంబునచిట్టములెసగ। గగనభా
గంబుయాకారమైనయొప్పు,పగిదికౌదీగెచూపట్టెనానాట।పొలుపొందునవమా
సములుపూర్ణమైన-నలరసమస్తగ్రహంబులువరుస-తప్పకతమతమతావుల
నుండ-నప్పుణ్యలగ్నంబునందునయ్యింతి- మరువిభుండైనకుమారునిగనియె-
పురుహూతుసమునితత్పుత్రునిజూచి-గురుతరమతితః కులగురువయిన- గురు
వువసిష్ఠునికొందరప్పించి- ధారుణీసురులబాంధవులనాగరుడ- కూరిమినందరి
గూడిరప్పించి - యంతటగురునాథు ననుమతంబునను - సంతోషచిత్తు
డయిజాతకర్మంబు - నలరంగజేయించెనపుడుపుత్రునకు - చెలువుమీరగ
నింద్రసేనాహ్వయంబు-నొనరంగబెట్టిపుత్రోత్సవంబెల్ల-నను రక్తిజేయించెన
పుడుభూసురుల-కాదిభూదానకన్యాదానములను। గోదానములజేసికుతుకం
బెలర్ప-తక్కినవారికందరికభీష్టముల।మక్కువనొసగియిమ్మహినేలుచుండె।
వదియెల్లగనుగొనియాకలిపురుషు-డెదలోనచింతాసమేతుడై యపుడు-దమ
యంతితోగూడధారుణీశ్వరుడు- కోమలునిబడసియీయాకుంభినినెల్ల- నేలుచు
న్నాడ నేనిటవచ్చియెంత-కాలమాయెనుయింతఘనుడెటనెరుగ- నెరిగిననే
నేలనిందువచ్చెదను-హరిహరబ్రహ్మాదులంతటివారి-నామాయబడవైతు న
రులునాకెంత- నేమిసేయుదునింకనేవిచారంబు- కామరువల్లనుజెడ్డకోమటి
వలెను- తెమలకవెనువెంటతిరుగబోయెదను- వనజాక్షికినిస్వయంవరమన్న
మాట- వినిదానివరియింతువేవేగననుచు- పురుహూతుకడకేలబోయిచెప్పి
తిని-సురనాయకుడుమున్నుసుదతినిగోరి- ఫోతిమినీవేలపోయెదమనుచు-నా
తోడనతడేలనవ్వుచుజెప్ప।గోపించియప్పుడాతుథరాధితోడ।నేపునచలపట్టివ

గతినైన-కలచిగారించెగాక నేసమచు। పలుదేశంగుల నేలపంతమాడితివి। పుష
ష్కరుడప్పుడే పోవద్దటంచు-సరసతపలుమారు చాటించి చెప్పె- వీరతో నా
మాటవినకవచ్చితివి। నా కేమి జేసునినవ్వునో పెనుగ। విచటనాచారంబు లెన్న
దు జేసి-నతివేగ నేనెప్పుడంటబోయెదను- తనవల్లబాసగనితప్పులుగలవేయు
నియనితలపోసియంతలోరోసి-యింతకాలము గాచియిక నేనుబోవ-పంతంబు
గాదిదే పట్టునవైన- జేరియాప్రతిన నే జెల్లింపకున్న- నారయనమ్మ గాదంద్రు
లోకముల- శనియిట్లుమదిలోననందందదలచు- చునుగాచియుండెనశుద్ధిగో
రుచును-నంతటకొన్నాళ్ళకా దమయంతి। కాంతాలలామంబు గర్భంబు దాల్చి
సానబట్టినమరుసరవోయనంగ- మానుగానొక్క కుమారునిగనియె- ధరణీ
శుడప్పుడు తనతనూభవకు। నరుదార జాతకర్మాదుల జెల్లి। నేత్రోత్సవంబుగా ని
ఖిలంబు దీర్చి-పుత్రికోత్సవమిట్లు బుధులెన్నడపి- చెన్నుమీరగనింద్రసేనా
హ్వయంబు। కన్నియకిడె ధరాకాంతుడై వేడ్క। నతడశ్వమేధాదియజ్ఞములొన
సి-కుటిలులనడచి సద్గుణులరక్షించి-యాచారవంతుడై యుర్విధర బుద్ధి- భూచ
క్రమెల్ల నఖోరువ నేలుచున్నెనా మాట్కి-నిట్లుండియటుమెకనాడు। వేమారుదా

శనైశ్చరుండు నలునిబట్టుట.

శౌచవిధి సల్పునపుడు-మడిమనోకించుక మాత్రంబునీట-దడియక పడియున్నధ
ర్మే: రుండు। ముదమున నది దెల్లముగ నిరీక్షించి। యదయుడయి తన కార్యమంత
యీడేరె। ననపొంగి తవదు మేనంత యుదాచి। పనివడి సూక్ష్మరూపమ్ము ధరించి।
యొడలును భారమైయుండక నెప్పు- డుడుగక శచ్చోటమాతగానిలిచె- నదిగా
న లేడయ్యె నవనీశ్వరుండు- విదిత సత్కర్మము ల్వేగదీర్చుచును, నిర్మలచిత్తు
డై నెలతయు దాను- ధర్మంబు తప్పక ధరనేలుచుండి - యొకనాడు నలవిభుడు
త్సాహియగుచు-నకలంకరత్నసింహాసనసీమ-నిరుగడ హితపురోహితమంత్రి
వంశ- గురులుంగొల్వగ నిండుకొలువున్నవేళ-కలితనరూపంబుకతన రూపంబు

శనైశ్చరుండు మాయారూపియై నలుని వేటకుబోవునట్లు జేయుట.

గలయొక బోయయైయొకను పట్టైనపుడు-కురుచవెంట్రుకల పైకుళ్ళాయిబెట్టి। గురు
తుగాజిగురుటాకులుగొన్ని బట్టి। సారెకుముదురుమీసములనుల్మ్ముచును-భో
రునజను దెంచి భూనాథుగాంచి- చెలువందమింటికిచెయ్యెత్తిమొక్కి- మనల
కఠినజాతిమాటలననియె-వినుసామినాచిన్న విన్నపంబొకటి- ఘనమైన దేవర
ఘనమైనదొరవు-మేమున్న వనములమృగముల పెక్కు-సామికైనగణింప శ

క్యంబుగాదు- మిన్నుబోతులుమరిమదపు టేనుగులు- దున్నలుసింగములొత్తొల
గకయుండు- లేడిపిల్లలుదుప్పులేనూరుకోట్లు। కూడిమిన్నులదాటకుప్పించిదా
టి- పందులూపదుల వెంబడిఁద్రవ్వుచుండు- గుండేటిగుంపులుకుప్పించుపాటు- నె
లుగులచీమల నెగనిల్చుబుట్ట- బిలములగుహలందు జెబ్బులుచ్చిరుత- బులులు
గోండ్రిలుచుండు భూరుహాగ్రములు- బెలగువ్వలుగండభేరుండములను- లావు
కల్పులుకలులకుముకలుజిల్గు- పావురంబులుసాళువవుడేగగములు- హాలుహాం
దుబహుమృగంబులుఖగంబులును- గలవిట్లు మేమున్న కాంతారభూమి- నా
వింతలన్ని నేమనివిన్న వింతు। భావించికన్నులపండువుగాగ। మేటిఘోరాటకమె
క్కిమృగములతోడ- వేటలాడగమీరు వేంచేయవలయు- ననవుడుమోదించి
యాత్మనూహించి- యొనరంగ వానికిముడుగరలిచ్చి- యరుగుము రేపటిలాలా
గమేము- నరుదెన్చెదము వేటలాడంగననిన- వినిబోయవాడంత వేవేగ కదలి-
చనిపురివెడలి ఇచ్చటనదృశ్యుడయ్యె- మనుజేంద్రుడంతటమంత్రినిజూచి- యు
నురక్తితో వేటలాడన్గవలయు - మనము రేపటికిసమ్మదముదయివ ర- ననిప
ల్కుచుండగానంతలోపలను- విపుల తేజముమాని వెసకప్పుమీరి- యపరభా
గంబుననర్కుండుగుంకె- జగతీశ్వరుడుకొల్వుజాలించిలేచి- నగరిలోపలికేగె
నయమార్గమునను। పలిరేగియంతలోనాల్గుదిక్కులను- బలువయినచీకటుల్బ
ర్వెనందంద- కలువలువికసించెకమలముల్మొగిచె- తళతళవినువీధితారలుబొ
డమె- నంతటచంద్రోదయంబునిద్ధాత్రి- నెంతయువెన్నెలలెసగెనాపిదప- కమ
లబాంధవుడునిక్కముగనీదిశకు- నమరంగనిదెవచ్చుననిపల్కవచ్చె- వేగు
వాడనుబోలెపెలివేగుచుక్క- బాగుగాపూర్వదిగ్భాగంబునందు- చూపట్టె
నంతలోచుక్కలుమాసె - నేవుమీరగపక్షులెలుగించ్చుగూసె- తరిగెకేళిగు
హాంతరదీపరుచులు। పొరిబొరికుక్కుటంబులుకూయదొడగె- ముదమందితా
మరల్మ్రొక్కములువిచ్చె- పొదలకకల్వగుంపులుచింతనొందె- బొరిపొరిపాములు
పుట్టలజేరె తరుచైనభూతముల్తలచూపవెరచె। దనరినయుండు)నందనవనంబు
నను- ఘనతబూసినకింశుకంబోయనంగ- నరుణోదయంబయ్యె నంతలోపల
ను। ధరణీసురులచేత బాపూజగొనుచు- తపములు హెచ్చునెత్తమ్ములహెచ్చ
తపనుండుపూర్వభూధరమెక్కెనంత- నలరాజు మేల్కనినగరువెల్వడిని- వెల
యుంగసంధ్యాదివిధులొప్పదీర్చి- కుంకుమపన్నీరుగూర్చినగంధ - పంకంబు
తనమేన బాగుగానలది- నలువుగాకస్తూరినామంబుదీర్చి - చెలుగుచువిరిసరు

ల్సిగనిండమురిమి-బిరుసువన్నెరుమాలుపొందుగాజుట్టి- సరిలేనిరత్నభూషణ
ములుబెట్టి- వరుసబంగరువ్రాతవ్రాసినజిలుగు- సరిగెదుప్పటిమొలసరుగున
దాల్చి-పాటించికన్నులపండువుగాఁగ- వేటశృంగారంబువెలయంగనించి-య
పరిమితోత్సాహుఁడగుచునలుండు- విపినయాత్రారభేరివేయించెనంత- నప్పు
డుఈబ్రహ్మాండమదరినట్లయ్యె-భూతలమదరెనభోవీధిబెదరె- భీతిల్లెగ్రామ
ములుబెగడెభూతములుజలధులుగలగెనక్షత్రములుల్వాలెకులగిరులదరెదిక్కులు
చీలెనపుడు। శత్రురాజన్యులుసకలంబుడించి। మిత్రులడించినమ్మినవారిడించి-
హయములడించిభటావళిడించి - రయమునవారణరథములడించి- కొందరు
కొండలగురుతిరాటవుల- కొందరుబట్టిరిగుండెలుజెదరి- చపలత్రపజలుమూ
ర్ఛలనొందిరంత-నపరిమితోత్సాహులయివేటకాండ్రు- కురచమీసమ్ములు
గుజ్జరూపములు- బిరుసైనమేనులుపెద్దపిక్కలును- చిరుతపీనులునెత్తుసిర్కక
న్నులును- గురువిందపూసలకొనరొప్ప వేళ్ళు - నెఱిమించతలకించునిలిదట్టు
లును- కురుచకాలెలచెంగుకొనలబిగించి-పట్టుచుంగులుమీఁదప్రబలిదనర్ప-
చుట్టుకానులునిండసురియలుజెక్కి- వీడెముల్ మొలజెక్కి-బిరుదుమూష్టీలు
బెనగొందువీనులబిళ్లలుగట్టిక డిదిమొకంబులుగరువకయుండ- తడబడబా
లుతరమకయుండ- వలనైనబదనికలాకంట్లువేళ్లు। తలముళ్ళతిరముగాద్వాల్చి
మేనులకు-తరుచుగామించుదంతపుబిళ్ళలమరు- చిరుతకాసెలువలచెంపలన
మల- వకలబండ్లనుపోగువారుమోకులును- బలువాడిమీరినపందిబల్లెము
లు-జిగురుకోకలుమేటచిక్కములుగాఁ- వెగనలిమబ్బులత్రిప్పుడుత్రాళ్ళు-
పిగిలిచెండ్ళమరినపెద్దఈటెలును ఎండికట్లచేచెలగిసింగుణుల్- మెలపు
సింగంబులమీఁదనుగదియ- గలిగినవటకుక్కలునుబంగారు- గొలుసులబ
ట్టించిఘోరావనములు-గలిగిభయంకరాకారులయివెడలి। రంతటనవ్వసుధా
ధీశుడధిక- సంతోషమునమణిస్యందంబునందు - తనయుండుమంత్రియుదన
గూమిఁసతియు- తనుగొల్వగాబ్రమోదంబుననెక్కి- భేరివేయించెచుప్ప
వింపింప- వాకిటిదొరలిరువంకలగొలువ- జనకవల్లభుడువెంటజనుదెంచెన
పుడు- గొనకొనినల్లనికొండలోయనగ-కరమొప్పునవ్వేటకాండ్రువేవేగ-
రదంబుముందరనందంద రాఁగ- బలుసింగములనయినబారబాసీక- చలమున
గుం ల్జారగుంమెదము-పులియయినగవిజొచ్చిపొట్టెలిపలెను- ఇలమీ
దబడగుమ్మియాడ్చితెచ్చెదము-మగగజంబులనయినమదములడంచి-పదపడి

విడువక పట్టి తెచ్చెదము - దొరసినిమిన్నన బారుమృగ్వులనయిన - బిరబిరఖం
డించి బెరికి తెచ్చెదము - హరివరాహంబులనందందదరిమి - జిరజిరఖండల చెండి
తెచ్చెదము - పులులగానములబోనీక చేతి - బలిమిబల్లెంబులపాలు జేసెదము -
ధరణీశ యనుచు పంతములాడుకొనుచు - నరుగుచో నెదుట నింపయిమాతు
లుంగ, భల్లాతకీపారిభద్రమహాధూక - సల్లకీకురువక సాలహింతాల, బదరితింత్రి
ణీబిల్వపాటలిక్రముక - కదళీవటాశ్వత్థఖర్జూరలుంగ - పనసవిప్పలనింబబంధూ
కసరళ - ఘనసారతాళమాకందాదితరులు - ఘనపదకంబుచుక్కసరాయుడుం
డ - గొనకొరిముప్పిరిగొనుచు నేలాది - మల్లికాదిశలతస్మహిజకుంజముల - న
ల్లిపనవిరళ్ళియడగనియిపుల - యడవిప్రవేశించియారాజవిభుడు - కడువడి
మేఘముల్ ఘర్జించినట్లు। ముద మొప్పశింజినిమ్రోయించెనపుడు। బెదరెమృ
గావళిభీతిల్లికలిగి - పిలపిల చెవులెల్లి బిక్కరించుకొని పొనసినల్దిక్కులుజూచు
చుచుండ - పిడుగులకంటెను బెడిదమైనట్టి - కడు వాడిశరపుల్లొక్కటనలుండే
య - తనువులనాటినతత్తరింపుచును - కొనిప్రాణములుకొన యేటియేను
గులు - విలవిలప్రాణముల్విడుచు సంగములు। బలునెత్తురుదొగిపడెడు బెబ్బులు
లు - వడిమెడద్రెగి నేలవ్రాలుదుప్పులును - బడిబడిపోలేక బడుగండకములు -
యురములు వెగి నేలదొరుగుదున్నలును - శిరములు దెగిపడుశిగ్గిలికములు - ప
లుమారుగూయుచు పడెడు జింకలును - తెలియక భయమున డొల్లు నక్క
లును, యవని పైబడిపొరల డుపందులును - తవిలిస పొదలలో దాగుకుం డెల్లు
లీరీతి మృగముల నేపడిగించి। భూరమణీశ్వరుడంతదయ దాల్చి నిల్చి, వేటగావించి
న వేటకాండ్రిడవి - దాటించి సుదిదప్పి రిని బట్టి - ఘనమృగంబులమీదగవి
యుచు బ్రీతి, గొనవేవులనుసని చికొలిపి బాణముల - పదములు ఖండించి పా
ర్శ్వములన్నరికి। రథములు గెడపి కరంబులు ద్రుంచి। నఖములు దునిమి కర్ణములు
చేదించి - ముఖములు జెక్కి కొమ్ములునుగ్గు జేసి, నడుములు నరికి చూర్ణంబుగా
వించి - తొడల చెండాడి కుత్తుకలుత్తరించి - ముక్కులు చెక్కులు మూపులు త
లలు - పక్కలు బిక్కలు బరులూపుదరులు - కరములు నురములు గాళ్లు రువ్వేళ్లు
శిరములు పిఱుదులు చెలువపాలయము - లత్తరియిదియదినని చెప్పరాక - కత్తుల
పచ్చడి గా గోసిరట్లు - తుత్తుమురై యూపుదోపకకలసి - నెత్తురు మడుగుల నెరిదేలి
యాడ, పలలొడ్డియపలొడ్డి నాగులుగట్టి - కలయమచ్చుసజల్లి కనుములుగట్టి
యేజాతిపక్షులు యేరీతి బలుకు, నాజాడ పల్కున ప్రదుపిల్చుచును - మగుడు

త్రాళ్ళనుదెరగొప్పగట్టి- యురులొడ్డిజిగురులనుసురుగాలనూల- సాళువంబు
లమేటిజక్కవంబులను- లాలనలాడెడు లావుకంబులను- కరములజిలుకల
గ్రౌంచపక్షులను- భ్రమయించిపూరేండ్లపావురంబులను। బెళుగువ్వలను
కొంగపిండునవిట్టు। పులుగులనన్నిటిని భోరునబట్టి- వేటచాలించియాపృథివీ
శుకడకు- మేటిబంతంబులు మేటిబల్లులును - కరిసిరంబులలోని ఘనమౌక్తిక
ములు।వరుసతోపునుగుజవ్వాజికస్తూరి- కడువేడ్కకొని తెచ్చికానుకలియ్య
తడయకననియెల్లదమయంతికిచ్చి- పరగంగవానికిబహుమానమిచ్చి- ముదు
వునదనమంత్రిమోముపీక్షించి। నలవులనీవేటతమకంబువలన-తలకొని మన
మెంతదవ్వువచ్చితిమి- యనుచునుదనపురికరుదెంచునెడను- దనరినవని దేవ
తలవేడ్కజూచు- బాగయినవిద్దంపుస్ఫటికదర్పణము-లాగునవీలోత్పలంబుల
చేత-తరుచయినకమ్మకెందమ్ములచేత।మెరుగులనీలపుగుద్దులుమెచ్చగతీరు-మె
రయించుమేటితుంమెదదుంపుచేత- గరమొప్పమంచిచెంగల్వచేత- పయిడిరె
క్కలుగలపక్షులచేత-వాడిగోళులగోరవంకలచేత-బలువుగానున్నటిబకము
లచేత-సలలితంబుగ్రౌంచసంగంబుచేత- క్రమమొప్పచక్రవాకంబులచేత-
రమణీయమైతదారావనింద్ర-కలకలశబ్దసంగతమైనయొక్క- కొలనుగనుం
గొనికువలయేశ్వరుడు-తరుణియుదానునత్తరితేరుడిగ్గి- కరతలంబునమంత్రిక
రమూదుకొనుచు-జలజాకరముజొచ్చిజలములగ్రోలి- యలరంగనచ్చోటన
తిచిత్రముగను- చెలువుమీరగజగజంపుగాప్రజలి- విలసిల్లుసహకారవృక్షం
బునీడ-నరసిజపత్రముల్జాలంగనెరసి- యిరవుగాతలిరాకునానరంగజేసి- ప
రచినమృదుచారపానుపుమీద, ధరణీసురుడతులమోదంబుతోడుతను-తల
పునదమయంతి దమయంతితోడల - తలగడగాజేసి తగవిశ్రమిన్చి- గురుతు
గామనువంపుకొనలనవచ్చు-సురటివటువిగాలినుడియుంటదిప్ప। నలతతోక
నుమోద్పునంతలోపలను - కవిగియొప్పసికగనిమేలుకాంచి- దిగ్గునలేచినల్ది
క్కలుజూచి, యగ్గలంబుభీతినందందవడక-నమ్మానవాధీశుడప్పుడుచూచి-
యుంమానినీమణియతిభక్తితోడ- నరుదయిన కెందమ్మినలరించుముద్దు- కర
మునచెలువందగావీవుజరచి-రమణీయమగునవరత్నకంకణము- రమణుకప్పు
డురతుగాగట్టి- యిదియేమివెరచితియినకులాధీశ - మదిలోననీవుసామాన్యు
డవనేను- వక్రంబునీభూమివసియింపనిక- చక్రంబుపనిశేయజగమునేలుదు
వు- ఘనుడవునకలలక్షణగుణోన్నతుడ- వనుపమజయశాలివర్కవంశజుడ-

వనితన్ను దెలిపినయాపుష్పబాణి- గనుగొనినలమహీకాంతుడిట్లనియె- నెల
నాగ యేమనయెరుగంగరాదు- కలగకకొలగానికలగంటినిపుడు - తెలియజె
ప్పెదదాని తెరగెల్ల వినవే- యలివేణియారాజ్యమంతయుమనము-విడిచి వేద
లబొందివిపినంబులోన-నుడుగకనిద్ర మొకచీరగట్టి- పరువడిబాధలగొంతకా
లంబు- మరిగినపిదప శ్రీహరికటాక్షమున- మనము రాజ్యసుఖాప్తిమనగంటిని
ష్ట- డనియిట్టిదుస్స్వప్నమధిపతి జెప్ప- వెరచిదావెరనివిధమునబలికె। న
రయంగదీనికినడలనేమిటికి-నందులకేమి శ్రీహరియాజ్ఞమీరి - పొందునేదుః
ఖంబుభూతలాధీశ- సత్యమేజయమనిసకలశాస్త్రముల-నిత్యంబుగాబల్కని
ఖిలంబులోన।నిటుగానసత్యంబునధికధర్మంబు-పటుగతిభాగ్యంబుసంపదగల్గె
మనకు-ననియిట్లగాప్రేమాయవాణినాకాశ- ధారుణీనాథుండుతనపురికరిగె।
వెలయుచుకలిమాయవేగొకవేళ- తెలిసియుదెలియని తెరపుననుండ- భీముని
వరపుత్రిబిసరుహనేత్రి - భామాలలామనిర్భరగుణోద్దామ- పరమపతివ్రత
బహుధర్మనిరత వరరూపవిభవలావణ్యప్రహరి- దమయంతిసత్యంబుదరలం
గనీక- నమరినవేడ్కతోనప్పటప్పటికి- తనప్రాణవిభునకుధర్మశాస్త్రముల-
ననురక్తిజెప్పగానతడుసత్యమున- చెలువందరాజ్యంబుచేయుచునుండె- కలి
రాజుమరికొంతకాలంబువెనుక-మనమునదలచియమ్మనుజనాయకుని- ఘన
ముగానేదన్నకపటజూదమున - కలరాజ్యమెల్లనక్కటలవోడించి - తొలగి
జేసెదతొల్తకానలకు-నలనాడుధరణీధరారాతితోడ-బల్కినపత్రంబుబ్రబ
లజెల్లింతుననియొక్క- చెనటిబ్రాహ్మణరూపుదాల్చిచేతసుదోచువారలందరున
వ్వుచుండ-కురుకుసల్లనిమేనుకరినస్వరంబు।కుచుపాదంబులక్రూలదంష్ట్రల
ను- విల్లువంకలకాళ్ళుపిగిసినబొమల-పల్లమీసంబులొప్పనిగుంటకనులు- న
రసినగడ్డంబునడ్డపుసికయు- బహువుగాబట్టినపట్టవధనము- కడిదిబింబోష్ఠం
బుకడుబొక్కినోరు-నిడుపయునమెడయునునిక్కనరొమ్ము, బలువునామాసిన
పాతధోవతియు, వెలయగచేనొక్కవేత్రదండంబు-పలనుగాజిగిముడివైచు
జందెంబు- కలిగిభయంకరాకారుడయినలుని-దాయుపుష్కరుడనుధారుణీ
నాథుడాయెడతనవారలందరుగొలువ।బొలుపొందతనపురంబునచిత్రమలర
గొలువున్నయత్తరి గొబ్బునబోయి - భుజగంబుకైవడి బొడగాంచియత
ని-విజయోస్తుయనుచుదీవించియిట్లనియె- సన్నెప్పుడొయునినరనాథబుద్ధి-నె
న్నకుకలియనియొతుగుమునన్ను-దురితకర్మములకుదూరవగునాకు-సరియైన

శనైశ్చరుండుపుష్కరునితో నలునియొద్దకేగి జూదంబాడుమనుట.

వాఁడుముజ్జగములలేఁడు-హరిహరబ్రహ్మాదులనైన।తరలక పెక్కుబాధ
లబెట్టువాఁడ- మనుజేశ నన్ను సామాన్యుఁడనందు- నొనరిమీమతిలో ననుం
చకుమెపుడు-విరసతనతఁడేమి వెరబెట్టదలచి- యరుదెంచెనోయనియడలకునీ
వు- పన్నుగానీకొక్క-పని చెప్పదలచి-క్రన్నన నేనునీకడకువచ్చితిని- యనిమ
రి వేవేగనాపని సేయ-మనినీవువినకున్న మాఁచిత్తమొదలు- నవనీశ యాకార్య
మెంతయునిపుడు।వివరంబుగానీకువివరింతునింక-నలి వేణిదమయంతియనియొ
డుకాంత- కలదొక్క-యువతిచక్కనిముద్దుగుమ్మ।నలినాక్షిపుట్టిననాఁటనుం
డియును-యలరుచు నే బెండ్లియాడెదననుచు- కాచుచుండగనన్ను కాదనినిమి
గుల- నాచంద్రముఖి బెండ్లియాడిమాణిక్య - ములవంటియిద్దరుముద్దుబిడ్డల
ను।యలరంగగాంచియీయవనిరాజ్యంబు।నేలుచున్నాఁడునన్నెంచకనలుఁడు
తాలిమిఁగొందుచిత్తంబిట్టిపనులు- సరిపోయియుండు నేజగతి నేరికిని - యరు
దెంచి నే పెండ్లియాడెడుదాని- నెలమిదానువరించ నెంతటివాఁడు- బలభేదిక
న్నదిక్పాలురకన్న।నరనాథ ధారుణీనాథులకన్న। సరసతనాకన్న చక్కనివా
డొ।నలుఁడంచువానియానాతివరించె-నిలతలాధీశునికిదిసమ్మతంబె।ఎంతైనన
లుఁడునాయిష్టమారయక,నింతకార్యము చేసెనికి కూడుమైన। నేమాయ వేవే
గనిట్టిజూదంబు। నామహీశునితోడనాడుమునీవు।చెలువందవానిపాచికలలో
నుండి-నిలిచియోడింతు వేనిఖిలరాజ్యంబు । నేకచక్రనుగాంగనీయిలనెల్ల। చే
కొని వేడ్కనీ చేత నేలింతు। నన్ని కార్యంబులకలరుచు సేన-యున్నాఁడనీ కేలను
ర్వీశ భీతి- యనవుడు సంతోషమందిపుష్కరుఁడు- వినయంబు చేకలి వేల్పునకని
యె- పాపగంగయేను నీబుద్ధులుచాట- వసుమతి నేనెంతవాఁడనో దేవ - యా
రాధిజూదంబులాడెదననుచు-నారాజకడకు నేనరిగితి నేను - సరసతనలుఁడన
సముడనటంచు-నెరిగినాతోపంతమిడిభ్రష్టసట్లు।లాడునేజూదంబునతడువద్ద
నక।వేడుకతోడుతఁనుమేనుజనిన- ననవుడు నేవానియాత్మలోనుండి-యను
రక్తితోజూదమాడెడుబుద్ధి,బుట్టింతువవేగబొమ్మునీకేల।నిట్టివిచారంబులేగ
తినైన-వానితోసరిపోరివానిరాజ్యంబు-పూనినీకియ్యకపోనునీయాన-చెలు
వొందరాజ్యంబు సేయుమటంచు, కలికియదృశ్యుఁడయిపాపపల్లభుఁడు-జనియె
నానలమహీశ్వరుఁడొక్కనాఁడు-మనసెలర్పగసభామంటపంబునకు- చనుదెం
చిసకలరాజన్యులుభటులు-ఘనమైనమంత్రిపుంగవులుబాంధవులు- హితుల

గాయకపురోహితులునాశ్రితులు। నతివేడ్కఁగొలువసింహాసనమందు। నమ
రంగఁగూర్చుండినతివేడ్కతోడ। రమణులువింజామరంబులువీవ। వారకభ
టులుకయివారముల్సేయ। సారెకుసజ్జనుల్సన్నుతిసేయ। కవివన్దిమాగధుల్
గడగికీర్తింప। ప్రవిమలసకలసంపదలచేనిట్లు। దివిజులతోనున్న దేవేంద్రుప
గిది।కువలయేశుడునిండుకొలువున్న వేళ।జననాథుకడకుపుష్కరభూవిభుండు।
తనవారలెల్ల మోదంబునగొలువ। చనుదెంచియతనికిసద్భక్తిమ్రొక్కి - వి
నుతులుసేయనవ్విభుడుపుష్కరుని, యనుపమగతినొక్క యాసనము
న-నునిచినయొడించినుచితవాక్యముల।బరిసామమేయనిపార్థివునడుగ।హర్షి
కటాక్షంబుననందందమూరకు।ఘనతరసౌఖ్యంబుగల్గునెల్లపుడు। మనుజాధినా
యకమరినీకుశుభమె। యనవుడునీదయనవనీతలేశ- యనుపమసుఖముగాక
సుఖంబుగలదె। యనవుడునిషధభూమీశుడిట్లనియె। నెనయగపుష్కరాధీశు
నిజూచి। ధరణీశనీవేమితలపునదలచి।కరమొప్పనేడుమాకడకువచ్చితివి-యె
న్నడురావునీవు తెంచుటరుదు। క్రన్నననవచ్చినకార్యంబుచెప్పు। మనవుడుపు
ష్కరుండవనీశుజూచి।గొనగొనినినుజూడగోరివచ్చితిని। ఇదియెంతకానియొం
డేమియులేదు। మదమందిమలోనముచ్చటదీరి। మనమిద్దరముగూడిమరివే
డ్కజూద। మనుమత్తిమీరంగనాడుదమనిన। ధరణీతలేశుండుతలయూచిప
లికె। ధరలోనమానుషుండుదంబాడతగదు। ప్రవిమలసత్యసంపదబాసిపోవు। న
వివేకమొలయుదులాగ్రహంబొదవు। నటుగానజూదంబునాడంగతగదు। యి
టువంటిపనిసేయనవార్షమేమనకు। ననిపల్కుచుండగానప్పుడుకలియు। మన
మునప్రేరేపమదిజూదమాడ।గోరెన్యాయమిముక్కునలమహీశుని। గారవించి

పుష్కరుండు నలునితో జూదంబాడుట.

నలుండుకడకనిట్లనియె। పగడసాలాడంగ బ్రమదంబునొంది। జగధీశయిచటికి
చనుదెంచినపుడు। నినుదిన్న బుచ్చగానీతిగాదింక।ననురక్తియొకయాటయా
డుదమనుచు। మేలిమిపైడినిర్మించినపగడ। సాలదెప్పించియచ్చటనక్కప
రచి।తి మెప్పుగానాల్గుదిక్కులయందు। సరగుననారెలుచక్కఁగానిలిపి-యె
సరంగపందెమేమనినలుండిట్లు-లనినిపుష్కరుండనియెనవ్వుచును। ఇనకులా
ధీశ్వరయేనోడితేని।ననిబూనియేలుమీబంటనయ్యెదను। నేపునన్నెరుగకనీవో
డితేని। నీరాజ్యమంతయునెమ్మినాకౌనగు। మనెనట్టియొడబాటు కాత్మలో
మెచ్చి। పనుకొన్న వేడ్కతో వెలయపుష్కరుని। తోడరిజూదంబాడదొడగిన

లుండు।తడయక మేటిదంతపు పాచికలను। యమరించియొక బాటియును చదో
ర్ణించి। సమముగాదుగ దచ్చిచౌపంచపగడ। యిత్తుక తానివారలిరువురునా
డ।న త్తరిపాచికలందుం డిమరియు। కలినలధారుణీకాంతుని చేత। బలుమారు
పందెంబుపడకుండ జేయ। నలుడదిచూచివింతగ దాయటంచు। చలముకోపం
బురోషంబునీమాడు। ముప్పిరిగొనగ నాముకువున నాడ। నప్పుడుకలిమాయ
యనిగానలేక- సరిలేనిమత్తగజంబులనోడె। కరికరిగజతురంగంబులనోడె।క
డగినిండినధాన్యకణజంబులోడె। పసగల్గుబంగారుపల్లకిలోడె। మసలక ఛత్ర
చామరములునోడె।రంగయినదివ్యాంబరంబులునోడె। సంగీతముల బాడుసఖి
యలనోడె,కొమరారుముత్యాలగొడుగులనోడె,రమణిమాణిక్యముగుధనరాసుల
నోడె। వారకభటజనవర్గంబునోడె। తేరులనోడె మేదిని యోడుటెరిని,సచివుండు
మదిలోనసన్తాపమంది। యుచితవాక్యంబులనుర్వీశుతోడ।నని యె ధారుణీయుం
డునోడె యనఘులకిట్టిదుర్వ్యసనంబుగలదె. యిది యేమిపనియిప్పుడుదోచె.
మదిలోననిట్లాడమరచి తేసితి, జూదమాడుట యేమిపౌరుషము రాజేంద్రనగ
రికిరండుపోవలయు, నదెనిన్ను చెలులురమ్మనిపిలచెదరు- యిది వేళగాదునీవిం
తటనిలువు,ధరణీశ యాకలిదప్పాలుమరచి।తరలక యాడంగధర్మంబుగాదు.
లే తెమ్మయాటచాలింపుము వెనుక. నాలాగ వేంచేసియాడెదుగాక.నని పట్టి
చెయిపట్టియవతలికిదీయ- కనుల నెర్రగ జేసికసుగాంచిసింహ. మూరక జూచిన
రీతినూరకజూచి, పరువడి గర్జించిపలికె భూవిభుడు. నీ కేలనిటువంటినీతులు
చెప్ప. చేకొనియెవ్వరు చెప్పిరమ్మనిరి। విడువిడుమని చెయ్యి విడుపించుకొనుచు
నుడుగకకలిమాయసాగియాడదొడగె, నప్పుడుచింతించియామంత్రివరుడు.
తప్పకనలుడుజూదంబాడు తెరగు. చేరివద్దనిబుద్ధి చెప్పినవిధము. ధారుణివో
క్కటిదక్కనంతయు ను. యురువడితోడుతనోడిన తెరగు. చేరివద్దనిబుద్ధి చె
ప్పినవిధము. ధారుణినొక్కటిదక్కనంతయును. యురువడితోడుతనోడిన తెర
గు. కెరలియాతడుకోపగించిన తెరగు। దమయంతికప్పుడు తగజెప్పిపనిచె-
దమయంతియపుడు సంతాపంబునొంది. యిది యేమిపనివచ్చె నిక నేమిసేతు-
వదలక తనమంత్రి వాక్యంబువినక, సదయుడయి ఈరీతియాడినయపుడె, యిది
దయివమాయయొండేమి యనుచు. మదిలోననిక ననుమానంబువలన. దిది
యాదిగా నింక నెట్టిదుఃఖంబు, పొదవి యేగతిమిమ్ము పొందనున్న దియొ.పదవడి
దుస్స్వప్నఫలమెల్లనిపుడు. దది యేలనోనిచ్చునిచ్చనుభవించకను,

నివాసిసెనోమున్న బ్రహ్మ తను జేయపూర్వకృత్యంబును దాట. వనజాసనా
దిదేవతలకువశమె. యిటువంటిజూదంబు లెవరయినమున్న. తటుకువనాడికే
ధరణిలోననుచు, నప్పుడువార్ష్ణేయుడనెడుసారథిని. తప్పకరప్పించితగనంత
చెప్పి, కొడుకునుకూతునుగొని వేగనీవు. తడయకమాతల్లితండ్రులవద్ద. విడి
చియిక్కడనున్నవృత్తాంతమెల్ల కడువేగనెరిగించికదలిరమ్మనిన. నరుదయిన
యొకమేటియరదంబుమీద, నిరువురుబిడ్డలనెలమినెక్కించి. పరువునదోడ్కొ
నివార్ష్ణేయుడపుడు, వరగంగయావిదర్భపురంబు జేరె. నప్పుడుపురమువారం
దరుగూడి, తప్పకతమలోనతాముచింతించి. తలపోయ దొడగిరిధారుణీశ్వరు
డు. చెలువందరాజ్యంబుచెయుచుండగను సకలజనావళిసంప్రీతిబొందె, నిక
నెట్లకో యెరుగంగరాదు, పోడిమిమనమయినపోయిజూదన్ను, నాడన్గవలదని
యరసి చెప్పదము. మనమునతనమంత్రిమాటలువినిన. మనుజనాథుండుమన
మాటలువినునె. పూనిశుభాశుభంబులు రెండుతనవి . యనియని దెలియక
నాడుచున్నాడు-జూదంబునాడెడుచోరపుష్కరుని. వాదించిపోనిలువారు
లేరయిరో. యలరిభూపతిజూదమాడంగబోవ. వలదంచుబెద్దలెవ్వరుజెప్పరై
రో. యవనీశయీజూదమాడరాదనుచు, నెవరయినభూజనులెరిగింపరయిరో
ఘనమైనకర్మములాగదసీనవెనుక. వినవచ్చునేయదివిఘ్నకయిన! నైననుమన
మిప్పుడ దరిమేగి. మానువీజూదంబుమను జేశయనుచు. పలుదెరంగుల జే
రిపలుకుదమొగిని- చెలరేగిమనమేమి సేయబోయెదము జూదమాడుటవసి
ష్టు డెరిగియున్న. కావనిమాన్పజేకష్టజూదంబు. నికనైననమ్మవు నీవిటకేగు
దెంచి. యకలంకమతితోడనారాజుగాంచి! యాడగూడదుజూద మాడకు
మంచు- నేడుజెప్పినగానినిలుపునేరాజు. మనమాటనిపుడుసమ్మదమునవినునె
యనిపౌరజనులెల్లననుమానమునను జనిచనినలరాజచంద్రునిగాంచి మును
కొనిభయమునమ్రొక్కియిట్లనిరి . మానవాధీశ్వరమమ్ముగావలసి . మాను
మీ జూదంబు మదినమ్మరాదు - కపటమైయున్నది గానయీజూద - మి
పుడుజాలింపుమాయిందరితోడ - పైరానిపని సేయువలయునేరికిని - యవనీ
శగెల్పు లేదయ్యెనింతైన! తవిలియాటమింంచెతగదింకవిడువు! మనవుడువారల
నపుడాగ్రహించి- కనుగొనిచెయ్యెత్తిగర్జించిపలికె - జేరినాకునుబుద్ధి జె
ప్పుమటన్న- వారెవ్వరనుచుదుర్వారోగ్రుడగుచు- కలియుక్తుడగుచు నాక
లిగొన్నయట్టి- పులిబోలెగర్జించిపోదోలె ప్రజల- నీరీతిబ్రజలంత రేగినవెను

క-నా రాజుమరి జూదమాడుచు మరల - తనదయిన రాజ్యమంతయు నొడ్డబెట్టి
వెనుకొన్న కనిమాయ వెతచేత నోడె - చప్పన్న దేశ రాజన్యులు నున్న - క
ప్పంబు దెచ్చిన కానుకలోడె - నవఖండభూమిఖండలములనోడె - నవలక్షప
ర్వతనందులనోడె - నలువొందనాడెడు నాల్గుదిక్కులను - ఇలయేడుదీవుల నె
ల్లనునోడె - కట్టుచీరెలతోడ కరమదిర్నిలిచి - యట్టిట్టు దోలుగ కనన్నలుడు
న్న। నతని గన్గొని పుష్కరాఖ్యుడానలుని। సతికిన వ్యార్తనిచ్చలు జెప్పినను వ,
దమయంతి యడివిని తనమానంబునను। గ్రిమ మొప్పచింతతో గడు వెరగంది।
యంతఃపురంబున నప్పుడు వెడలి। కాంతలు పురజనుల్గడు వెరగంది। చూచు
చుండగ నా సుందరి సభకు। రాజధర్మము మానిరయమున వచ్చి। యిదియే
మిభూనాథ యీ చోద్యమనిన। దనయుడయి యేమనక తదూరకుండె।నప్పుడు
పుష్కరుండడిచూచి నలుని। తప్పక నిప్పుడే తరుణితో గూడి। యీ రాజ్యము
ననుండ కేకానకయిన। జేర బొమ్మదిన యీ క్షితిపతి చూచి।నలుడిట్టులని మెనో న
రనాథచంద్ర। సలలితంబుగ మేముచని మెదనింక। కలిరాజుమమ్మింతగా సిబె
ట్టగను। మెలమితో నడవికి మేము బోయెదము। నీవింక నిద్ధాత్రణి యేలు మక
ట।యీవిధి జేసె నేమందింకననుచు। ప్రతిమలంబుగ మంత్రి పాటించి తెలియు। నే
వివరింపనే నేలవినక పోయితిమి। కర్మమేమి యైన గానించుగాని। కర్మ
ము చేటును కర్మమే కీడు। కర్మమే సుఖదుఃఖకారణంబగుచు। కర్మంబువ
చ్చిన నైగొనకిపుడు। పొమ్మన్న బోవునో పూర్వకృత్యంబు। ఇమ్మిచూలికినైన ధ
రవైరికైన। హరికైన సతిమనోహరునకునైన। నరులకైనను మనుష్యులనం
గనెంత ననుభవించక తీరదది యెల్లనిక్క మని ఇట్లు తలపోసి నవు దాత్మపత్ని
గనుగొని పలికె నుక్రమముతో దుతను।రమ్ము కానలకు సమ్మతి పోవ వలయు।న

నలదమయంతి నడవికేగుట.

నమునకు చింత మానిరమ్మనిన। వినిమాసతీమణి విభునివాక్యంబు। జనదా
టక వ్వాడే సమ్మతి నెడలె। నననీశుడింతితో నడవికి జనుట. పురజనులాలించి పుర
పురబోక్కి వెరచుచు తమతమ వీధులనిలిచి। గుంపులుగూడుక గుజగుజరాగదం
పతులను జూచి తమాతమాబల్కి।రక్కటా యిట్టి మహా పుణ్యాత్ములు। కిట్టికష్టము
బొందు కేటికిగలిగె। నిటువంటి యాపద లేటికి వచ్చె। నెటు వలె పోవునో యేమి
సేయుదము। వీరు పుణ్యాత్ములు వీరు సజ్జనులు। వీరికీ యాపదవిడుచు నెద్దానని
యిట్లు పురజను లలమటపడుచు। తనుజూడవారల తానుజూడకనె। తలవంచు

కొనుచును తగుసిగ్గుతోడ. కలిపేధతగిలిన కతమునని ట్లు. పురవీధులప్పుడు
పొందుగా వెడలి, పుర పురబాహ్యముచు పురినిర్గమించి, కరము జింతింపుచు
గాంతతోఁగూడ,దొరకొనిదయివంబుదూరుచుజనియె। నక్కడపురజనులంద
రునవ్వుడు।తక్కిసిపుష్కరారాజనీవెరచి। దమయంతితోనలధరణీశ్వరుండు।త
ముబాసిచనుటకాత్మనేగుందిరంత।రప్పుడునిషధేశుడాపురివెడలి। తప్పకదమ
యంతితగజూచియనియె। నేమినేయుదుకార్యమికతప్పిపచ్చె। కానిసీమనమిం
కగానలయందు। దైవతంత్రమునని త్తరినుండవలసె। దైవంబుననసేలతమక
మ్మిటు। బాధింపుచుండంగపగబట్టినట్లు, వేధించిపుష్కర విభుచేబాదం
బు।నాడిసంపదలనన్నిటగొనిపోయె।పోడిమిచెడిఇట్లుపొగలంగవలసె। ధర్మ
మార్గమునందుదనరుటమనకు । నిర్మలబుద్ధినిసేకొనుచుండు। ననియ
ట్లుదమయంతినట్లూరడించి। పనివడిపురసమీపమ్మునదనరు । నొకపర్వతము
గాంచియురువివేకమున । నకలంకచిత్తులై యప్పుడిద్దరును। యుపవాసమున
నుండియుదయమైనంత। నపరినిత్యానుష్ఠానములు నెర్వబట్టి యావనభూమితో
నప్పుడిద్దరును।పోవంగపోవంగపొదరిండ్లనడుమ। బ్రహ్మాసనాసీనుడు బ్రహ్మ
షివరుడు। బ్రహ్మలోకమునుంచివచ్చినట్లున్న। యావసిష్టునియుంచియంత
మోదమునసుసావధానముతోడనారెకుమ్రొక్కి।నలరాజపండ్రించునయ
మువీరంగ। కులకాంతతోగూడకురుభక్తియుక్తి।మ్రొక్కనగనుగొనిముని
నాయకుండు। నక్కజంబుగజూచియప్పుడిట్లనియె। నిదియేమిజననాథ యిం
దువచ్చితివి । ముదితతోగూడనీమీద వెల్ల దోడగి । యీవిధిజనుదేరనేటను
గలిగె।ననిమునిపలుకంగననీవిభుండు।గనుగొనిసంతోషకలితుడయ్యెపలికె-
నోవసిష్టమునీంద్రమోదయాసాంద్ర। నావిన్నపంబెల్ల నయముగావినుము।
గతజన్మకర్మసంసారఫలంబు।కతననీదురవస్థగలిగెనాకిప్పు। డెరిగిమెరింగియు
లనన్నడుగ।నరుదంద బేలనేనయివిన్నవించు। తోడబుట్టుపుష్కరరాజుతోజూ
-దమాడి।పుడమినిసంపత్తిబోవిడిచియెండి। మానినితోడనమ్మదమునవిపు
ననభూమికికడలిపోయెదను। పరమయోగీంద్రనీపాదపద్మములు। కరమొ
ప్పనేవింపగలిగెభాగ్యములు।యనవ్రుసుహాయనియమునీశ్వరుడు। తనమనో
వృష్టిచేతప్పకజూచి। పెరగండియుమహావిభునకిట్లనియె।ధరణీశముమ్మనీదమ
—ంతి పెండ్లి।యాడినసీమీదనదినెపమున్న। పోడిమిచెడకలిపురుషుడిట్లైచె।
చిదండులకేమిమహిమశోభిల్ల। మించినసత్కీర్తిమెరసెదవీవు। కమల

శంబునగలుగుబాధలకు। ధర్మజామాపదలకుదలపకుసుఖము। మదిలోనసత్య
ముమఱువకుమపుడు। పొదవినసౌఖ్యంబుపొందెదవీవు। ఖగపతిపైనెక్కి కమ
లావిభుండు।వగపెల్లమాన్పిబోవగజూచునిన్ను। వెరవకుమనివల్కి విభునివీ
డ్కొలిపి।సరగునమునినిజాశ్రమమునకరిగె।నంతటజననాథుడాసమీపమున।
వంతలగుందుచువాసరత్రయము।నుపవాసములనుండెనువిదయుతాను।జను
లువుమ్కారభీతిజనరేశ్వరటకు।భూకాంతుడప్పుడాపొలతుకజూచి।యాకటబె
ల్లునవనందందబలికె।నలినాక్షిపూర్వజన్మమునమనము। తెలియకమరిమూడుది
నములనెవరి। నుపవాసములగుండననుండ జేసితిమొ। చపలాక్షిమనకునీజన్మం
బునందు। నూరిమీంపరకొన నుపవాసగతుల। నూరకమూడు నాళ్లుండంగ
గలిగె పెట్టినవారికిపెట్టుదయివంబు। పెట్టనివారికిపెట్టదుసుమ్ము। జలజాక్షిక
లిమియేచక్కదనంబు।కలిమిగలిగినవాడుకలరుబంధువులు।కలిమియేసౌఖ్యం
బుకలిమియేసుఖము। కలిమియేచుట్టాలుకలిమియేసఖులు। కలిమియేసతులి
కకలిమియేసుతులు। కలిమియేసకలంబు కలిమూలమువలను। కలిమిబోయిన
వెనక కడగిచుట్టంబు। లెలనాగయొకరయిన యిందురారయిరి। పుడమిసౌ
ఖ్యంబుపొందినవారు। చెడినయప్పుడు చెంత జేరంగనియ్యు। కలరుచుపుష్క
రుడాడుజూదంబు। చెలియరోయదిజూడ చిత్రమయ్యెడిని। యిదియుపమా
యమొండేమియులేదు। మదిలోననొకచింతమంటిబోలదింక। విపినభూముల
లోన విహరింపవలయు। నిపుడునీకొకబుద్ధి నెరిగింతు వినుము। శృంగారవని
ములోగ్రీడింపలేని। యంగనవనినెట్టులసంచరించెదవు। మునుసౌధసోపానము

నలదమయంతు లడవిలోనడవలేక దుఃఖించుట.

లనెక్కలేని। వనితయొట్టెక్కుదువసుధాధరములు। స్ఫటికంపుమేల్కట్లపైనె
క్కలేని।కుటిలకుంతలిమెట్టుగుట్టలెక్కుదవా।యరుదయినరత్నగేహాళిదాట
లేని।గరితమేగతిదాటగలవుఘట్టములు। నావెంటనదిగాకనడువంగలేవు.వారి
బిడ్డలవద్దికిబోయి। నీతల్లిదండ్రులనిలయమందుండు। నాతినీవేడకాననభూము
లేడ। నేతెరంగుననిర్వహింతువునీవు। మహాటవులకునేలవచ్చెదవు, కోమలి
నామేలుగోరుచునిపుడు। గలుగకపుట్టింటికడకేగుమనిన। నెలుగెత్తిబెట్టగా
యేడ్చిభూనాథ। యిటువంటిమాటలనిపుడాడదగునె। కటకటానేనంతకడు
పాపమతినే। యరిమరినడవిమీరడలుచునుండ। నరనాథపురమునవాకుండ
దగునె। కలగిమీరదవులకాయలనములు। చెలగినేనన్నంబుచెయిముట్టదగునె।

పణఁకాశాలల నీవు వసియించితిమున్ను । స్వర్ణగేహంబుల శయనింపదగునె । నగ
ములపయి నీవు నలసి వర్తింప । తగిన మేడలనుండ తగునయ్య నాకు । మృగముల
లోనీవు మెరసి వర్తింప । మగువలలో నాకు మరి యుండదగునె । గిరిగృహంబుల నీ
వు గ్రీడింపుచుండ । విరులపాన్పున నాకు విహరింపదగునె । నిను బాసి నిమిషంబుని
లువంగజాల । ననుబాసి పొమ్మన్న న్యాయమా నీకు । నెరిగి యెరిగి నన్నీవు నిటుబ
ల్కదగునె । నరనాథ నిన్నరణ్యంబున కనిచి । తగిలి బిడ్డల కేరతగునయ్య నాకు । జ
గధీశ నీపరిచర్య చాలించి భయపాటవులనన్ను బాసిన వెనుక । ప్రియము మొప్పనా
కును బిడ్డలేమిటికి । తరమిడి నాతల్లిదండ్రులేమిటికి । సురుచిరంబైనట్టి శుభము
లేమిటికి । పరగంగ తనువున ప్రాణమేమిటికి । నరనాథ యనుచు మూనక నేడ్చుచు
న్నై । కన్నులనిండారగారెడునీరు । మన్న నడిచి యామహిపతి తనదు । కన్నులగ
డుబాష్పకణములు దొరుగ । నన్నిల వేశితో నప్పుడిట్లనియె । ఏనాతి నిన్ను నే నె
డబాసినపుడె । ప్రాణముల్ మేనిలో వలయుండగలవె । యెలమి నీయడవిలో యి
మరులనీవు । వడజాలనని యిట్లు వలికితిగాని । యొలనాగ యిప్పుడు నీవేల యేడ్చె
దవు । కలగకుమని సరోయగలన కేనేము । యనియూరడించి తొయ్యాలి దోడుకొ
నుచు, చనుచున్న మిక్కిలి సాధింపదలచి । యుప్పుమకలి వారలరిగెను త్రోవ । ద
ప్పించి ఘనపర్వత బులశిలల । గట్టుల గుట్టల ఘనమైన పొదల-ఘట్టంబులను ము
ళ్ళకంటకంబుము । నంతంత గల్పించి యతం వ్యాప్తమగుచు । సంతాప మొనరిం
పచాలిన యొండ । నంతట గల్పించి యులపట గోలిపి । యంతకంతకు నీడల గుపడనీక
ముడుగుల కున్న నిర్మల సలిలంబు । లెడపక సన్ని యునింకి పోజేసి । యాకటి పెల్లు
ననలసి యేమైన । చేకొని తినవది చేదుగావించి । తెరవుల దప్పించి తెలివి దూలించి
వరువుల సలయించి భయము పుట్టించి । నడువుల పొలయించి నయము దూలించి ।
తడబాటు దప్పించి దప్పి పుట్టించి । యీరీతి గావింపని నకులాధిపుడు । భోరున నది
దాటిపోవ నయ్యెడను । మగువకొమ్ముడి త్రోవమర యుకంపలను । తగిలియు తన
చేల దప్పించుకొనుచు । మురువు దూలిన వాడి మూండ్ల చేదియ్యి । వెరచి మొల్లనదీ
వెలవెల బారి । పరతెంచి కంపలబయ్యే వకొంగు । నరిమూరి దగిలిన నదిదియ్య
లేక । తనువాడిగల రాళ్లు దాటి పాదముల । కనుమల నెత్తురు గారనందంద । గన్ను
లముత్యాలకయిపడి నీరు । చన్నుగట్టుల పైన జలజల రాల । జారిన వెంట్రుకలౌప
డకేల । సారెకు సారెకు చక్కజేయుచు తుగదలి పోవుచు నబెగట్టిన తనదు । పెద
వుల దడవుచు బెగడుచు నవని । నడుగిడ లేక హా యనుచు శోకింప । వుడమిఱేడా

త్రోలోఁ బురపుకబొక్కి। పరిపూర్ణ కళసోము బసలించు మోము। చరణముల్
ధూళిధూసరములయియున్న। నీపాతకంబున నేమి సేయుదును। పాపపుదయివ
మీగతిని గావించె। కటకటా నేపాపకర్మ జాతుడ। నటుగాన నీదుఃఖమంది
నీయింతి। మటుమాయ కలిబట్టె మగువను నన్ను। నటుగతినీతి నా ధింపుచున్న।
దనితలపోయుచు నాయింతి గదిసి। యనువయింపు మతిసహాస్త్రంబు చేత। మొల
మిమీయనూతగా నిచ్చి దోడ్కొనుచు లక్షిన నూడాను మెల్లన నేకాంతదూర-
మరుగుచునున్న హంసముల్ రెండు। పరువగూడ నికలిమాయచే నలమి। నవర
త్న ఖచితమానవ్య పక్షములు। పవడంపు బాదయు వేబరగు నాసికయు। పసిమిమిం
చుల గోలి ప్రబలిమాప్రలును। యనుమానరుచి దేటపలగు హావములు। గలి
కిముద్దుల మాటనట్టివయట్లు। కలిమాయచే నుప్పిగగనముననుండి। కపటంపు
పక్షులు కపకపమనుచు। విప్రులే మమ్ముండర వెరవక వ్రాలె। వ్రాలినగనుగొని

నలరాజు పైపుట్టంబు పక్షులెత్తుకొనిపోవుట.

జనుమతీనాథు డాలోలనేత్రతోనని మొనిట్లనుచు। నలి వేళయునకిప్పుడాకలిచే
త బలహీనము గుమనపరమేశ్వరుండు। మనమీదదయగల్గ మరి వీరిబనిచె। పని
బూనియీ రెండుపక్షులబట్టి। యానురక్తి భక్షింత మతివముద్దరము। యనిప
ల్కి పక్షులన పుడు బోసిక। కదియబోయిన జూచి కపటంపుపక్షు। లదరినగతి వేగ
నవ్వలికేగయు। మెల్ల నేచనిచని మేదినీనాథు। డల్లనల్లనయప్పు డటుపొంచిపొం
చి। పట్టిచేతులు రెండు పారసాచుటయు। నట్టిచివ్వున లేచి యాంపత నిలువ। మ
రిమరి వాటిపై నెంబడి తిరిమి। తరిమి దగ్గరబోయి దక్కినట్లుండి। యవ్వలికరిగిన నా
రాజవిభుడు। క్రొవ్వాడ చెదగాక గొబ్బున వీని। నే నేర్పుచేనైన నిటు వెంటపగిలి।
పోసిక పట్టెగ పాదవిరొనిప్పు। డని యిట్లు మది నిశ్చయంబానరించి। నలిబోశినం
మంచినలమహీవిభుడు। పట్టబోయిన మిట్టిపడి వెన్కనిలుచు। బట్టకుండిన నేల
పాతరలాడు। తగినగతి నుండు తగలక పోవు। దిగులొందినట్లుండు దిక్కులజూచు
వేసారి మరలిన వెసనొద్దవ్రాలు। గాసిల్లు పట్టడగ్గరి నను తొలగు। దవ్వుల కేగును
దగ్గరవచ్చు। నివ్విధంబు పక్షునెంతయు నలుని। నలయించి యలయించి నధిక
దూరము। చలమున గొనిపోవ జనలోకనాథు। దలసి చింతించియునటపోక నిలి
చె। నల నొప్పవు బుగులు వచ్చి భూవిభుని దగ్గర వ్రాలి నతన మొలవల్లె। డగ్గనపై
జడడిగిచివయుచినను। పంచదా మెత్తుక పక్షులు దివికి। నంచలంబుగ నేగియుండుం
డిపలికె। ధరనీవు నాడు జూదంబాడు వేళ। గరిమ వుష్కరు పాచికలలోన నుండి।

నీరాజ్యమంతయునెరి చుకున్న। వారము మేముగువ్వాలముగామ య్యో। యె
లమిరాజేంద్ర మేమెవరమోయనుచు। తలచకుమదిలోనతమ్ముఁడీమమ్ము।పం
చగైకొనివేళపారిరమ్మనుచు।బంచినకలిమాటబాటించియుటకు। పరువునవ
రుదెంచిపరికించినిన్ను।నిరువురనిట్టట్టుమెరిగిదూలించి। నిలుచుచునమ్మించినీ
మొలనున్న।వలువగైకొంటిమిభళిభళినిన్ను। మెచ్చవచ్చును మేము మెల్లనే
పోయి।వచ్చెదమికనంచుబలికిమాయాత్మ। నెనసియున్దినకోపమింతటంబోదు।
వనవినినికపసుబాటునుజూడు। మనియుగ్గడింపుచునునాకలిదూత। లనురక్తి
తోమాయమైపోయెనంత।నాపక్షులరిగిననాశ్చర్యమంది। భూపాలతిలకుండ
పాగిలిచిత్తమున। ఘనమైనశోకసాగరమునమునిఁగి। తనదేసిగనిఁగ్గుతడబడిబ
లికె।పక్షులుపలికినపలుకులువింటె। సాక్షిగాతామరసాక్షినీవిపుడు। కల్లజూ
దంబా ఎకటకటా నేటి। కల్లైడనింతయునలెనుగవేనైతి।నింతటంబోవదె ఎలనాగ
మనకు।యె తేసియుడుములకిరవుగాగలమె।కటకటానీమీదకరుణయులేక
నిటుచేయగాకలికేమిచేసితిమొ।తొలగునెనేకన్నదుస్స్వప్నఫలము। పలుమ
రుననుభవింపకగానివిడదు। కట్టడిదైవంబుకలరాజ్యమెల్ల। నష్టిగయికొనియ
రణ్యమునందుదోచె।తుదనుగట్టినబట్టదోచుకపోయె। నిదియేమిమాయమో
మొనుగంగరాదు। యేమిసేయుదునింక నేమందువిధిని। యీమహాటవిలోనని
ద్దరమింక।నలివేణియేదుఃఖమనుభవించెదమొ। తెలియంగజాలమే తెరగింక
మనకు। ననియునిపలుమారునడలుచుబలుక।తనప్రాణవిభునితోదమయంతిబ
లికె। ఏలయీతలపోయుయినకులాధీశ। పోలించిచూడుమాబుద్ధికార్యంబు-
కాలకర్మంబులుగడచినచోట।ఫాలలోచనుడయినబాపుకోగలడె।జలమేధిర
కుమీరిచనుదెంచెనేని। కలదెయుపాయంబుకట్టించినిలువ। వసుధయీతరు
మించివచ్చునేలోతు - విసమెక్కు-నేతలవెంటు)కల్ గడచి। మిన్ను వేగమొవ
చ్చుమీఁదిఁవ్రాలినను। మన్ననచెయ్యానిమరినిల్పతగునే-ఇంతేసికార్యంబులే
గుదెంచినను-వంతనొందుచుధృతివదలంగవలదు। తటుకునదైవం[illegible]దయచే
తమనల-నిటుజేసితేనింక నేమనవచ్చు-యింతకుమిక్కిలినేమివచ్చినను- యుం
తయుదుస్స్వప్నమనియాత్మనెరుగు-తలచకురాజ్యంబుతలచకుసుఖము।తల
వకుబిడ్డలతలచకుపురము।వదలకుధైర్యంబువదలకుబుద్ధి।వదలకుహరిచి. తవ
దలకునీతి-పుట్టుభోగములన్నిపోయినవెనుకబట్టరువెరతురేఖానుకులేశ।యి
నుచునూరార్చినెయ్యంబుననపుడు।తనకొంగుసగమునాతనిపీదగప్పె।నుడు

గక మిద్దర మొకచీరగట్టి యడలుచు నడవిలో నధిక దూరంబు। నడచిపోవగ జూ
చినగి వాసుమరియు। నడలికకలిధరామర యూపుదాల్చి। కడు వేడ్కనచట ఖ
గణంబులు నాల్గు। తడయక కల్పించితా నొక్కత్రోవ। తెరవరి విధమున ద్రిమ్మ
రుచుండె। ధరణీశ తీసుండు దమయంతియటకు। చను దేరకపట వేషధరుండు వలి
కెనొనరంగ నిద్దరు నొకచీరగట్టి। ఎందుబోయెదరు దారి కానలలోన। నెందుం
డివచ్చితి నిట్టిదుఃఖంబు। లెందుకు వచ్చె మీ వృత్తాంతమెల్ల। కొండలమందంబు
నకకనిచ్చి- మొరుగంగ చెప్పుమీ రెవ్వరటన్న- ధరణీసుడప్పుడాతెనికిట్టులని
యె-వినుము విప్రవరేణ్యా విశ్వంబులోన- గొనియాడదగు భానుకులజుడౌ వీర-
సేనసుతుండ నిక్షితితలేశ్వరుడ-నూనితసకలసామ్రాజ్యసంపదల। గపటజూద
మున పుష్కరునకునోడి। విపినంబులోపల విహరించుచుండి-చపలాక్షితోగూ
డ సరసత రాగ। కపటమార్గంబున ఖగములు రెండువచ్చి పట్టుట కేను వైచిన వల్లె
నిచ్చగామింటికి నెత్తుకపోవ। పొలతిగట్టినయట్టి పుట్టంబు కొంగు-యెలమిపైగ
ట్టుకనిటువచ్చువాడ-ననగాత్మ వనలుండను పేరువాడ-ననవుడు కపటబ్రాహ్మ
ణుడిట్టులనియె। నింతి నిసీ వింటలిడి కొని నీవు - వంతగుందుచు ఘోరవనములో
పలను। ఈరీతి తిరుగాడనిది కార్యమగునే, ఈ భామినీ వెంటవిడుములబొంద-చా
లమ మాకిది సంతాపమయ్యె- నిలో నలోచననిక జూచెనేని- ఘోరమృగంబు
లు పలవదు పాపంబు వచ్చు-భూనాథపదపడి కలిరాజు బన్నినమాయ- ఇది మా
కు బూడగ నింతటు దౌలగ-ఎంతేసి కష్టంబు లింక రాగలవో। ఇంతి నినిక పుట్టినింటికి
నను పు-ఇటకేల తెచ్చితి విది బుద్ధియగునె-కటకటా యికనైన కాంత నంపింపు। ఇ
నకులంబున జనియించిన నృపులు- ఘనులందరి వు నిఘ మొంద వ్రాయె-నొక
బుద్ధి జెప్పెద నుర్వీతలేశ -యికనయిన వినుము నీవిందుండగూడ- దిదుగొ నాలు
గు త్రోవ లేర్పడియున్న -వది విదర్భ పురికి నరుగుచునుండు-నదియు యోధ్యాపు
రికరుగుచునుండు - దదిసు బాహుని పురికరుగుచునుండు - నిదియు నవంతీపు
రాధన్విగోన- నిమార్గములను మీయిద్దరిమతికి- సమ్మతంబగుత్రోవ జను
డు వేవేగ-భూమి యీనాలుగు పురములలోన-దామనుజద్భార్యదనరిన నగర।
మని చెప్పి నదృశ్యుడయిపోయెనతడు। మను జేశుడంత టమగు పవీక్షించి। త్రోయ్య
లి నాల్గుత్రోవలలోనమనము-చయ్యనత్రోవచనువెంతమనిన- కరివృకఘు
సూకరసింహసర్ప। శరభాదిబహుసత్వసంచారవరుల। దిసుగంగ నేటికి దేవుడేమ
నకు- తెరువు విదర్భకు తెలియంగ జెప్ప-మను జేశుయట కేగిమన వారియొద్ద। న

నుపమగతినుండమనిభక్తి మెఱిక్షి-రమ్మనిబిలిచినరమణీలలామ-కమ్మావవే
శ్వరుండనియెక్రమ్మరను। వనజాక్షి మునునిన్ను వరియించువాడు। ఘనులగుమం
త్రాంగకర్తలుదారలుకరులు తేరులుతురంగంబులుభటులు-బిరుదు వాక్యం
బులుభేరులువన్నె-పల్లకీలనితసువాసినీవిప్ర- పల్లవాధరులుపార్శ్వమ్ములనె
దుట-నేతెరమీతండ్రియేలువిదర్భ- కేతెంచినాడబహిఃర్ముఖుల్మెచ్చ- చ
పలాక్షికనినన్ను చలమునబట్టి-కపటజూదమునపుష్కరుడకునన్ను-వోడిం
చియిద్దరికొకచీరజేసి- వేడులజ్జదాలంగినేనేవిధమున- భామినీతోవిదర్భకునె
ట్లువత్తు। మామనేగతికాంతుమదిసిగ్గులేక-భూమీశుసభలోనబుధులెల్లవినగ
నేమనినాథంగమెరిగింతుమచట- చెడిచుట్టములజెంతజేరనేజాల-కడపటనతి
హీనుగాజూతురబల-నీవచటికిబొమ్మునీబిడ్డలచట। నేవిధినున్నారొఎరుగంగ
జాల-నావెంటనదిరాకనడువంగలేవుపోవిదర్భకటన్నపొలతియిట్లనియె-భూ
మీశనినుబాసిపోపొమ్మటంచు-వేమరుపలుకుటవిహితమానీకు- జలములో
నున్నజలచరజంతు-నిలమీదద్రోచిననెబ్బంగిబ్రతుకు-నరుదారతరుపుతోన
ల్లినతీగె- దరువుబాసిననదితానిల్వగలదె- నినుబాసిపోజాలనీపాదమాన-న
నుబాసిపోవుటన్యాయమానీకు।నను నేడునాతోడబలుకకీమాట। ననినకామి
నిజూచియవనీశుడనియె- నలివేశిమననిప్పుడఖిలదీనతను- యిలుకుచునిద్దర
మొకచీరగట్టి। పోడిమినీరీతిపోవంగనగునె। నేడురాజ్యముబోయెనిర్దిమిత్తము
న-పైచీరయునుబోయెమృగములచేత, నీచీరకొంగునుయేగట్టినాడ-నావిదర్భా
పురినటనీవునేను-పోవంగనప్పుడుపురజనులుచూచి- యిలయేడుదీవులనేలెడు
వాని- చెలువల్లవడిలెపైచీరెయుపోయె-సురలనునొల్లకపొక్కి-యీరాజు-వ
రియించినఫలంబువనితకుకల్గె- ననితూలనాడెద రిదిగానయిటకు- చనను నేనీ
వయినజనుమన్న బెదరి- చెదరినమనమున చెలియయిట్లనియె-హృదయేశనన్ను
నీకిట్లాడదగునె। యడవులలోనీవునడలుచుండకడువడిమావారికడకేట్లబో
దు- నినుబాసిప్రాణంబునిమిషమాత్రంబు- తనువుననిల్వంగ దగునెప్రాణేశ
తొల్లిజేసినయట్టిదుష్కృతఫలము-నెల్లబొందగనదివలపోనిచ్చు- హారతనరు
మొదలుగాహత్యసిద్ధించి-హరియంతవానికినడలంగవలసె-దినకరచంద్రులు
డిసుగంగవలసె- మొనకనొక్కడమకాలాడంగలేక- వాయువువిద్యానసఖిల
సంపదలు-వ్రాయబుట్టినవాడువవనజుండతడు।నుదుటవ్రాసినవ్రాతనలిమితే
చెడునె-మదిలోననీవింకమరుగంగనేల- ననివల్కెనిద్దరుననపుడుసమ్మతిని- చ

నుచున్న ముందరసహానాధపాల| మాలూరకరకతమాలమధూక|తాలఖర్జూ
రహింతాలామ్లపనస- సరళకింశుగలుంగజంబూకటాది- తరులమధ్యంబునత
గనొక్క-కొలను-గనుగొనిసోపానగతినుగ్గిరుద-దలియుంగడాగ్రవిగతశ్రముని
లగుచు,కొలనువెల్వడదిక్కులనుజూచివిజన, నిరతమొక్కటిగాన్పినెరిదాని
డాయు, నరిగికూర్చుండిరియటకలిమాయు, నెలయుంగనొకమాయనిద్దురగవ్వ
వరవునవాడినవల్లిచందమున, పరుసతితిన్నెపైబడినిద్రబోయె. తనకునిద్దరరా
కదరిదాపులేక, వనితయుదానొక్క-వస్త్రంబుగట్టు, కతమునసడబాయుగా
గూడకవుష, మతిగణింపుచుకలిమాయచేతనకు, గలరాజ్యమెల్ల పుష్కర
రాజుకోడి, కలుగుచుశపదంబుగడువంగలేక, తనదేవియునుదాన తనపురివె
డలి. చనుదెంచిమూడువాసరములచోట, నాకడనలసిఘోరాటవులందు.
పైకొకకపటంపుపక్షులకిచ్చి- కదిలియనేక బాధలకుండికుండి- వగచుచున
చటికివచ్చిచేరుటయు,నలమటదుఃఖంబులన్నియుదలచి, చటులమధ్యాహ్న
భాస్కరకిరణముల- స్ఫుటమరికందినబూదీగెబోలె-నడవులదిమ్మరియాకట
పొలసి-మదిరాక్షితనదేవిమహిపైదబండి. నిదురబోవగజూచినృపకుంజరుం
డు,సన్నుతసకలరాజన్యకామినులు- కన్నుసంజ్ఞలనూడిగంబులుసేయ, హం
సతాలికశయ్యలనునిద్రబోవు. హంసయానకుపాపమయ్యెబోనేల, ననుగూ
డివచ్చికానలబొందినట్టి,తనదుఃఖమంతయుతగజెప్పుకొనదు,దీనిఘోరారము
చూడతీరదునాకు. పూసియచ్చుటడించిపోయెదనింక-పసితనంగానకవనవా
నముడిగి. తనపుట్టినింటికి తగబోయిజేరు, నిటువలదీనికేయంత జెప్పినదు, ది
టవరికలిగివాడిన్పునోననుచు, ననిపల్క-కలదైవముప్రేరేప-తనప్రాణ
నాయకితగగట్టినట్టి, చీరసగంబుగాచేతులబట్టి, మరిగిమేల్కొనకుండసడిమి
కినలుడు. తునిఇంచిమనమునదుఃఖంబుజెంది, వినతుండమెల్ల నేవిలపించితో

నలుడు దమయంతిని నడవిలో విడిచిపోవుట.

లగ, పోయెదనని లేచిపోయిరాజేంద్రు,నాయెడమరినాలుగడుగులుపోయి
పోలేకమదిలోనపెగచిమూర్ఛిల్లి, యాతేమదగ్గరవరుదెంచిమగుడ, తనదు
పాదంబులుతప్పకజూచి,తనలోననిట్లనితలచిశోకించె, కటకటానేపాపకర్ముం
డననుచు. నెటునెరుంగకనయోల్ తరలాక్షి. కోరివచ్చినదేవకుజనులనెల్ల,
వారించినన్నేలవరియించెమెక్క, పడతినోచిననోముఃఫలమిట్టులుండె, నిడు
ములబొందెడినీయరణ్యమున, కట్టడినిధియాజ్ఞగడపవశమె, ఇట్టికారడవిలో

ఎలనాగనిన్ను, నొంటిగా విడిచి నేనోగిబోవజాల, వెంటదోడ్కొనుచు
నువిహరింపలేను, కావునినీకు నాకతమున జేసె ఈమహాటవిలోననిట్లుండగ
లిగె. నేనయొంగనీభాగ్యమిట్లుండెననుచు, తనమదినొక్కింత ధైర్యంబుదెచ్చి
వనితపైమెదకొంగుతలవొప్పగప్పి. యనుమానమేకటిచెనరిగెదననుచు. నడలు
చుమతినాలుగడుగులుబోయి. తడబడిపోలేకధరణిపైవాలి♦ దిగ్గనలేచియా
దేవినిచూచి, దగ్గరకేతెంచితనలోనెతానుబెగ్గలంబందుచుభీతినిట్లనియె. ప
డతినీవడవులబడజాలననుచు, తడయకనీతల్లితండ్రులకడకు♦పొమ్మనిజెప్పినబో
జాలవెట్లు♦ నమ్మినావెంటనేనరయంగవత్తు♦నటువంటిదానినినకటానేడు♦
నిటువంటియడవిలోనేనెటుపోదు♦ ననియిమ్మహీపతిహాయనివగచి♦ తనమది
నిట్లనితర్కించెనేను♦ పోయిదావెనుకనీపూబోణిలేచి♦ పాయకనెబ్బంగిపల
విన్చునొకొ♦ పలవించియడవిలోపలనన్నువెదకి♦ బలువైనమృగములపా
ల్పడునొకొ♦ పతిచేతనొల్లమిపడతినేననుచు♦నతిదప్పిప్రాణముల్సారివీడు
నొకొ♦ యనియానిపలుమారునడందదలచి♦తన భాగ్యజాల[illegible]ం
చి♦ మానినీగుణములుమానుగాబొగడు♦ మానినీమణిమోముమరిమరిజూచి
చనుగవణీక్షించిసన్నంపునడుముచింతించికన్నులవెడలుపుచెంచుతేసి యరుచు
లనొందనపల్కులెంచు♦ తానిచ్చుచిన్నెలదప్పకెంచు♦ మునుపటిరతిసుఖం
బులదలంచుచును♦ తనలోనదాససంతాపంబునందు♦ మరియును తెగువతో
మానినివిడిపించి♦ సరగునజనుదేరపతిమీదమోహ♦ మనుతీగెకాళ్ళకునప్పు
డుచుట్టి♦ పెనగొనపోలేకపృధిపైనివాలి♦ పుడమిరేడట్టుమూర్ఛబోయియె
క్కింత♦ తడవులదెలిపియాతరలాక్షిచూచి♦ తిరిగియచ్చోటికినేతెంచిదుఃఖము
న♦నరులకాంతులజేపురగులోచనములు♦ జలములుదొరుగనా జననాధుడని
యె♦ నెలతాగనిచుపాసినేనెట్లుపోదు♦వనజాక్షినినుగూడినతీరంపుఘోరవన
ములున్నృంగారవనములైయుండ♦నోలేమునీవున్నచోగిపూరిశయ్య♦లీలతోఅం
సతూలికపానుపయ్యె♦నో రావనీవున్నమగుదుర్గముబునుమేరినబంగారుమేడ
లైయుండు♦బాలికనతుకూతివశియించుపణాల♦ శాలలుమరిచిత్రశాలలైయుం
డె మెలతనీసన్నిధిమృగగర్జనములు♦వలనొప్పసంగీతవాద్యమైయుండె♦మదిరా
క్షినీవుసన్నుగనిష్పసలము♦మదికిదివ్యాన్నసంమదముఘటించు♦నీకట్టికలసతినీ
యట్టిసాన్వీ♦ నీయట్టిప్రియురాలునీయట్టిముగ్ధ♦ నీయట్టికులశీలనీయట్టియబల
నొయట్టిలావణ్యనిధిమొందగలను♦ తానెదైవంబుదయయించుంతలేక♦ తానెలనా

౮

గనేనింక నేమి సేయుదునం • చని యని పలవించి యా మహీశ్వరుడు • తన మదినో
క్కింత ధైర్యంబు దెచ్చి • యింత గా చింతింప నేటికి నను చు • కాంతార భూముల
గలిగి యొకటి • కరి శింహ శార్దూల గండభేరుండ • శరభ పన్నగ శరచమరీలులా
యం • కాదిపక్షిమృగంబుల చేత • నే కీడు బొందక యుండుమా వదన • తమ తల్లిదం
డ్రులదగ్గర జేరు • నమరంగ హరికృపననుచు దీవించి • పోయెద నని లేచి పోలేక
మగుడి • పోయి మిక్కిలి వగ బొంది మూర్ఛిల్లు • హా యని యెలుగెత్తి నందందయే
డ్చు పోయెద నని బోయి పోకుర్కి చుదిరిగి • నయ్యా నదమయంతి సరసకు జేరి యయ్యె
డనలుడు మహాత్మ నిట్లని యెు, నిను జూపడి బోయి నని యిందువదన • యెటునిటు
బడి బోయి యుమ్మాయ త్రచ్చి • యడవిలో సూన్యగృహంబున నన్ను • విడచి పో
యెను గూరుక్ర వేళ నిజేసు • దని తెల్పు తనవారలది వినిన న్ను • మనమున నెటువం
టి మాటలాడుదురో, • యది గాక పురజనులందరు నన్ను • నగ పడి నల్లిట్టి పాత
కంబున కు • నడలక నోడిగట్టైననుచు దిట్టుదురో • పడతి యట్టి దూషణల పాలైన
జూడ • జాలక విడచెద సత్యము మాట • పాలిపించి వినవమ్మ భూమి దేవి సీవు • నా కా
శవాణి నరయంగ విను మ • నేకతంబున మీర లిద్దరు సాక్షు • లంటకే గట్టైన
మీర లేలతు • తలిదండ్రి దగ్గరకు జేర్పవలయు • నవి యొప్పగించి చయ్యన బోదు
ననుచు • చని వని మరి పోవజాలక తిరిగి • వచ్చి యా దమయంతి వదనంబు చూచి •
యుచ్చాటమును గెత్తి హాయని యేడ్చి • పోలేక పోలేక పొంగలుచునుండ • నాలో
నకలి దేవుడతివ పైగలుగు • మోహపాశంబుల మొదలంట బెట్టి • సాహసంబున
ద్రుంపచయ్యన నలుడు • మనమున నివియే మిము మతోలటంచు • జనిని శ్చయించి
యచ్చట నిల్వ లేక • నదులు శైలంబులును గడమ ల్గడచి • పొదలు చు వేగ పో
యె ఘోరా విపిను • పోవంగ తన బుద్ధినింత చింతించి • వాపిరిపీనిలా వర్ణ్యంబు నెరుతు
నని యెగ్న దేవుని నర్చించి బిలిచి, • కనిమారు రూపుని గా జేయుమి తని • నలుని
నీకు సహాయంబు గాగ • పలుపురుడు చనుమన్న పసి బూని పేర్చి • యురువడి విసరు
మహోగ్రవాయువులు • తరుశాఖలన్నియు తరుచు గా బొరసె • నాకాశజేనిష
లందం బడమి • యేక స్త్రైమాకానసే వచ్చు వచ్చె • తగిలి పెన్మంటధగధగను
డు • భుగభుగ పొగలు గుంపులు మింటికెగయు • తగుమగా మండుమ్రిఫ్ఫల -
గసి • దరికో ని పొదరిండ్లు పెళపెళ ము గా మండ • మాకులు పెళపెళ మహీ పీడ వా
లు • పీక మృగంబుల వెలవెలబార • ఖగములు లేక కలుగ లిసక మలి • యక్క జం
బోవగ లేక నిలబ్రాలి పోరలు • నకర్కడక్కడ దాగిన ట్టి సర్పములు • యక్క జంబు

గనన్నియొడఁజూచునుడియె- ఘనమైనసప్తసాగరములింకించి- కనలుచుసకల
లోకములుదహింప- వచ్చినబడబాగ్నివడువునవచ్చు- చిచ్చుగనుంగొనిక్షి
తితలేశ్వరుఁడు-ఘోరవనదిదాటిపోయెదననుచు- దీనుఁడైగాగనాటికుఁ-నపోకఁ
పొదరిల్లుతగిలియచ్యుతముగానుండ- కర్కోటకుండనుఘనపన్నగంబు-కకఁ
సపడుచుఁ బాఘనవహ్నిసమములోనుశాఖాగ్రంబువేవేగ్రబ్రాకి-ప్రాణభీతిని మ
హీపతికిట్టులనియె-వో రాజదేవేంద్రదయోదయాసాంద్ర రాజరాజకుమార
యోదీనరక్ష- యీవహ్నిపెడలింపునిప్పుడుప్రాణమ్ముల- నీవహ్నిలోపలనిటు
జిక్కినాడ- కావవేరాజేంద్రకరుణతోనన్ను- యనిదీనతనుబల్కనప్పుడాపా
ము- గనుగొనినలమహీకాంతుడునవ్వి- ధరణిపాములనమ్మదగదండ్రురుర్వీ-
శవరతునిన్నంటగావిషధరయనినఘావరుఁబాచియాభుజగమిట్లనియె-దావా
గ్నినిప్పుడుతాటించినీవు- నాకుపకారంబునయముగాఁజేయు- నీకుప్రత్యుప
కృతినేడెరిగింతు- ననవుడువేవేగనగ్నిలోజొచ్చి-జననాయకుఁడుగృపాసాగ
రుండగుచు-నాపామునుగొనివచ్చియీవలివిడువఁ ధరాపతిగనుగొనిభుజగమిట్ల
నియె- మనుజేశయిటువంటిమంటలోఁజొచ్చి- ననునీవురక్షించినావునీమేలు-
మరువనేనీకొకమాటజెప్పెదను-సరణిమీఁదరవాకఁసరిసకానంటిమస్త
యుటనన్నువొనరగొనిపోయి- వన్నెంచివిషవుమరిసీకవాక్కు- మేలిచే
సెదనన్నమేదినీనాథు- డాళిలచియాపామునతడుగొనిపోయి-సరగుననవ
డుకానారంబులోన-కరుణతోవిడిచెనాఘనపన్నగంబు-విడిచినయప్పుడావిష
రమొప్పంగ-కడువడినలరాజుకాళ్ళనగరచె-కరచినతగుచువంకలుఁబోవనే
ను- కురుచచేతులువరిగుజ్జుపాదములు- బిరుసువెంట్రుకలును జేడిగడ్డము
నరయంగుళంబునటుచెక్కిళ్ళు- పరుసగమీసంబు ప్రవిగుటకములు- కరు
కున్నన్నిమేనుఘనమైనకడుపు- గలిగినబాచిధరాకాంతునవ్వి-కలుకగుబాబ
విశెనకఁ విషాయరలని- యప్పుడేయుట్టికార్యము నీకుననుచుజెప్పి తివా లా
గి చేసితివహాహా- కత్తిచేసరికినగాయంబుపిడ- తత్తరపడుచెబ్బుడగల్గిరేణం
నైవడిగ్గెనవేమునఁబుధైర్యమునన- ధ్యానించువలునిజో నాసవడ వసిరమె- జ
ననాఙ్ఞసేకింపగ తాపమేల- కదలకనిసునుసుస్నిగరచినవిధము- మనికోనితో
విజన్మమునప్రబన్నపుస్కికి- ఘనమైనవేషంబుగావించినాడ- నాపూనగో
పించినఁజనిలోనిన్ను- పామనుగాంచుంనునుపాపాత్ముఁడుననుచు-టలుమైనఘో
రకోపంబిచ్చెనా- నలరాజునేనప్పుడాత్మజింతించి మునినాథయీశాప

మోక్షంబు లేకుం- ఘనతతో నెప్పుడు గలుగునటన్న- కలిరాజు మాయచే గల
రాజ్యమెల్ల- నలరాజు పుష్కరునకు నోడి- పైన నున్నవస్త్రంబు పక్షులకిచ్చి-
కానలలో తన కాంతను విడిచి నీవున్న యెడకు నా నృపు డేగుదెంచి- భావించియ
గ్ని లోబడకుండ నిన్ను- గాచి రక్షించిన ఘనుని పాదంబు చూచి ముట్టున పాప
శుభ మూర్తి వగుదు- నని చెప్పి యతడేగ నంతట నుండియు నకులాధీశ పేనిచ్చట
నుండె- గానికొని నీ రాక గోరుచుండుదును- వనమున కాలాగ నవలె వచ్చినన్ను గ
రచితి నని యాన్నగరవకు నరుల- కాంతులు నీచ సంగతి కోర్వ గలరు- యటు గాన
కోర్వగ తేరు ఖలులధి భూమి- కాంతులు నీచ సంగతి కోర్వ గలరు- యటుగాన
నీ ఘోరమైన రూపమున- పటుగతి నివరింప పాటె ధరిత్రి- విభు లేశ నీ వింక విపిన
భూములను- విపరీత బుద్ధి విహరింప గూడ- దరయుచు నీవయోధ్యాపురి కేగి
యచటవారి రుతుపర్ణుడను నలరాజు చెంత- శౌరి సారథ్యంబు జేయుచు వాస-
మాహూర్తి జేయుచు నతని మెప్పించి- బాహుకుండను పేరు బడసి యత్యంత సాహ
సంబలరనచ్చట నుండు మంత- కొంత కాలమున కంకో వలి గలసి- సంతోషమున ని
రాజ్యము చేయగలవు- నిషధేశ విను మింక నీ శరీరమున- విషమెంత గాలంబు వె
సనుండు నప్పు- డనుగు రాక్షసపిశాచోరభూతములు- దరితంబు లేమియు దొర
యవు నిన్ను- యనిక రాటములోన సమరిన యొకటి- కనక వస్త్ర ముద్ర రా కాం
తునకిచ్చి- కరమధీ నీరూపు గావలెనను చు- ధరణీశ నిను నీవు దలచి యీ కోక
ధరియించినప్పుడందమున మీర నీకుం-- వచ్చు నీ రూపు లావణ్యము ల్గల్గు- నే పార
నేనింక నేగెదననుచు- నాపాము మాయమై చరిగెనంతటను- ఆనవాధు డత్యంత
సంతోష మడర- ఘనతర వేగమై కదలియయోధ్య- కరిగియచట ఋతుపర్ణు సం
దంద గాంచి- కరములు ముకుళించి ఘనభక్తి బలికె- నవనీశ బాహుకుండను పే
రువాడ- తవిలి సారథ్యంబు తగ సేయ నేర్తు- విశ్వంబులో పఱ వెలుగొందియు
న్న- యశ్వలక్షణములనమరంగ నేర్తు- వారక రుచులుగా వండ నేర్తు- నీ రీతి
విద్యల నెఱుగంగ నేర్తు- వలనొప్పు మము గొల్వ వచ్చితి నిన్ను- తలచి నీ బంటు
గా తగ నేలుమనిన- ఋతుపర్ణుడాతని రూపంబు చూచి- ప్రతిగా నీ రూప
భావంబు లకును-యుట్టి వాడొక డున్న నెప్పుడు మనకుం- పుట్టు మచ్చటలను బ్రా
ప్తుబో వ్యోడని- పోయని పలికి- పలికి- నలుని నత్యాదరంబునను- మను జేశుడప్పుడు
సమ్మతి గొల్వ నిల్పె॥

నలచరిత్రము - తృతీయభాగము - సంపూర్ణము.

శ్రీరస్తు.

నలచరిత్రము - ద్విపదకావ్యము.

చతుర్థభాగము.

అటుమున్ను నలరాజు ననుగుబిడ్డలును◆ తటుకున దమయంతి తండ్రు
లింట◆ విడిచి పాన్థేయుండు విపినభూములకు◆ వెడలన నలత్రి తివిధుశింత గూడి◆
యనుమాట విని మున్నె యాఋతుపర్ణు◆ నొనరంగ మరిగొల్చి యుండె తానలు
డయరసి పాన్థేయుని యుండంద జూచి◆ సరసత నా సారథిగా నెరిగి యాత
నితోడ నేమాట దెలుప◆ కే గనిగతి నుండె నేమియు నక◆ నక్కడ దమయంతి
దారిది మేలొక్కంచి◆ సొక్కుచు తనపతి పొడగానక తికి◆ నలుదిక్కులను జూచి
నలినాక్షి గుండె◆ చలియించి జించిన చీరయు గాంచి◆ గ్గున లేచి పృథ్వీ గాత్రై వడని
యగ్గలంబుగ మూర్ఛ నవనిపై వ్రాలి◆ మానిని యామూర్ఛ నొక్కింత దెలిసి◆
మేనెల్ల మలియించి మేనెల్ల నేలేచి◆ నేలకు చుచు నిగుడ నవగల◆ వాలుగన్నుల
నీరువరదపై పార◆ పలుదెరంగుల తన ప్రాణేశు దలచి◆ వెలవెల పాటు నవిలపిం
పదొడగె◆ హా రాజదేవేంద్ర హా దయాసాంద్ర◆ హా రాజమందార హా జయాకా
ర◆ శ్రీఘనదారాతి రిపుసమవర్తి◆ నాకేశనుతకీర్తి నలచక్రవర్తి◆ యొక్కటా
యిట్టి ఘోరాటవిలోన◆ తక్కక నను డించి తలగిపోదగునె◆ ననుబాసి పోనని
నాతోడ జెప్పి◆ పెనునిద్రపోయిన ప్రియ నన్ను డించి◆ కటకటా నామీది కరుణ
జాలించి◆ యిటు డించి పోనీకేమి జేసితిని◆ నిను బాయగా లేను నిమిషమాత్రంబు
నను బాసి పోవుట న్యాయమా నీకు◆ యొక్కచే ప్రాణంబులొనర నిద్దరికి◆ మ
రుకవలొక్కటే మనకు నిద్దరికి◆ నొడకమని చునన్నారడబలికి◆ పాడిమే యా
డవిలో పలడించి పోవ◆ నిట్టి కారడవిలో నటు నన్ను డించి◆ వెట్టులు పోవ నా గ్లే
ట్టా డేసిక◆ గైకొన కెడబాయ నేన్నడైన◆ నీకు నే జేసిన నేరంబులేమి◆ కట్టడి దై
వమి కానలో నన్ను◆ యిట్టులొంటిగ నుండ నడలజేసె నా కో◆ యెన్నడు రాదు
గా నిటువంటి నిడుర◆ నిన్ను నను బాపనేడు వచ్చినది◆ తనువున ప్రాణముల్
దలచుచున్నంత◆ నినుచాసి యోంతర్ నేసిని పార్థమైన◆ నిట్టి కారడవి నన్నే
క తడించి◆ ఎట్టుపో లేనని ఎంచితివి దని◆ ననుబాయ ననుచును నా ప్రాణవిభుడ◆ వ
నిని నిన్నుపొమ్మ దదసినీశచంద్ర◆ ఇచ్చట నను డించి ఏల బోయితివి◆ వచ్చి నన్నొక చోట

జావమేమనను• కలహాంటినొక భంగి కాలంబునడపి• మెలగ మేయడవుల మేదినీ
నాథ•గ్రహాంపేదలవి నెట్టిగ్రహములవచ్చినను• గృహిణివిడఁటనీకుకృత్యమే నాథ•
నరికెం(తో కీ-ననలియగొట్టితినా చెరుకుతియ్యనగానిచేదా నెనాథ•కరుణతో
నీమాటాక్కనములవీనులను• నెరవక నెన్నడువిందునో నాథ• కామించికన్నులకరు
వెల్లనీర•నీకుగాతిఁనెన్నడు నేఁగాతునాథ• ఏతెరువునబోతి నేనువచ్చెదను•వా
తోడజెప్పవె ప్రాణనాథ•యీవిధిమమ్ముల నేడిద్దరిబాప• దైవంబునాల్గుపద్ధ
తులగప్పించె•ప్రాణేశ కానగోపలనిన్నుబాసి• ప్రాణంబులెట్లుంగిపట్టుదు
నింక•ఘోరంబుకనమున బాసిపోయెడు వేళ• నేమనిపలుకించి తేమంటివిన్ను• యేదే
శమునకుబోయితివో యెచ్చోటఁ• నేఁసుఖముదితో యేమి సేయుదును•జగదీశ
పాపజాతిని గానని గుడియీ గుంపదనిను బొందెనయ్య• నేసర్వలక్షణాన్విత
నొ మనేను•నాస్వవస్తుతయింతిపచ్చ నేనిక• నరలోకనాయకననుచెట్టబట్టి• ప
రగరాజ్యములబాసి భటులను బాసి• సుందరరథావళిబాసి యఖిలంబుబాసి• భ
యదకాంతారంబు పాలైతిపకటఁ• నిందింపకార్తిచేసి పుగూర్చున్న•నిద్రబోవు
టవానునీని మేంతలపక• నేరముగాపుఁ నిజముగాగలుగ•నోరువ కేటుబోతిసుర్వీ
శతిలక • పతిదలవెరుగనిపడతి యేలనుచు • నతివేగమునడించియరిగితివేమొ•
వున్నచందురునిబోలునీ మోము • నెన్నడు గందునోయినకులాధీశ• యొక్క
డనుండిచి మొత్తెకనిఫ్ర• యొక్కడఁ కేగితివిటు చెప్పవయ్య• యిదినాకువొంటి
గానిప్పుడుద్దో చే•నేమి సేయుదునింక నేమందునిధిని• సీమనాటవిలోన నెట్లంగి
గాంతు•నరనాథయెటువచ్చినదు గావమన్న• ఉరగనాప్రాణము లెట్టుంగజా
ల•ముగుచునేటికిమరిడాగియుండ•పరువునవచ్చినప్రాణముల్ గావ• కపటా
సివోయిభూకాంత నీవిభుడు• ధునినిన్ని బాధలబొందచుచున్నానో• కలనైననీ
మాటకాదనలాల•నల్లరాజచంద్రకానల నేలడించి• నెనగికలోట్లి నేనేమి జేసితి
నో ధనవినిట్టి పాటెల్లబొందితినడవి• నెక్కడికేగుదు నేమి సేయుదును• దిక్కెవ్వ
రిటుమీవ తెరగేగ కాకు•సీమంఖ్యార్థి నే నేరీతిగడతు• నేఁడన నెవరుదునీ కానలోన
నెవనుకలిముల్లు వేధించుచుండ• వ్యాదయేశనీవిపు చేసినా గావింపు• నలనీతినీ
యనల్పమూలబోనున్న• బంబమృగంబులకగపడుదునాకనుచు • నలినాక్షితన
ప్రాణనాథునిదలచిపచు చేరంగులనట్లుపలవింపుచుండ•మలమలమాడెకోమ
లతాతరుయు• శింతెల్లగదగె బాజీవాప్పుడదలెఁ• గాలివీవకమాననెకున్నలనీరు•
రాల నేర్చుచునున్న రమణసిబూచి• మృగములునిలుచుండెమెలలుపడక ఖగ

ములాధ్వనివినికలగుచునుండె • నప్పుడు దమయంతియచ్చోటఁబాసి • మప్పిరి
యగుశోకమునఁబ్రాణవిభుని • నడవిలోఁ పలుబాలహరిణియుఁబోలె • వెడవెడనం
దంద వెదకంగదొడఁగె • తరులార నా సహోదరులార మీరు • ధరణీశ్వరుని జాడ
తగఁజూపరయ్య • సురలార మీరైన సురరాజవిభుఁడు • తిరిగిపోయినజాడఁ తగఁజె
ప్పరయ్య • భూదేవి మీరైన భూలోకనాథుఁ • డేదేశమునఁబోయె నెఱిఁగింపవమ్మ
ననుఁగావరయ్య కిన్నరులార పుణ్య • ధనులార గనులార తాపసులార • కరులార
హరులార గవయంబులార • శరభసాళ్వములార సర్పంబులార • మనుజేశుఁడ
రిగినమార్గంబు నాకు • ననసినకరుణతో నెఱిఁగింపరయ్య - యనియనియెడు
గుచునట్టుపట్టుపోయి • ఘనమైనబొదలెల్లగడలించిచూచి • మీరువారనకనవ్విధ
మునదిరుగ • నోరెండెఁ గృతిదూలెనొప్ప బ్రాణములు • మూడవిడెఁగ్రొమ్ముడిమూ
పుమైజారె • నడుగులదొబ్బిలనందందబడలి • పగడఁపువాతెరపదునింకెవాడ •
జిగిదక్కె పాపటచీఁకాకుపడగ • కన్నులజలజలగారెడునీరు • చన్నుమిట్టలమీద
జలజలదొరగ • నన్నన్నెన్నుదుమసియాడుచుండంగ • తన్నుదూరుచుఁగద్గదకంఠ
యగుచు • హా నిరుపమగాత్ర సురవిభానాథ • హాయిబ్బందంబింతపుట్టుకఁదె
చ్చి • మాయమ్మ పోషబడె పెనుమాయ రే నాథ • పోయి చేయుచటికిఁబోయి తేయ
నుము • నైషధ నృపశిఖామణి మహాభూప • పిలుచుచు వెదకుచు విపినంబులోన • దం
దమదమయంతిలోఁ బెక్కుమారంబు • నందుగొందులఁబడఁజనుచున్నయపుడు • ప

దమయంతిని సర్పంబుమ్రింగుట.

దపడియాసమీపంబుననొక్క • పొదరింటిలోనున్నపుట్టలో నుండి • తనతలయె
త్తియాతన్వినీక్షించి • పెనుబాముజెలగుచుఁబిరబిరవచ్చి • రోజుచుకన్నుల రో
షాగ్నులదర • రాజిల్లువిషములు రాజిమంచుచును • కలిదేవుపనుపునకామిని నీగ
దియ • విలవిలఁబ్రాణముల్ విడిచిగలంగి • హా నాథయనిమూర్ఛ నవనిపైనొరిగె •
బూనియప్పుడు పాముభూమీశుదేవుఁపై • వనములు పట్టి తప్పక మ్రింగుచుండె •
మది రాత్రియప్పుడు మరిమూర్ఛదెలిపి • ఘోర్తను మ్రింగునాఘోరదందశూకం
బు • గనుఁగొని శోకాగ్నిఁ గ్రాగుచుఁ బలికె • నక్కటా యీయాఘనకాహారమై • నికట
డవాకింత నెవ్వరుదిక్కు • సామునుఁ బోకి పించుబలవంతు లేరు • నా పేను మ్రింగుచు
న్నదియింతకంత • కలరాజ్యమెల్లపుష్కరునకర్పించి • కలిరాజమాయచే కాన
లఁజొచ్చి • యిడుములఁబడిజీవి తేశునిబాసి • కడపటవచ్చియీ కాలసర్పంబుచే • బ
డుటకే నా ప్రాంతఫలమిట్టిదయ్యెండె • నడరంగ ఇపుడు నాయాపదమాన్ప • వడినిట

కెవ్వరు వత్తురో యింక ♦ పుడమిఁ గేడెచటికిఁ బోయెనో యెఱుఁగ ♦ నీవేళ నిందున్న నీ
పాముచేత ♦ చావనిప్పు నెదీని సాధింతు గాక ♦ దైవమా యిట్టి బాధలకు లో జే
యానీ వేళ నీకు నే నేమి జేసితిని ♦ యని యేడ్చుచుండంగ నాయాతఁ డారవము ♦ విని విక
లిమాయ చేనె వేగ నొక్క ♦ బోయవాఁడు దెంచి బోరన నపుడు ♦ పాముకై తన చే
త పట్టిన పెద్ద ♦ కత్తిచేతఁ బాముకంఠంబు ద్రుంచి ♦ యొత్తియావల వైచి యోలనా
గఁ జూచి ♦ వెరవకుము లేమ్మ విపినంబులోన ♦ తిరుగాడ నేరని తెరగున నింతి ♦ యె
వ్వరివని తనో యొంటిగఁ డిచ్చి ♦ తెవ్వరి వెదకెదో యీ పాముచేత ♦ యేగతి జి
క్కితి విని యొల్లనాకు ♦ వేగంబె తెలుపుని వెర పెల్ల మాన్పు ♦ ననవుఁడు లేచి యి
య్యాలి నీలవేణి ♦ తన దువృత్తాంతమంతయు జెప్పదొడఁగె ♦ నోయన్న వినవయ్య యీ
యయోధ్యయంతయును ♦ పాముక చక్రంబు పసులోనరింప ♦ నేలిన నలునకు నిల్లాలి
ధరణి ♦ పాలించు భీమభూపతి పుత్రి యేను ♦ దమయంతియను పేరఁ దనరిన దాన ♦
రమణా శోకషధరంబున నుంత ♦ నరిమురి పగదాయిలైన పుష్కరుఁడు ♦ ధర
యెల్లకపటజూదంబున గొని నే ♦ నదియాదిగాఁగ మహారణ్యమునకు ♦ బెదరుచు
రాగ నా ప్రియుని చేలంబు ♦ కపటంపుపక్షులై కొనిపనియే ♦ నపుడ శోకంబు
ననడలుచు మేము ♦ యొనరంగ మిద్దర మొగి చీరఁ గట్టి ♦ చను దేరి యొక శూన్యసద
నంబు గాంచి ♦ యరిగి కూర్చుంటిమి యంతలో నేను ♦ మరిచిన్ని ద్దుర బోవ మదిలో
ననలిగి ♦ నా పతి భూపతి నా పాటుఁ జూడ నోపక నా చీర నొకసామ జించి ♦ యది
నట్టివచు విడనాడి పోయిన ను ♦ గుదులుచు నే మేలుకొని లేచి విభుని ♦ గానక నేడ్చు
చు కనుఘోరమైన ♦ కాననలో వెదకి యెక్కడఁ గానలేక ♦ నిక్కడికరుదేరని పాము
నన్ను - దక్క గ్రమింగని త్వరసిప్పు వచ్చి - యీ పాము జంపిన న్నేలబ్రోచితివి -
యీ సాధ్వి వేంద్రము డెంద రికనో యెరుగ - ననవుడు విని మనంబపుడు ఘట్టిల్ల - వ
గజాక్షి కాబోవు వాడిట్టులని యె - నీరజాననసీవు నిదురబో జూచి - కోరిసీవు కట్టి

దమయంతి శాపంబుచే బోయవాఁడు చచ్చుట.

నశోకచింతుకొని ♦ యడలంగ నిట్టి ఘోరాటవిలోన ♦ విడిచిపోయిన వాఁడు విభు
డటే నీకు - పడతి నిక్కానల పాలుగా జేసి - యెడ షకపోపు వాఁడెంతైన గలఁడె - యి
గు వనిన్ను టడించి మరిపోపు వాఁడు - పగవాఁడు గాక నీ పాలిటి మగఁడె - యడవి లోని
తిత్తిన జడిబడ చు - విమువకనీ వేల వెదకెదు వాని - నలివేణి యీ పాము కన్నుగు మం
చి - బలువైన ఘోరసర్పంబులు గలవు - యడవి లోపల నొంటి నిరుగంగ నేల - ని
దు ములబమచనీ యిందీవరాక్షి - వలవదు నా వెంట వలనొప్పరమ్ము - నలునికన్నను

మంచివాఁడుండ మేను◆ నీకేలఁజిత్తింపనీకోర్కె లెల్ల◆ జేకొనఁగొనసాఁగ సేయ
దునన్న◆ నమ్మినా యింటికేనలివాత్మరమ్ము◆ నమ్మి నాయింటసకలసంపదలు◆ గ
లవన్నిటికెనీవు కర్తవై యుండు◆ పలుదెఱంగులనన్న బంటుగా నేలు◆ కొని
యుండుమనీ కేమికొదువలు లేవు-యొనరంగ నావెంటయూరకరమ్ము◆ పట్టణంబు
లుబోలుపురగవాపల్లె◆ నెట్టవగనుగొనినీవెమెచ్చెదవు◆ మానినినేను సామా
న్యుండగాను◆ తేనియల్వడయంగ తెరవాగ్లుగొట్టి◆ కడిగికన్నము బెట్టి గడి
యలువియ్య◆ పుడమిద్రవ్యములెత్తమూలలడాఁగ◆ ముడుపులుకట్టించు మొ
గసాదుకజల్ల◆ నడుగడుగు దాచుకపోయియావలనపుడు◆ వలలొడ్డువురులొడ్డవా
గులుగట్టి◆ పులులరాకట్టిభోరనఁదొట్టి◆ గుఱుమృగంబులతోడ గూడంగబారి
సరములబడనేయుశబరినసుగత్తె. నాయంతవోలవరిపలినాఁయుతాత్మ, బోయ
రాజులలోనబోడగాననెందు◆ నేవేళజూచినయట్టిమాంసంబు◆ గావలెనన్నను
కలదులేవనక◆ కావునవావెంటకదలిరంచునిన◆ పినిచాలకోపించి వెలవెలబా
రి, తనకోసమంతయాఁతనలోననడచి◆ యాపాపకర్ముని నందందజూచి◆ యాపు
ణ్యసాధ్వినెయ్యమీగబలికె◆ నోయన్న యిదినీకు నుచితంబుగాదు◆ సాయ
కవినరానిపలుకులుపలుకఁదవు◆ ధరణీశుసతియును తనదుతల్లియును◆ సరియం
త్రము పెద్దలు జగతిలోనేల◆ ననుమాటవినవుగా యన్ననీకేదియు, వినుపింతునిది
బుద్ధి వెలయంగవినుము◆ దనరినవేఁ గురుతల్లులలోన తనగురుసతియొకర్తె తల్లి
యైయుండు◆ తనరాజుసతియొకర్తె తల్లిగానుండు, తనయన్నసతియొకర్తె తల్లి
గానుండు◆ తనసతితల్లియేతల్లిగానుండు◆ తనుగనిచన్నిచ్చుతల్లియుగాక◆ తెనత
ల్లిసములైనతల్లులు వీరు◆ యిలలోనవీరిలోనెవ్వరినైన◆ నోలవక కామించి
చూచినంతటనే◆ యాయువుజెడిపోవునకీర్తిజెందు◆ మాయనుముఖలక్ష్మి
మానంబుమాని◆ పాపంబువర్ధిల ఫలమెల్లసడుగు◆ రూపంబుచెడిపోవురోగం
బువచ్చు◆ నెపుడు రాదెన్నడునెసఁగు పుణ్యంబు. తాపంబుబోడమ సంతాపం
బువచ్చు◆ నాపదలను జెందునసజ్జనంబోదవు◆ చూపులుపోలియును సుఖమెల్ల
దొలగు◆ తేకువ దప్పునుదీపితవచ్చు◆ దాకొనధైర్యంబుతొలగులు మరియు◆
నంతటబోవక యూమకింకరాళి- కుంతముద్గరశూలఘోరగదాది◆ సాధనంబుల
మరిశస్త్ర) (స్త్రములను◆ బాధింతురిదిగాకబహుపురీషాది పూతిగంధంబున
బొరలింతురుగ) వైతరణీనది వడినేలి త్రోతురుడుగక పెకేంద్రులంతురుమ
రిము. బడిబడినరకకష్టపమ్ము ఉపాతకుల◆ విని వేదశాస్త్రంబులనిశంబు డెలుపు

మనమునసిట్టిమర్మంబులవిడవు♦ మటుగాననీతల్లినగుదునిచ్చటికి♦ పటుగతివ
చ్చినయూపాముసుజంపి♦ నన్నురక్షించితినాతండ్రివైతి♦నన్ననీవిటువంటియల్ప
వాక్యంబు♦ ననుబలుకఁ దగదన్న నాతిమాటలను♦ వినివాడికొండ్రుఁడైవీనులలో
నగ్రుచ్చినగతినొచ్చికోపించి♦ బోయియిచ్చపలాక్షితో నప్పుడిట్లనియె♦తర
ళాక్షియిటువంటిధర్మశాస్త్రము♦ చారవవిరుసకు నీసుద్దులువిడువు మను
నీవుయమలోకమునబాధలెల్ల♦ ననుభవించినయట్లనరసిచెప్పెదవు♦ పాపపు
ణ్యంబులుపరికింపమెప్పు♦ డేపారశాస్త్రంబులెరుఁగము మరియు కలకంఠి
ముడుమాకడకురా వెరచు♦గిలిగిలింతలనుబుట్టకెరలు నేశిలలు♦ మాకు పాపము
లేదుమదిరాక్షినిన్నుగయికొనిపొందంగగాని నేపోవ♦ననవినియాసఫుడు రౌద్రా
కారియగుచు♦ తనలోనమండుచుతరలాక్షి వెరయ♦ నాదువృత్తంబులు విడెమి
మెరుగు♦కలుషాత్ముఁడనివానికనుగొనిపలికె- వోరిపాపాత్మ యీయురగంబు
జంపి♦ కారుణ్యమునన్నుగాచితిగాన♦ రయమునసినుజంపరాదనియున్న-భ
యమింతలేకదుర్భాషలాడెదవు♦ నీవేడనే నేడనీమాటలేడ♦ నీవిందునుండకని
వుతుపొమ్మనిన♦నప్పుడునాడరౌద్రాకారియగుచు-నిప్పులుకన్నులసి [illegible]
రుగ_ నప్పన్నలోచననల్లనజూచి- కప్పినకామాంధకారంబుచేత♦ [illegible] నేను తె
లియకదగ్గరరాగ- వెనుకకుపోయియీవెలదియిట్లనియె- నిందించువచ్చెద
వికజూడహోరి♦ పొందిననీగర్వమునడంతుననిన- బలవంతమునన్నిన్నుబట్టబైబ
డిన♦ జెలియేమిచేసెనుచెప్పుమాయిప్పు♦ డరసిబట్టగమకించునంతలో పలనె♦
యొనరంగనికనూరకుండరాదనుచు♦ తనలోనదలచియాతామరసాక్షి- మన
మువాకుగనమకిసేతలందు♦ వరునిగొల్చినపతివ్రతనౌదు నేని-నరలోకవిభు
డైననాగూమివిభుడు- వరుససత్యంబుదప్పకనుండు నేని♦ హరికృపనొందిన
యంగన నేని♦ బోయవాడిప్పుడే పొలసిపడగాకని♦ బాయకబడునని పడితి శపిం
చె♦ నడలనియా ఘోరశాపాగ్నిదగిలి♦యుడుగక నాబోయయు బ్బెల్లబోరసి♦
పిడుగులుబడికొండపృథివిపైగూలు వడువున దెప్పున వసుధపైగూలి♦ గలుగు
చూపలుమాయగాళ్లు జేతులను♦ విలవిలదన్నుకవిడిచె ప్రాణములు♦ నంతలో ద
మయంతియచ్చోటబాసి♦ వంతగుందుదుశోకవార్ధిఁ నీదుచును ♦ భూపాలు
డిటుబాసిపోవుటజేసి♦ ఈపాతకుడునన్నుయిట్లాడుగాక♦ నావిభుడెందున్నవా
న్నుబాధింప♦ భావింపనేవిధుపలుగానిగాన♦ మగడిక్కు లేకున్నమగువప్రా
ణంబు♦ తెగవుబెట్టుకపోయుండ ధారుణిమీద యిట్టిపాతకు నెందరిబోట్ల తెరువు

గట్టుకనన్నెంత గాసిబెట్టుదురో♦ పతిడించిపోయినపడతెనీబుద్ధి♦భటులుసంజే
హించుమాటలునిజము♦ మాటికెసుగవాడు మహీమీదదిరుగ♦ నాడది వంటి
గానరుగంగబోల♦ దాడుపుట్టుకపుట్టుట్ట దోషంబు♦వాడివిధునిపగవారికివల
దు♦ నకటటాయెబలనీయడవిలోపలను♦ దిక్కుమాలినయట్లతిరుగంగవలసె
కొండలనడవులగ్రుమ్మరజాల♦నొండేలనిక ప్రాణమునుసంగదగదు నేనిమిటి
కెక్కగప్రియుడునెడబాసి♦జనుమని యువ్విదశపించుచురోళ్ళ యతీగనెలు
గునవాతోమలాంగి-తననాధుజేరోకని తానేడ్చుకొనుచు♦నరుదారనెదురు
గాననలుంగుప్రబలి♦ పసువడిపొదలెల్లబస్మీకరింప♦తరలాక్షిచనివేడ్క దావా
గ్నినడుమ♦ నరుదారచొచ్చినవదిచల్లవయ్యె♦ కరితొండములుతనకరములబ
ట్టి♦ కరికరిబెనగినకరిలూరకుండె♦ వెలుగుపిల్లలబట్టియిట్టట్టుసేయ♦వలగొ
నియెలుగులవ్వలకుగొలంగ♦పులులున్నకడకుగొబ్బునబోయికడసి♦పోయియు
టకెదరినబోరిగొనవెగచే♦కంఠీరవంబులకడసియాకంబు♦కంఠజేరిననరికడియ
కపోయె♦వడవిపందులజేరినందందరాళ్ళ-నడలుచురుప్వైననపిపారిపోయె♦పా
ము పుట్టలలోనచాహుపుల్సాచి- పామిదికరువకఫణులుదోలంగ,తోణికెడు
కొలకులదుమికినజలము♦ఫణివేణికూరులబంటైయుండె, నడిబూబిపోయని
యొందందయేడ్చి-యిదియేమిమాయమో మెరగంగరాదు♦ పరువిడిసేమపా
పాపినిగాన♦ సరగుననిపుడేలచావుసిద్ధించు♦ ననియనివగచుచునాదమయంతి
చసిచనిమరియనుచరియలదుమికె- నీరితిప్రాణంబులేమిటబోక♦నారామయ
డవిలోనలమటబడుచు♦ జనులేమితినుదురోచావునకనుచు- మునుకొనివిషప
త్రములగోసితిననిన♦ నావిషపత్రంబులాకలిదీర్ప- చావురాదనియేడ్చిచనుచు
కన్నెదుట♦పనసపిప్పలినింబపాటలివకుళ-ఘనసారసౌవర్ణఖర్జూరములను-
పొన్నలుపొగడలుపోకమావులును- గన్నేరునుమల్లికలుచూతతరులు♦ కదలి
కుందకదంబకాంచనకుటజ- బదరితింత్రిణిబిల్వనారిభద్రములు, తెలియంగక
ర్మపూరాదిగాంప్రబలి♦ బలునైనజలువచప్పరములసలరు- చల్లనినీడలజాతివై
రంబు♦ లెల్లనువిడిచిప్రియంబునబొదలి-సింగంబుకోదముచేరియేనుగులు♦ చెం
గలింపుచుముద్దుసేయుచునుండు, పేనుజాడదప్పినపెయ్యలవెదకి,కొనిపోయి
మొనవులగూర్చెడుపులులు♦ లేడిపిల్లలనుపాలింపుచుగూడి, యాడుచునుం
డీపెంపలరుచేకులునుసరసంబుగామంగసలమీదనెక్కి- వరువతోబ్రాకెటివ
రపన్నగములు- మొలుకలపిల్లలనెలమితోగూడి♦కులుకుచుముద్దాడుకొనెడుపి

గ్గొబునను- పలుచనినీళ్ళలోబడియున్నమీనుల♦ కలుకుచువాటితోగూడఁజకో
ఱ్ఱుర ఋ-కోకిలాభఁతులనుగూడియుండదంద♦ జేకొనిజేతభక్షించు కాకంబు
ను_భాలుపొందనవ్విధంబునవినోదంబు-గవిగియుండినయొకక్క_ఘనతపోవనము
దమయంతిగనుగొనితనలోనమెచ్చి-యామరినయట్టిపుణ్యాశ్రమభూమి సేమా
నియుండునోయదిచూతమనుచు♦ నాయతనినీమణి జటికేతెంచి♦ పురుషప్ర
మాణంబుభూమిపైకెగిసి♦ పరమాత్మునాత్మలోభావించువారి♦నొక్క_పా
దాంగుష్ఠమూర్ధ్వపైనిలిపి_ సక్క_ధ్యానసిబూచిచొక్క_నవారి♦ తరుశాఖలందు
పాదములుతగిల్చి♦ కరమధిశ తలక్రిందుగాక్రేలువారి - పద్మాసనంబున
పరగగూర్చుండిపద్మాత్మసుతులుదప్పక సేయువారి♦ హోమమంత్రంబులు
నుచ్చరించుచును - హోమంబులలిభంగినొగివేల్చువారి - కరములుముకు
ళించికన్నులమూసి- చిరభక్తిజపములజేసెడివారి♦ కనుగొనిమదిలోనకడు
సంతసిల్లి ♦ చనిచనిముందఱసన్న్యాసీశ్వరులు ♦ కొందఱుముందరగూర్చుండి
యచట బోధింపుగా వేదార్థములవేడుకలరి♦ నొక్క_రిదొక్క_రునొగిజెప్ప
చుండఁ, వక్కా_మినీమణీయమ్మహాత్ములకు♦ తప్పకసాష్టాంగదండంబుబెట్టియు
ప్పుడుదమయంతిహాయనిఏడ్వ♦ కనుగొనిబాలయోగధ్యానమహిమ♦ మనమ్ము
ననదికలిమాయగానెరిగి♦ యొండొరులొందడినొనరవారించి♦ నిండినకృప
తోడ సెలతకిట్లనిరి♦ యొలనాగనీవిట్లేలయేడ్చెదవు♦ వలవదుకమఁబువచ్చి
న వేళ♦ మూడుకన్నులుగలమూర్తికైనను♦ వాడిమితప్పింపవశముగాదిలను
మదిరాత్రిచూచితే మాయోగదృష్టి ♦ నదినెమచెప్పెద నంతయునీనుము♦
కలిగాజుచేసినకపటజూదమున♦కలరినీవిభుడురాజ్యంబెల్లనోడి♦ కలకంఠినిను
గూడికానకువచ్చి♦ పులుగులచేచేలమునుగోనిపోయి♦ చెచ్చెరనీపైటచేరగు
గట్టుకొని♦ వచ్చికొలంకునవడినీరుద్రావి♦ యాత్తిరవిజనగేహముప్రవేశించి
నెత్తినేలకుప్రాల్చినీవందునిద్దుర♦ బోవుచునుండగపురపురబొక్క_ భావించి
నినుజూచిపాసిపోలేక। శోకించిశోకించిసుందరనీవు♦కొక్కొగొకయింతగో
బ్బునజించి♦ యదిగట్టుకొనినిన్నువచ్చుటడించి♦ పదపడిపోవ భూపతినొక్క_
పాము♦గఱచినరాతనికాంతియుబాసి♦పరువడివికృతరూపమునయోధ్య♦క
రిగియారుతుపర్ణునందంగాంచి♦ గురుతరభక్తితోకొల్చివసించె♦నలివేణినీవి
ప్పుడానిద్రతెలిసి ♦ వెలవెలపాటునవిభుగానలేక♦విపినంబులోపలవిహరింపు
చుండ♦ నవుడొకపాముచయ్యననిన్నుమ్రింగ♦నొకబోయవాడుఖడ్గాయుర

గంబుజంపి-శుకవాణిని నుకట్టుబూచిననీవ ॥ కోపించియా పాతకునికంతలోన శా
పంబునొసగియాజము నివ్వరికేనిపి- పతిలేనికతనయా పాపాత్ముడకటా ॥ మతిదప్పి
యిటువలంబెమా-టాడెనన చు- జావదలంచియిచ్చటివిప్రగాతకేనీ- వేగ గకదసి
నవెరశైనన్నియును- యెలవాగనీ వేలనిటకు వచ్చితివి కలిరాజువిను కట్టకరిగ
యీరీతి॥ వెరపించుచున్నాడు వెరవకుమింక తరుణిసీవిభుడు మోదమునను న్నా
డు-తరళాక్షియీరేడు లోకంబులందు- ఈలీల నైన సీకెవ్వరు సమము॥ సరసపతి
వ్రతాజనములు వీక్షింప-నరుదార సౌఖ్యంబులననుభవించెదవు- మరియొకసీకొక
మాటచెప్పెదము- యిటుత రాటడవిలోననుండకమింక- పుడమిసుడె మాని
పురమునకరిగి-తడయక నారాజుతరుణిదగ్గరను- సైరంధ్రివై కొల్చి సలసనం
దు॥ దారక యొకమూడు సంవత్సరంబులకు॥ నీనాథుడు ననీవు కలిసి గూడిమా
నితసకలసామ్రాజ్యసౌభాగ్య। మనుభవించెదవు నీవు పదలక వస్త్ర।పెన పొం
దమేము చెప్పిన మాటవినుము॥ నీవు వచ్చిన దాకనిలిచి పిమిచట - సాధ్వీనత
సమాప్తము నీకు తెలిసె॥ తరలాయతాక్షి మా తపముభీడేరె - పరుపడనికమే
ము బ్రహ్మలోకమున- కరిగెదమి పుడన్న నామాటలెల్ల ॥ వెరవొప్ప వినిచాల
విస్మయంబంది॥ కలిదినచిత్తమొకరీటిగాగ జేర్చి॥ యాకనీలవేణి యొల్లవినన్న
వించె॥ పరమపావనులార ప్రజ్ఞాత్ములార॥ నరలోకనుతులార నాతండ్రు
లార॥ ఘనమగునీపాదకమలంబులేన॥ గనుగొని సేవింపగలిగె నాభాగ్య-వశ
మున నేపుణ్యవశాన నైతి॥ విశదంబుగా నేను విపినంబులోన- నడలిన విధమెల్ల
నానతిచ్చితిర॥ కడువేడ్క పుట్టె నాకలుషంబులడగె। వేడుకమాదేండ్లు వెనుక
నా విభుని- కూడియుండుదునంచు గోరి చెప్పితిరి-యిదినమ్మజాలనా కిదినిజంబ
నుచు॥ సదయులనా శిరస్థలినంటుడనిన- నేనాగయింకమూడేండ్లకు వెనుక-
బలవంతుడైనని ప్రాణనాయకుని- గలసి సమ్మదిసౌఖ్యమొందగలవు॥ సలలితం
బుగనిది సత్యమటంచు- కరములు సాచి రికమలాయతాక్షి - శిరము మీకి కిముని
సింహులు పిదప- వానరంగ నాసుబాహునిపట్టణమున- కనుపమ గతిమా గర్గ
మప్పుడుచూపి॥ కడువేగ బ్రహ్మలోకమునకు జనిరి॥ తడయక దమయంతి తన
చింతకొంత॥ మదిలోన నడచియా మార్గంబునందు- బెదరక జనుచున్న పెరికెల
వారు ॥ దమయంతి చందమంతయు జూచి వగచి- క్రమమైన రూపురేఖలు జూచి
చాలు॥ సుదతి గనివగపులతోంటగా నీవు- నడిచి యిచ్చటకేతెన్నగ జెప్పవమ్మనా తి
నీపేరేమి నాథుడెవ్వాడు - మాతోడ జెప్పవే మాతల్లి నీవు॥ వనజాక్షియనిని

వారలఁజూచి-తనదువృత్తాంతమంతయుఁజెప్పఁబోడఁగ-వినరయ్య చెప్పెదవిశ్వం
బులోన-వినుతికెక్కిననలోర్వీపతిసను నిషధరణిలో వాసికెక్కుదమయంతియందుఁ
నరలోకసుతుఁడైననాపాలిసాధు-డెసఁగంగజూదంబునెలమితోనాడి♦ వసు
మతిదాయాదివారలకోడి- యడవులఁజరియింతమనివచ్చి మేము ♦ పడరాని
యిడుములబడి యొక్కచోట♦నిలిచి యొక్కఁడ వేసునిదురఁబోవంగ- కలిమాయ
చేనన్నుఁ గాననలోడించి భూనాథుఁ డెక్కడఁబోయెనో యెఱుఁగ ♦ కాన రేనలమ
హీకాంతునిమిర - నిలనే దీవ్రల నేలెడువాని ♦ నలరిన్ భక్తప్రీతిగై బ్రాహ్మ
ణులకు- భయభక్తినిమీరంగబహుళసంపదల - ప్రియముడొప్పఁగాసమర్పించిన
వాని♦నిత్య సత్క్రతువుల నెగడెడువాని - నత్యంత హరిభక్తి నమరినవాని♦
జగతినిత్యోత్సవ వంశజులకందరికి - పొగడొందు కీర్తుల బుట్టించువాని
నోతండ్రులార మీరుర్వి నెందైన ♦ బ్రేమ జూడరు గదా పృథివీ
తలేశు, నదవ్రుడువిని వారలాన్నరొవగచి, పనిబడిమాతగా భావించుకొనుచు
తోయజహితదీప్తిదూరనియాత్ర- యీయరణ్యంబుల నేల వేగింప - పురముల
లోగాని భూలోకనాథు♦డుమత కాటవిలోననుండంగ బోడు♦సతీనీవు మా వెం
టజనుదెమ్ము భామిని- సతియాసుబాహునిపట్టణంబునకు-బోవుచున్నారమో
పూబోణి యనుచు-వారిరిదోడొక్కనివడివడినరుఁగ-జెదరకతాముచేసినపుణ్య
మహిమ- నెదుటనొక్కతటాకమింపొందియున్న నదిగనిజనుపవారందరాకో
లము- గదిసిగోనెలనొక్కకడబడద్రోచి- దనగనెద్దులనీరుద్రావించిమరియు♦
తనవినింపారనందరునీరుద్రావి వేడుకలు చెంత వెలసినద్రుమాళి♦నీడలనందరు
నిలిచిగూర్చుండి♦ తమతమబడలికల్ తాము చెప్పుచును - దమయంతిచూచి
యోతల్లినీవిప్పుడుకోడుగకనుదకంబుద్రోలుమటన్న. మదిరాక్షిపోయియా
మంచిజలంబు. లోకకొన్నిగోలియొగిమూర్ఛబోయివికలత్వమున లేచివిభు
నిదలంచి-యెటుబోయితివి నాథయిడుములనొంద- నిటుననుడించినిబొందున్న
వాఁడ- వనుచుమహాకాని శోకమందుచునుండె జనపవారప్పుడాజలజాయతాక్షి
శోకంబుమాన్పనచ్చోనొక్కచల్లి- ద్రుమాకునీడను చేరిముగువగూర్చుండ♦ తన
వంశవభవుడుభూధవుడైననలుని♦ వనితకష్టముజూడవశముగాసక్త-గిరిజెరె
నన్నుభంగినిచొప్పుగగన- సరణనిపశ్చిమాచలమునకరిగె♦ తడబడమింత సం
ధ్యారాగమొప్పె♦కమువడిచుక్కలు గనుపట్టెనింట-నదినభంబిదిభూమియని
యెన్నకుండ♦ గదిసియంతంతచీకటినిండబర్వె మెంతుగాఘూకముల్ మొల

గంగబోర్చి-దండిఘాతంబుల ద్దండతకరిగభేతాళుభూమిగంపింపగా గోలి
చిఘాతంబులందందపాదచూపదోడగెసరగునప్పుడాజనుపవారెల్లమరచిని
ద్దురబోవమత్తసామజములదు డెంచియె ద్దులనటకొన్నిజంపి పెరికెలవారల
పీచమడంచి - కొందలమందింపగూయుచు లేచి కొందరుసందులగొందులు
జొచ్చి-తమతమప్రాణముల్ దప్పించుకొనిరి మరంగమరికొందరటుపోవ లే
క చరణముల్ తడబడి చన లేకనచట- కడుల జేపడిసి రాకల్లోలమైన- రవళిది
గ్గవలేచి రాజేంద్రు డపి- వివశలైనదియే యెదుసయోయనుచు- కరాలగన్గొని
బావుగగ్గనటంచు- దరి జూబోయినవితలగినవరలి ◆ వసుధపైజచ్చినవారల
జూచి పిసుకకయేడ్చుచు వెలది యిట్లనియె ◆ నక్కటా యా పాపమంతయు నా
కు-కకర-సంబున జూడగలిగె నే దోష-కారిని గా నసికషణంబుమీకు ◆ చేరెగానిక
నేమి సేయుదునకట ◆ నేనుమీ వెంబడినేరిచ్చకతన - నేనుగుల్ వచ్చిమిమ్మిట
జంపిపోయె ◆ నా కేలసిద్ధించునటి సిట్టిచాళ్ళ చేకొనియిక నేమి సేయుచున్న దియొ
కలిరాజు పైసె సికపటుతతజనము లిరుగ డలి రానినియేడ్చుచుండె ◆ జావ
కతప్పినజనుపకారగప్పుడా వెలందుకదు శాంతయో ... నీవేమి సేతువని
రజవదన ◆ యూనిష్మమ్ము డె దలంగ నేమన్న నని జూచిమవ కొందరిని
మన్నించిపోయె నావదసామజ ... లపలుక చుండగానంతలో భాను ◆ డసుర
స్త్రీపూర్వదిశ యుదయించెనంత ◆ ఘత్తగజయూనయొచ్చోటుబాసి ◆ వారా
గజమునబోవనటకొంతదూరమున ◆ గనుపించె గోపురకాంతరుచులు ◆ ఘనమై
నమేడలు కనకహర్మ్యములు ◆ కోటలుప్పరిగెలా కొమ్మలు జాలి ◆ పట్టణమై

—(దమయంతి సైరంధ్రీవేషంబు పూనుట,)—

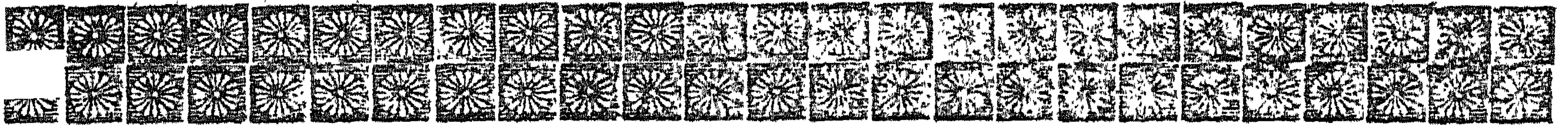
రంధ్రీభామవేషమూని ◆ బరమలోనొచ్చి యప్పురమేను జెందె ◆ వెరవొప్పనా
రాజవీధిని కీర్తి ◆ మలవల యొశ్వ బాసిగుండుచు వచ్చు ◆ నిగంపుగూడి
చూచుచును ◆ దువలపాతరంబ కోమలాననలు ◆ తపిలియిట్లనిరంత తమ
లోనె తామే చూడగోయి యిమ్మయి సుదతిరూపంబు ◆ వేడుకలారెడు వెసబూడ
జూడ ◆ యీవనిత మణి యెవ్వరో కాని ◆ భాంపపతికెడప్పి యరుంధతి యొయ
నిశ బుగోని యూడనగు చంద్రవహిరయొ ◆ మనసిజాతునివధూమణి రోహిణి
యొ ◆ యమరేంద్రమణియొప్పునెనడగు కొప్పు- కమలారిబింబంబుగడురు నెమ్మొ
దురు ◆ నరవింపపత్రముల ట్లనేత్రములు ◆ మెరుగుటద్దము జోడు మించు చెక్కు-ల్లి

కంతుశంఖంబుపోఁ కంబుకంఠంబు◆ వింతపుష్పుల కెండ్లు వెలఁదివాలిండ్లు◆ చిగు
రుటాకులబాగు చేతులబాగు◆ బిగియించసాధ్యంబు పేదమధ్యంబు◆ స్ఫుట
సైకతనిభంబు శ్రోణీతలంబు ◆ పటుతరకదళికాప్రభనొప్పదొడలు - దళిరుల
చొప్పు పాదంబులయొప్పు- కలహంసనడలుచకోరనిచాతనడలు◆ నింగితజ్ఞన
నెగయు మెఱుంగో-బంగారుబొమ్మయో పగడంపుఁతలయొ కలికిరా చిలుకయో
కాయజుశరము ◆ యలమలబంతియో యాణిము [illegible]యా ◆ యనియిట్లువినుతిం
పనావమంతె - గనిపురసతులు దగ్గరిమరిమరియు◆ చూచుచుండంగనాసుం
దరియప్పుడు◆ సైవలివెత రాజసరణిబోవంగ-నల్ల పురనాధుదైనసుబాహుు◆
తల్లి గోగృహస్థలినుండిజూచి-తనచెంతనుండెడితరుణిరిట్లనియె- వనజాక్షిచూ
చితేవచ్చెనుదాని- నలినారిబోలు నాననకాంతిమించి - వలనొప్పశ్రీలక్ష్మివ
డువునన్నదీయంతియెవ్వరో యామెఱుగంగ రాదు- బోయినీవచటికిపోలతనిదో
డు-కొనిరమ్మటన్న నాకోమలి పోయి-యనుజేను సతిజూచి మాయమ్మనిన్న-యు
తివేగదోడితెమ్మనిపంపెనంచు- నతివనావెంటరమ్మనిదోడుకొనుచు-చను దేర
నమ్మహీశ్వరుదేవిజూచి- మానవమారనా రాజమాతకిట్లనియె- నిందీవరాక్షి
నీవిటువంటివగల◆ నెందుబోవ్యాధవునీవెవ్వరిదాన-విలలోననీకంబ్రా కేనుడె
చ్చావు◆ కలకంఠినీమేనగలలక్షణమ్ము◆ లరసిచూచిన చోద్యమగుచున్నదప్పు◆
డెరిగింపునీవిధంబెల్ల హాకనిన◆ జలజాక్షి సైరంధ్రిజాతికొమరినినాదు నామే
రగంధర్వవిభుమానవభామునచరియించుచున్నానేమరపు◆ ప్రథమరాణి యనపేర
బరగిత్రిభూతికలిగినసైరంధ్రికాంతలలోనఁ కలపంబుగమలెస్సగా గూర్చగల
ను◆ కోకలుగట్టనుకుంకుమబెట్టు◆ పోకలువణీంపపువ్వులుగట్ట◆కాటుకబెట్ట
నుగంధంబుపూయ-పాటించి సూటిగాబాపటుదీయకురు లెల్లసవరించికొప్పు
గీలింప◆ తెరగొప్పకస్తూరితిలకంబుదీర్ప◆ నవరత్నములు దెచ్చినవ్యసూత్రము
లదవిలించిగళమునవగిలింపనేరు◆ పనిబూనియటువంటిపనులొనరింపనను
పుగాగ చేతనౌనుకాదనక◆ మిరువకనేనేరమాటపెట్టెదను◆ పొంగింగజ్ఞప
నులకుపోవనెన్నడును◆ చెలరేగిమగవారిచెంతకుంబోవ ◆ పలువిచ్చివగనొప
ఖబుమాటలాడ◆ కొరతనేగట్టినకోకయేగాని◆ మరియేవియొల్ల సమ్మదము
దైవారఁ◆ తలపుననన్నువివాసినిగానేలి◆ నిలువుమునిలిచెదనీదగ్గనని◆ నారాజ
మాతయయ్యవనిశుడతిని◆ కారుణ్యరసమొలగాజూచిమెచ్చి◆ యదిలక్ష్మి
దేవియమరినయట్లు ప్రోదిగామాకెల్ల బుద్ధిచెప్పచును◆ నొనరంగనావద్దనుం

డవేయమ్మ యనురక్తిసీకిష్టమైనచందమున, ననుచుగూతసుగంధయనుకన్య
బిలిచి-యనిశంబుసతిబోవుమనియొప్పగించె।దమయంతియచ్చోటదానేర్చు
పనుల- క్రమమొప్ప జేయుచుకలగుచునుండె.

నలచరిత్రము - ద్విపదకావ్యము - చతుర్థభాగము.

సంపూర్ణము.

శ్రీరస్తు.

నలచరిత్రము - ద్విపదకావ్యము.

పంచమభాగము.

నక్కడనలుడయోధ్యాపురంబునను।మక్కువమీరనమ్మను జేపగో
ల్చి।పలికినమ్మదమైనపనులు జేయుచును- మెలగుచునానల మేదినీనాథు- డొ
కనాడువెన్నెలనోగిగాయుచుండ।నతలంకమతితో డనటవస్థించి।తనప్రాణ
నాయకిదలచిచిత్తమున।తనలోనతానిట్లుతలపోయదొడగె- నక్కటాసిన్ను
ఘోరాటవిడించి, పొక్కుచువచ్చి ఈపురిజేరినాడ, ననుసీవు వెదకికానలలో
నదిరిగి-కనలేక నెట్టిదుఃఖముబొందినావొ- గిరిగృహంబులనిన్ను కెరలు-
కి-గురుమృగంబులచేతకూలితివేమొ। పన్నుగాపొదలలోపడనున్న వె [illegible]
న్నగంబులకగపడితివియేమొ- యీయెడననుగానకడలుచునుండ- బో[illegible]
మాయలబోయితో భామ- వెలవెల బాటునవెదకుచునున్న - పలు[illegible]
వెంత బడలితో చెలియ-విడువకననునీవు వెదుకంగవచ్చి- యిడుముల[illegible]
నెట్టిగితో తరుణి-కలనైననుబాయగాజాలననుచు-పలికితివిప్పు డెట్లు[illegible]
లలన- నిదుర మేల్కొనిసన్ను నెమ్మితో గాన- కదరిమొ టిగపూచ[illegible]
తో తరుణి- ఏదేశముల కేగియొందున్నగాని- నీదెసపాటిల్లెసిద్ధరిక[illegible]
గొల్చు రాజులతాను సేవింప- పనిచినతనవాతిఫలమునొన్న చు[illegible]
నీరీతితలపోయుచుండ- వినిబుతువణుడుందు విస్మయంబంది- [illegible]

హుకమెన్నడునీవు- మదిరాక్షికలదని మదిలోనదలప- విప్పుడుదలచినీవేల
శోకించె- నప్పుడాయింతినినడవిలోవిడిచి- వప్పుతివెంతలావణ్యంబుగలదో-
యచ్చపలాక్షినికన్నుమరియు- నెట్టిరూపముగలయింతియోదాని- నెట్టనన
డవిలోనిల్పిరానగునె- కంతుడునీమీదగడిసెకాబోలు- నింతినిదలచినీవిశ్చే
ద్భుచున్న- నదినిన్నుదలచివుష్పాస్తునిబాధ- మదిలోననేమనమరుగుచున్న
దియొ- హరిహరబ్రహ్మాదులంతటివారు- మరునికివెరచిభామలనురంబునను
శిరముననొక్కనజేర్చుకున్నారు. సరసతనీయంతచక్కనివాడు- వుక్కటని
ల్లాలిబూనంగలేక- నొక్కడవిట్లుండనుచితమేయనిన- వినివెలవెలబారివెర
చినలుండు-జననాథనాకేలసతినిన్నుజూచి-రోయకసతులుగోరుదురెపొందు
కాయజుడిపుడునాకడకేలవచ్చు- నావగజూచిననగుదురుజనులు- భూవరనే
ప్రొద్దుబుచ్చెడికొరకు- సొలవకనొకరాజుసుద్దులుమదిని- తలపింపుచుడివితిద
ప్పిదినాకు-నను గేలిసేయకునరనాథయనిన- దనలోననవ్వుచుధరణీశుడరుగ
చచ్చినచావుగాజనలోకనాథు-డచ్చోటనాత్మలోనడలుచునుండె - నక్కడ
నంతభీమావనీనాథు-డెక్కడబోయిరోయింతియునలుడు- పొక్కుచునేదేశ
మునమున్నవారొ- యక్కటాయనియాత్మనందందబొగిలి- తనమంత్రివరుల
బాంధవులభూసురుల, యనుమతివసుదేవుడనుపురోహితుని- పిలిపించియత
నిక్రియమునంధిల్ల- బలిశహేమపటాదిబహుమానమిచ్చి- యనఘాత్మనా
కూతురల్లుడేదేశ- మునమున్నవారకో భూదేవనీవు-వేవేగజనివారివిధమెల్ల
దెలిసి-రావలెననితన్నుప్రార్థించుకతన.పనిబూనియప్పుడాబ్రాహ్మణోత్త
ముడు- తనవారితోగూడతడయకనరిగె-గౌళదేశంబుబంగాళదేశంబు మా
ళవదేశంబు మత్స్యదేశంబు-సౌరాష్ట్రమగధఘూర్జరమహారాష్ట్ర శూ
రసేనపుళిందచోళలాటాది- దేశంబులందెల్లద్రిమ్మరికాశి-కాంచీప్రయాగాది
ఘనపట్టణముల- పుణ్యాశ్రమంబుల పుణ్యఘట్టముల- పుణ్యతీర్థంబులపు
ణ్యభూములను- క్రమమొప్పవెదకి నెక్కడగానలేక- తమలోనతాము సం
తాపంబునొంది- యురువడినాసుబాహునిపట్టణమున- నరయుదమనియప్పు
డాపురిజేరి- యరయుచు నుండికి యిటకొన్నినాళ్లు - గురుభక్తి నాసుబా
హుండొక్కనాడు- దానముల్సేయంగ దలచిసద్విజుల - భూనాథు గను
గొని బోవంగజూచి - వసుదేవ ముఖ్యులు వారితోగూడ - పొసగదాన
బట్టబోవుచందమున - జనిరాజు నిలయంబు చయ్యన జొచ్చి - యొ

నరచింతలమాచుచుండగానచట- నెరయుచిక్కొదవిన నెరివేణితోడ-వరికించి
నరిచెడిపదములతోడ- నుసుగక వెడలునిట్టూర్పులతోడ- గుదుగుదుక్కన
మ్రింగుగుగ్గిళ్ళతోడ- వన్నె జారినయట్టివాతెరతోడ, చెన్నుదొలంగిడస్సిన
మోముతోడ,లలిదప్పి మొలకుచాలనిచీరెతోడ- సులుకుచునొకచోటనుం
డగాజూచి-యువనీశుసతియైనయాదమయంతి- యనవునశోకాదకోయనిసం
శయమున-వసుదేవుడప్పుడావనితదగ్గరకి- వెస జేర రాబూచి శెల నెలబోయి-తి
నతండిసన్నిధిదగువిప్రుడనుచు-తనలోన దెలిసియుత్తరిజూడ వెరసి- మెనసిన
వగలతోనిలజూచుచుండ- కనుగొనిదమయంతిగామనంబునను- దలచియా
విప్రుండుతరలాక్షిగదిసి- కలిగిననీళ్ళలోకమలినిబోలి-జలధరంబులలోనిశిత
రేఖబోలి- మలినాంబరములోనిమణియునుబోలి- చలితధూమావృతజ్వాలి
నిబోలి-యోచంద్రవదనయిందున్నా వెనీవు-రాజపుట్టుకబుట్టిరాయిడిబడితె

దమయంతి తనతండ్రిపురంబు జేరుట.

దమయంతి వినుమునీధవుడెందుబోయె- మనుబాపుమీతండ్రిమహినెల్ల వెదు
క-నినుడు బేరెబుగత్తియాదమయంతి-తన మొగంబునచీరతగ జేర్చియేడ్వ-వి
నికల:గినునంద వేవేగకదలి-జననిదగ్గరకేగిచయ్యనబలికె-మనప్రభురాణియే
మకో కాని తెలియ-దెస లేనిదీనత నేడ్చుచున్న-దొరక భూసురునిజూచి యుదు
గకననిన-నకలంక మతితోడ నారాజమాత- గ్రక్కునవచ్చియాకాంతాలలా
మ-నక్కున జేర్చియారార్చవాకు విచ్చియచ్చటనున్న బ్రాహ్మణునిలోకించి
యిచ్చపలాక్షియిట్టిలశోకి ప- నిటకుబంచినవార లెవ్వారుమిమ్ము- దటుకున
నిప్పుడంతయుజెప్పుమనిన-వినివసుదేవుడావెలదినీక్షించి-మనముననలరియా
మగువకిట్లనియె- వినుమువిదర్భభూవిభుపురోహితుడ- ననురక్తివసుదేవుడ
ను పేరివాడ-నీరేజవదనయానృపశేఖరునకు, కూరిమిపుత్రిమక్కువదమయం
తియనిపేరుకలిగినయలినీలవేణి-కనకశోభనగాత్రికంజాతనేత్రి-నలునిపట్టపు
రాణినయకీరవాణి-విలసితకల్యాణివిమలాబ్జపాణి-పూర్వకర్మంబునపుష్క
రేంద్రునకు- సర్వమహీరాజ్యసంపదలెల్ల- జూదంబులోనోడి సుదతితోనల
లుడు-మోదంబుదప్పియిమ్ముల కానకరిగె, ననువార్తవినిమిమ్మునరసిరమ్మ
నుచు,ననిచె భీముడు మేమునందంద వెదకి యొచ్చటగానకనేనుచింతించి యిచ్చ
టగనుగొంటిమీదమయంతి- ననిచెప్పవినివారినగ్గించికరుణ-గనుగొని
యంతికౌగిటజేర్చి-యారాజమాతయిట్లనియేడ్వదొడగె- ధారుణీశుని

తల్లడింపుచును- వడతినీ వెట్టి బాధలఁబొందినావా- పుడమిఱేఁడెక్కడఁబోయె
నాడమ్మ- యెలనాగ యొంటిగా నెట్లువచ్చితివి, యిలయేడుదీవుల నేలుభూపతికి
తరుణివయ్యును వంటికగని వేషంబు, ధరియింపవలసె నాతల్లి రోసిలు- నవనిలో
పాపాత్మురాలనుగాన- కీవ బాసినట్టి దుఃఖము చూడవలసె- నాతల్లి నాయమ్మ
నాకుఁ బ్రతికితే- ఈ తెరంగెల్ల నాకెఱుగింపక ప్పు- డేలదాచితివి నన్నెఱుగ వేత
ల్లిపోలింపనీవు నాప్రత్రివనీవు- తల్లియు నేనొక్కటి తల్లిబిడ్డలము- తల్లి నీ కేటి నత
ల్లినిసుమ్ము- చెప్పలేయిటకువచ్చిన తెరంగనిన- యప్పుడు దమయంతి యతివకి
ట్లనియె- ధరయెల్లనేలెడి నాథుడు నేను, యురుతరాటవులకు నోగిపోవుచుం
డ- పతికట్టుపుట్టంబు పక్షులే తెంచి- యతివేగ గయికొనియరిగ నంతటను- నా
కోకకొంగు భూనాథుండు గట్టి- శోకంబులో నొక్క శూన్యగేహంబు- జేరి తిమ
టనిద్రవోదిని నిన్ను- తెరిపారగాఁజూచి ధృతిడిగ వాడి- నాపతి భూపతి నాపాటు
చూచి- నోపక నాచీరజోకకొంత చించి- తానది గట్టుక తలఁగి లేచినను, నానాథు
డేచటగానక రణ్యములు- పడరాని బాధలబడి సిగ్గుకొంత - విడువక సైరంధ్రివే
షంబు దాల్చి- నీతోడ జెప్పక నేగొల్చియుంటి- భూతలాధిపుడెందుపోయెనో
యొరుగ- కనకాంగి యిట్టు లెల్ల మోచదాడ గె- నగవుడు వగచిచున్న కట్టా యి
వడు- బొందని బాధలబొందితివేయను చుమందయానకు వేగ మణిభూషణములు
కనకవస్త్రములొసంగ దలంచి నీదు। పెనిమిటి నేనింక వెదకఁ బంపెదను। చేకొని
యిప్పుడీ చీరధరింపు। శోకంబు వలదన్న సుందరి జూచి। చిరునవ్వు నవ్వి యాచిగు
రాకుబోడి। యుకుదారత నలోక మడచి యిట్లనియె। నాసరివారిలో నగుబాటు
గాగ- నీసొమ్ము ధరియింప నెట్లొప్పు దాన, పతి నరణ్యంబున బాసి నే తెంచి। యు
తివేడ్క సౌఖ్యంబు లందెనటంచు। నవనిజనావలి నన్నాడుకొనరె। యివియేల
నాజీవితేశుండు లేని। వెనుక సౌఖ్యము లేల వేడుకలేల। యినవంశతిలకుండు హా
ద యేశ్వరుండు। నాపాలిదయివంబు నాప్రాణపదము। నాపెంపు నాసొంపు నావ
ట్టుగొమ్ము। నామేలు చెలికాడు నానోము ఫలము। నామెచ్చు నలరాజు నన్నేలు
రాజు। ననుగూడియుండిన నాటికి సౌఖ్య। మనుభవించెద గాక నమ్మ నేడేల। నన
వుడు దమయంతి నత్యాదరించి। తనయున కెఱిగించి తద్దయు భక్తి। వనుదేవము
ఖ్యులవాపు పూజించి। పసగల బంగారు పల్లకినుంచి। తామరసాక్షిని తగువారి
గూర్చి। భీముని పురికి నంపినపోయి చేరి। కలినాశ్రీ యిప్పుడా నగిరిలోపలను। పల
వరింపుచు వేగ పల్లకి డిగ్గి- తనతండ్రి పదముల తప్పక వ్రాలి। ఘనమైన శోకాగ్ని

గ్రాగుచునుండ, తల్లి వేగమె వచ్చి దనయతోఁ బగఱ, వెల్లువమునిగియా వెల
దియిట్లనియె, పట్టభద్రుని చెట్టబట్టియీరీతి. కట్టుబట్టయు లేక కట్టితే తల్లి, నీ
తోఁటివారెల్ల నెమ్మది బ్రతుక. నాతికినిటువ్రాసెనా పద్మభవుఁడు, యొద్దబిడ్డలు
లేకనుండెడునీకు, తద్దయుకష్టంబు దార్కొనజేసె. తల్లి నేడిటువంటితగని వే
షంబు, లెల్ల ధరించినీ వెట్లోర్చితమ్మ, సరసిజాననభద్రశాలలడించి, యరళయి
లముల నెట్లుంటివోయమ్మ, చపలాక్షి సౌధసంచారంబువిడిచి, విపినభూ
ముల నెట్టువిహరించితమ్మ, నెలతని బంగారునిలయముల్ డించి, యిలపర్ణశాలల
నెట్లుంటివమ్మ, చెలియనీమృదుపైనశయ్యలడించి, శిలలపై నెట్టువసించితివమ్మ
నలినాక్షినీప్రాణనాథుని బాసి. యెలనాగనడవులనెట్లుంటివమ్మ, మగువనీశై
నయైన మగువలడించి, మృగసంఘముల నెట్లుమెలగితివమ్మ, నీరూపునీచూ
పునీసొంపుపెంపు, నీరాజ్యవిభవంబు నేడెందుబోయె, నెలమినీబిడ్డలనిద్దరిజూచి
విలపించుచుందుమో వెలదియే వేళ, నలమహీశుఁడు తననగరంబు బాసిపోలతి
తోఁగాననభూమికిబోయె, ననువార్త దెలిపిమీ యయ్యయింతింత, యనరా
నిఘోరశోకాబ్ధిలోమునిగి, యున్నాడు కాలువుపమెక్కనాడరుగ, డన్నము
దినడుమిమ్ముందరదలచి. తనలోనతానుసంతాపంబునొందు, ననియేడ్చిబిడ్డ
లనప్పుడురప్పించి, తనయకొప్పించినదమయంతిచనులు, పాలుపొంద జేసియు
బిడ్డలమీద, గరిగెలలోపాలకయువడిగురిసె, ధరణీశుపత్నియంతతనలో నె తా
ను, బిడ్డలనుజూచితనయన్నజూచి, పెనుకొన్నవగలతో విలపింపదొడగె, భూ
కాంతుడప్పుడుపుత్రుఁడు సుదను, శోకంబువారించి సుతనాదరించి, యేలయే
డ్చెదపంపుయునకులాధిపుని, యేలీలనయినను నీటకుఁగప్పింతు, ననిపుత్రివృ
త్తాంతమంతయునడిగి, వినియిట్టివగలచే వేగితే తల్లి, యనిచాలవిలపించియా
రాజమాత, పనిచినపల్లకిభట్టులునుమగడు, ననిచియావసుదేవుపణించిమె
క్కి, కనకవస్త్రములిచ్చికడుభక్తిబలికె, ధరణీసురేంద్రమీదయచేతపుత్రి,
నరయంగగంటిమినవనిలోనింక, నలుడెందునిలిచియున్నాడొకో కాని, తెలి

దమయంతి నలునియొద్దికి విప్రునిబంపుట.

యదికనే తెరగుననయిన, గొనకొని వెరకిదోడ్కొనిరంపు టంచు, ననవినిదమ
యంతియుతనికిట్లనియె, ధరణినిజరయయోధ్యాపట్టణమున, నరయంగరు
తుపర్ణుడనురాజచెంత, నావిభుండాతఁడున్నాడు మహాత్మ, భావించి గు
ర్తింపవశముగాదెవరి, కందుకునొకయుపాయముదెలుపుదాన, పొందుగా

విదారలాపురమునకరిగి, యాఋతుపర్ణునియాస్థానమునకు, చేరియిట్లనిదూ
రిచెప్పెడానలుడు,సత్యవ్రతుండుభూచక్రేశ్వరుండు,నత్యంతధార్మికుడైన
భూవిభుడు, నిత్యదానవినోది నిఖిలార్థవేది, యత్యుత్తముండు దయాపర
మూర్తి, యట్టిమహామహుం డడవిలోతరుణి, కట్టినవస్త్రంబు కడువేగజిం
చి, కొనినిద్రబోవగాఘోరదుర్గముల, లునిచిపోదగునెయాయువిదనటం
చు,పలుకుడామాటకుప్రతిమాటమీద, పలికిననాతనిభావంబుజూచి, చను
దెంచునేనొక్కచందంబుమీద, వెనుకజెప్పెదగాక వేంచేయుడనుచు, పలి
కిననప్పుడాబ్రాహ్మణుండాత్మ,దలచినగతినయోధ్యాపురికరిగి, సరగునరుతు
పర్ణసభగాంచియొక్క, తెరగునవాసుదేవుడిట్లనియె, క్షితినాధనలరాజుచే

వసుదేవుండనువిప్రుం డయోధ్యకరుగుట.

సినజేత,విహితంబుగానొప్పువిభవంబుచేత. తనమేనుతెలియకచాయతోజూ
డ, మనురక్తితోనాడియన్నియునోడి, యడవిం చనియటునొక్కచోట. ప
డతినిద్రింపంగపైనున్నకోక, సగముచించుకొనియచ్చటికేగినాడో, పగవా
నిగతినెడబాయరాడనక ఘోరకానలలోనకులకాంతవిడిచి, పాపిష్ఠుడేదే
టిపౌరుషంబిలను, తరలాక్షితనకేమితప్పాగావించె, నరుదుర్గభూములనుని
లచిపోవుటకు, నలుడిట్టిపావంబునను బూనుననుచు, తొలుతనెరింగిన తొ
య్యలినియ్యె,దలచునేమాభీమధరణీశ్వరుండు, నలనొప్పతనవంటివాడీవిధం
బు,జేసిననికనేమిసేయుంగవచ్చు,వాసవాదులనెల్లవలదంచుతన్ను, కోరిపెం
డ్లాడినకువలయగంధి, నీరీతిచేయుంగనిదికార్యమగునె, విడిచిపోదలచినవెలది
దోడ్కొనుచు,తడయకనాలేమతల్లియిర్చెచిర, పోవలెగాకనీపాల్కొగావిం
చి,పోవచ్చునేయల్పబుద్ధిచింతించి,పెనిమిటికిమించుప్రియురాలితప్పు, లన
పరాధినిపీడనగునేరాసుతను, దైవయత్నంబునదమయంతిదేవి, వావిరితమత
ల్లివారియిర్చేర్చె, వెలదినియడవిలోవిడిచితిననుచు, తలచకనున్నాడుతపసి
చందమున,కటకటామదిరాయిగాజేసికొనుచు, నెటనున్నవాడకోయెరుగం
గనేల,మనవిలోగలిగినయట్టిదేశంబు, నవలీలగాగమెరసివచ్చితిమి, ఖలుడై
నకామినికానలోవిడిచి, తలగునేకూర్కొనతరుణినిబాసి, తెలియకనున్నాడు
ధీరత్వమునను,యెలనాగదిననొక్కయేడుగాదన్ను, దలచివర్తింపుచుతల
చుచున్నదియు,తలితండ్రులాయింతితాపంబుజూచి, ఘోరదుఃఖంబునగుం
దుచున్నారు, కారుణ్యజలనిధిగాంభీర్యకలితు, డీరీతినున్నాడోయునితమలో

ననడలుచునుండ, వినిరుతుపర్ణుఁడు వీక్షించివలికె, ధారుణీసురులారతడ
యుకనిట్లు, దూరంగతగదు నిర్దోషుడానలుఁడు, క్షితిలోన తామసజేసినపా
తకంబు,వెతలబెట్టగబోదువిష్ణువునయిన, నూరకమీరేలనూరూరుదిరిగి, ఈ
రీతివెదకంగనే లమీాకనుచు,కరమొప్పనలునిభాగ్యంబుజేసి,తరళాక్షితమత
ల్లిదండ్రులజేరె, నదియొక్కటేచాలు నాతనికేమి, విఖ్యాతుడై యెందైనవిహ
రించియటకు,జనుదెంచుగాకయేచందమునయినచనుదుమీరనినయాచంద
మంతయును, విని బాహుకుడునవ్వి విప్రులకనియె, పనివడితసకింత వనిలేని
యట్లు,తనుమోదనియ్యక తానొక్కమాట, ననుమానబుద్ధితో నప్పుడిట్లని
యె, నలునిగుణంబులునలినాయతాక్షి, తెలిసియు తెలియని తెరగుననిట్లు,జ
ననాథచంద్రులసభలకుమిమ్ము,పనిచిదూరించెనుపాటియేతనకు,పతివల్ల నేర
మిప్రాప్తించియున్న,సతితనయాత్మలోసైరించెనేని, యిహపరసౌఖ్యంబులిం
తికిగలుగు, మహిమీాదననిమహామానీంద్రులెల్ల, నిట్టిధర్మముడించి యింతి
యాత్మేశు, రట్టుసేయింతురారాజులయొద్ద, ననియప్పుడామాటలాడినవాని
కనుగొనినప్పుడు కడువేగమరలి, రమణ విదర్భపురంబునకరిగి, దమయంతి

విప్రులుమరలి విదర్భాపురంబున కేతెంచుట.

గనుగొనితగనిట్టులనిరి, వినవమ్మధరనెల్ల వెదకుచుమరలి, చనుదెంచిఋతుప
ర్ణుసభగాంచియపుడు,దొరసినీనాథునిదూరనచ్చటను, కరకునల్లనిరూపు
మనమైనవాడు, కడుభయంకరమైనకన్నులవాడు,తడయకగొప్పదంతంబుల
వాడు, సరసతమెదురుమీాసంబులవాడు, చిరుతవస్త్రములచేత చెలువైనవా
డు, వెడుదయాశిరమున వెలుగొంను వాడు, బడలుచుమొత్తనిపలుకులవాడు
మముజూచిజూచియామానవేశ్వరుని,క్రమమెరుంగకధరాకాంతులసభల,నీ
రీతిదూరంగనిదియుక్తమగునె.యారాజవదనఘోరాటవిలోన,నడలుచుండ
గనాతడదిచూడలేక, విడిచిపోయినమీారువెతిరిసేయుదురె, పతివల్లనేరమి
ప్రాప్తించినపుడు.సతితనయాత్మలోసైరించెనేని, యిహపరసౌఖ్యంబులింతికి
గలుగు, మహిమీాదనని మహామానీంద్రులెల్ల, నిట్టిధర్మముడించి యింతి
యాత్మేశు, రట్టుసేయింతురేరాజులయొద్ద, ననిపల్కిమరిమాట లాడకనుం
డె, వినివచ్చిమది యెవ్విధమోకోయనిన, నతడేనలోర్వీశు డనియింతి యెరి
గ్రిహితబుద్ధితనతండ్రికిట్లనిపలికె, నతడేప్రాణేశుడందుకెంతయున, మతిలోన
నాకనుమానంబులేదు,రమణితోనాతసరప్పించనొక్క,క్రమమేమెరుంగించె

దమయంతి తండ్రితోఁ దనకు ఱెండవస్వయంవరమని నలునికిఁ జెప్పుమనుట.

ఁ గేలిసేయకుఁగ్రీ, సరససరూపంబున విభుఁడిందు రాఁడు, సరసతనలుని భూచంద్రరీ
తియును, యరసి యెక్కడఁగాన కాత్మజకిపుడు. వరుస రెండవస్వయంవరమని
నీవు, ధారుణిలోన యోధ్యాపురీశునకు, నారూఢిగాఁ జెప్పనతనితోఁ గూడఁ, చ
ను దెంచునాథుఁడే చందమునననయిన, నపుడు యిది కార్యమువునని మెచ్చి, వరుస
తోఁ తనమంత్రివరులకుఁ జెప్పి యురుదుగా వారలయనుమతివడసి, వసుదేవురప్పిం
చి వసుధీశుఁడనియె, విడువక యోధ్యకు వేంచేసి మీరు, పలు దెరంగుల గాంచి ప
రికించి చూచి, నలమహీపాలునినయముగా వెదుక, బుత్తెంచి యెక్కడఁ బొడఁగా
నలేక, తత్తనూభవయైన దమయంతికిపుడు, వరుస రెండవ స్వయంవరమని
భీమ, నరపతి చాటించినాఁడని చెప్పి, చను దెంచి కదలుఁడీక్షణముననని, విని బ్రా
హ్మణోత్తముఁడు వేగఁ బోయి, పరఁగంగ నా ఋతుపర్ణు నిగాంచి, నరగనిట్ల
నిరి యోజగధీశ వినుము, నలమహీశ్వరుని నానాదేశములను, తెలియంగ వెద

దమయంతి రెండవ స్వయంవరము.

కి యే దెసఁగానలేక, గురువుల యనుమతి గూర్మి నందనకు, వరుస రెండవస్వ
యంవరముగావించె, భూమీశ మా భీమ భూపాలకుండు, ధీమంతులగు సర్వదే
శాధిపతుల, సారదిబిల్వంగ భూసురలను జంపె, మెరసి యీకార్యంబు మీకెఱు
గింప, వచ్చితి మీ స్వయంవరమునకిప్పు, డచ్చుగా వేంచేయుఁడని చెప్పువారు, త
రలి వేవేగ విదర్భపురం, పర తెంచిరంత నా బ్రాహ్మలమాట, విని వేగ ఋతుపర్ణ
విభు బాహుకుని, గని ప్రీతిఁ జూచి ఈ కార్యమంతయును, తెలియంగ వింటివె
తెరఁగొప్ప నిదియు, తెలియంగవలయు నా దెస కేగిమనము, యరదంబు నకుఁ యుం
చి యశ్వరత్నముల, తెరగొప్పసవరించి తెమ్ము పొమ్మని నసరఁగ బాహుకుఁడశ్వ
శాలకు నరిగి, సరిలేని మేటి యశ్వంబుల నరయు. నరిమురి పొన్నైయు డయ్యేడ
నుండి, యురుతరయుక్తి బాహునకునిట్లనియె. నిది యేమి బాహుక యీపుము
న్నశ్వ. హృదయ మెరింగినీ వేల నేపఁ రుప, ననవుడు బాహుకుండతనికిట్లనియె
విన వెగా యొక వింత విశ్వంబులోన, నలరాజుపై భీమవర నాయకుండు, కలవి
లేని విశ్వాన్నికారులు వలికి, విపిన భూముల పుత్రి విడువంగదగునె, కుపితాత్ము
డని తిట్టి కోపించి వాని, నిలలోన వెదకంగ నేలన టంచు, తలచి యాత్మజయైన ద
మయంతికిపుడు, వరుస రెండవస్వయంవరముగావించె, బారిపోరి రాజులు బోవు
చున్నారు, మన రాజు బోవంగ మది వొనదలచి, ఘనరథంబున తురంగంబుల

బాహుకుండను నామంబు వహించియుండెడు నలునితో వార్ష్ణేయుడు తాను నలమహారాజుబంటనని చెప్పుట.

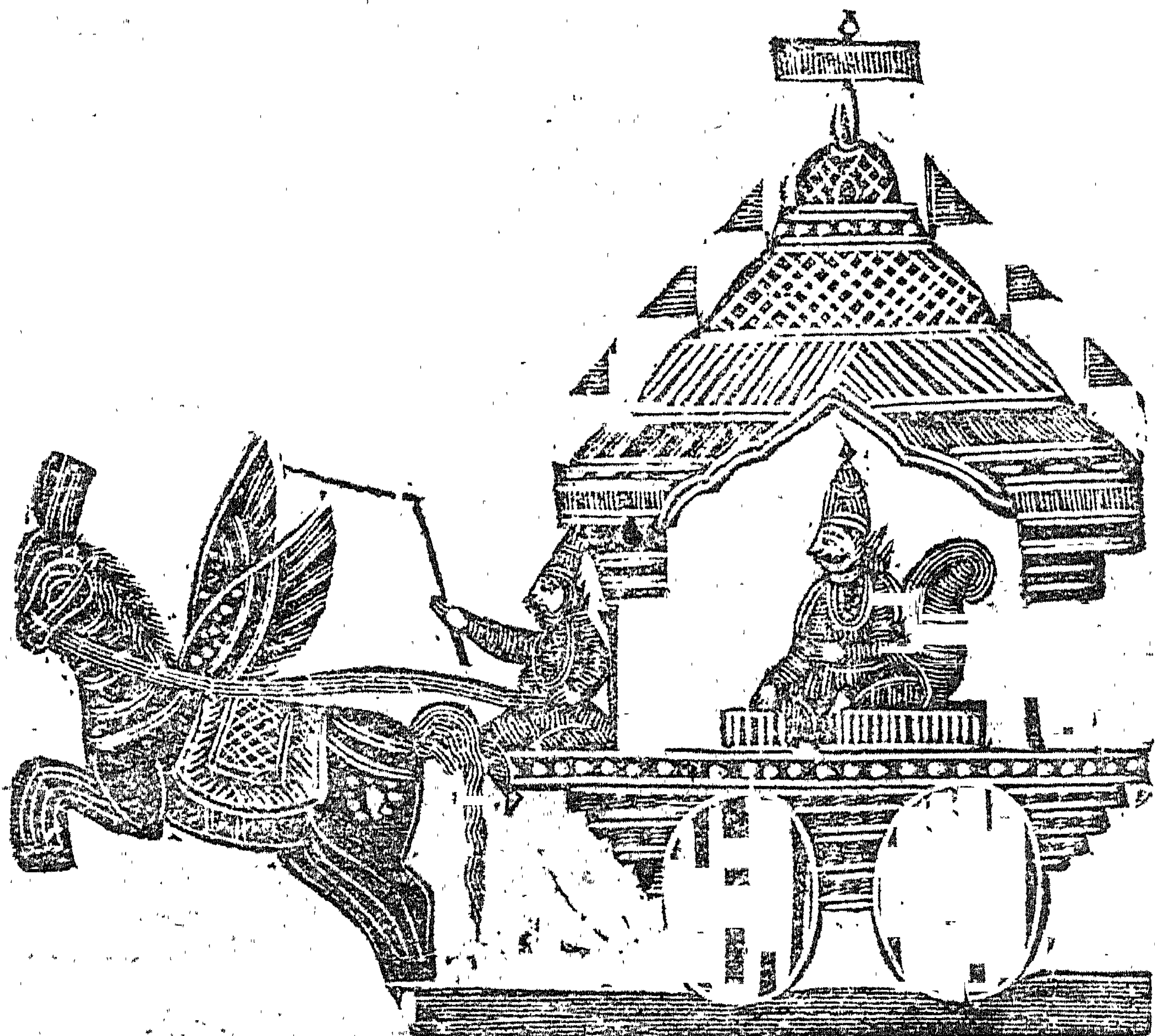
నేర్పరచి- సవరింపుచున్న నునవరింతుననిన- వివశుడై యాతడు వెడదకన్నీరు
దొరుగనా బాహుకునితో నిట్టులనియె- నరలోకనుతుడై ననలమహీశ్వరున-
కకట- యావిట్టిమహాపవాదంబు-తక్కకవచ్చెనిద్ధరణిలో నిందు- కేమిసేయఁగవ
చ్చునెవ్వఁ డైన- నామహీనృపతియెందరిగెనో కాక- నతనినమ్మినవారికక్క
టాయిట్టి- వెతలనొందగఁజేసెవిధియాయ కాదు- వినుముచెప్పెదనాదువృత్తా
న్తమెల్ల- నెనయంగనలుడున్నెలివస్వామి- క్షితితలాధిపులెల్లసేవింపతనరు
నతనికిసారథినైయున్నవాడ-నతనుజూదంబాడునట్టికాలమున-నతనిబిడ్డలను
భీమావనీశ్వరుని-కడనిల్పిభూపతిగానంగలేక- కడుదుఃఖపడుచునేనిక్కడను
న్నవాడ- ననవుండుయామాటకాత్మలోవగచి- వెనుకొనికలియిట్లువేధింప
నతడు-భంగమునజేసెడిమాటలేమిటికి-ననుచువార్ష్ణేయునిన ప్పుడారార్చి
యనిలవేగముగల్గినట్టిగుఱ్ఱములు-గొనివచ్చియాదిత్యకోటితేజంబు- గలయ
రదంబునగ్రక్కునగట్టి-పొలుపుమీరినకెక్కెములొసవరించి- సకలాయుధం
బులనరసతనిల్పి- యకలంకమహిమనిట్లాయత్తపరచి- ధరణీశునకు తెల్ప త
ద్దయుమెచ్చి- యరుదెంచియప్పుడాయరదంబుజూచి- చతురంగబలములసం
ఖ్యలుగొలువ- నని వేడ్క రథమెక్కెనా బాహుకుండు- రథంబునడిపింపనరు

బాహుకుండురథంబునకు బదుగుగుఱ్ఱంబులంగట్టి తోలుట.

గుచునడుమ-రథమెక్కెనంతయునటపోకనిలిచె- నదిచూచిబాహుకునదలిం
చినృపతి- యిదియేమిబాహుకయీయశ్వహృదయ- మడరంగనెరుగుదునని
చెప్పియిట్టి-బదుగుగుఱ్ఱములనేర్పరిచికట్టితివి- నడుచునేశతయోజనంబులదే
శ-మెడముభీమునిపురికిపురంబునకు-ననవుండుభూనాథయశ్వరత్నంబు- లని
లవేగంబుననరిగెడుచూడు- మినుడ స్తశిఖగిరినేగకమున్నె- మనమునవిదర్భ
కుమరిపోదమనుచు-తరిమినారథమునుభూతలమెల్లవడక- నరిగెఘోరాటవి
నయదూరన్న్న-నీభంగినారథంబేగెడిచోట- నాభూమిపాలకుడుసాత్రోవసి

ఋతుపర్ణుని యుత్తరీయంబు నేలంబడుట.

ధి-కములమీదబడుటయునిట్లనేవిభుడు - నిలువుబాహుకతేరునిమిషమాత్రం
బు-నవనిపైయుత్తరీయముజారిపడియె-తివిరినీవదియెత్తితెచ్చియిమ్మనిన- నవ్వి
బాహుకుడుభూనాథునిజూచి-ఎవ్విధిచేలమేనెత్తెత్తియిత్తు-నురువేగమునను

క యోజనదూర। మరిగితిము త్తరీయము చిక్కబెట్టు। లనిపల్కుచునురథమని
లవేగమున। తనుదానమెచ్చుచుతరుముచునుండె। నరసిభూపతి వానినాత్మలో
మెచ్చి। యడిరి బాహుక ఇదియనుచునిట్లనియె । విశ్వంబులోపల వెలుగొందు
చుట్టి। అశ్వలక్షణములకధిపతినీవు । నిక్కంబు నామాటనీవంటివాని। నెక్కడ
కనివినియెరుగమెన్నడును। కరమర్థితో తురగంబులరథము । నెరిగియీమ
ర్మంబు నెరుగలేనైతి। నరుదైననాకునీయశ్వలక్షణము । నెరిగింతునీకొకచె
రుగింతుచూడు । మల్లదేముందరనతిరమ్యమైన । పల్లవంబులచేతప్రబలిన
యొక్క। తాడిమ్రానున్నదిదానిలో రెండు। కూడియున్నవి పెద్దకొమ్మలందొ
క్క। కొమ్మకునూరేసికొమ్మలుగలవు । కొమ్మకునూరేశిగుత్తులు రెండు। వె
లుగుచున్నవి దాని వేళ్ళయిదునూరు। లలరుచున్నవి దాని యమలపత్రములు।
వెలువుగలదైన వెలుగుచున్నవియు। ఫలములుకొమ్మకుపది వేలుగలుగు। నది
జూచినమ్ము నేనవనీరుహములు। హృదయం బెరుంగుదునీవిద్యనీకు। వినువింతు
నాకునీవిద్యయొసంగు। మనవుండు వెరగందియా బాహుకుండు। నరదంబుడిగ్గి
చయ్యన తాడిమ్రాకు। నరయంగ నలవిభుండ చటికిజనియె। దనయరథంబు బుం
తువణుకాడటదోలుకొనుచు । నరుగుచునుండెనలావనీనాథు । డా తాటిచెం

తకునతి వేగమరిగి। భూతలాధీశుడప్పుడు చెప్పినట్టు। లుండంగనంతయునొసరం
గజూచి।నిండు వేడుకలతోడనిలుచున్న నత। ధరణీశ లేశునియులనాటిపాము।
గరచినవిషమెల్లగలయంగబర్వ। కడగియంతంతకుకమలింపనలుని। మొదలు
లోపలనుండనోరువ లేక।బొళుకుబొళుకునరక్తముసుగ్రక్కుకొనుచు। నలరా

నలరాజునకు శనైశ్చరుండు ప్రత్యక్షంబగుట.

జుముందరనయముగాసిలిచె। కరములుముకుళించికనియిట్టులనియె । నరనా
థచంద్రయోనలమానవేంద్ర। యలనాడునన్నుగాదనిదమయంతి । వలనొ
ప్పవరియింపవచ్చునాయనుచు। నెఱుగంగకలిబట్టియింతకాలంబు।కరికరిజేసితి
గర్వంబుతోడ।నీసత్యసంపద నెమ్మితోనాకు। దానవుండప్పుడెవర్ణించిచెప్పె
నవనీతలేశనేనదియునువినక । కువలయాక్షినినిన్ను ఘోరాటవులకు । నెడ
బాసిచూరరానియిడుములబరపి।కడుతప్పజేసితికరుణింపునన్ను।తరుణిపతివ్ర
తాధర్మమింతైన । నెఱుగకమిముబట్టియింత జేసితిని । ధరణీశలేశయీతప్పు
లుమరచి।కరుణింపవేనన్నుకమలాప్తకులజ। సరసతనీసత్యసంపదకపుడు। వె
రచినన్నభయంబువేడుచున్నాడ । నలనీవుబుతుపర్ణనరనాథుచెంత । కల
గుచుగాలంబుగడుపుచునుండ। లెక్కిగియాదమయంతియీడువచ్చుటకు। వరు
సరెండోస్వయంవరమని తెలిపి । నదియాతప్పనుచునీయాత్మలోనిడకు । మది
శాంతిగైకొనిమహితసంపదలు।వరుసతోనెప్పటివలెవచ్చునిన్ను। గరచినపా
ముచేగైకొన్నకోక । ధరియించినప్పడేతనరునీయాపు । వరమిత్తునడుగుము
వసుధీశయనిన। పుడమిరేడప్పుడుభువిసాగిమ్రొక్కి । కడుభక్తిమీరనాకలి
కిట్టులనియె । కలిదేవసకలలోకములనీవంటి । బలవంతమైనదైవములేదుదె
లియ।నదిగానలోకత్రయముననాపేరు।విదితంబుగావించివిఖ్యాతిమించి।చిరకీ
ర్తినొందంగజేసినసరసి। కరుణతోనీయుపకారంబునకును। గడిగియేప్రత్యు

నలునికి శనైశ్చరుండు వరంబిచ్చుట.

పకారంబుజేతు। తడయకనిదియేనుతలపులోపలను। మరువకదలతుసమ్మద
మునసొక్క। వరమిమ్ముబుదినీకువరుసజెప్పెదను। వినుడిధారుణిలోనలోర్వ్వ
భుండనుచు । ననుదలంచినయట్టి నరులజేరకుమి । సంతతమెపుడునాచరిత
మువ్వారు । వరుసజెప్పుదురట్టివారిజేరకుమి । వరభక్తిచేనినువారిజేరకుమి
పరమార్థముసవ్రాసిసజేకుని। మసలకెప్పటితాడిమానుననీవు। వరియిం
పుచుండుమీవరముదక్కగను। వరుసతోనింకొక్కవరమెల్లనీపుడు। కరుణా

త్మసీపాదకమలంబులాన। యనవుడుభూనాథయాలాగ సేతు। ననిత్రాడిప్రమా
ణువనాకలినిలిచె । మనుజేశ యాత్రాడి మానులనెప్పుడు । డొనరంగ
నాకలి యనుండుటజేసి । ధరణీసురుల్ జూచి తొలగిపోవుదురు । నరనాథు
డైనయావలునిమేనెల్ల। చులకనై యుండుటకుచోద్యంబునొంది। కలికిమొ
క్కియనుజ్ఞగైకొనిమరలి। యఋతుపర్ణునియరథంబునెక్కి। యారసివచ్చిన
యాత్రాడిమాను । చందంబుజెప్పియాజననాథుచేత । నందందతమహృద
యంబునెరింగి। యరుదారతనయశ్వహృదయంబునతని। కెరిగించినరథ

నలుడు విదర్భపురంబు జేరుట.

మహాయతముగానడిపిపరువడినావిదర్భపురంబుచెంత కేగంగ। నంతనారథధ్వ
నినివమయూరతతి వినుచు మోదంబునజెంది। క్రమమునవపాముఖచితమైనట్టి। ఘన
మైనసౌధంబుగ్రక్కునవెక్కి। యనుపమగతివచ్చునరథంబుజూచి । యిట్టివే
గంబునయీ తేరునడప। గట్టిగానలమహీకాంతుడుగాక। యితరులచేతగానేనే
ర్పులమచు। మతిలోనదలచిప్రేమంబులనున్న । మునులానతిచ్చినమూడుసం
వత్సరము। లనుపమగతినేటికినిపూర్ణమయ్యె । తలితండ్రికడకుచయ్యనసేగు
దెంచి । పనిబూనియాఋతుపర్ణునితేరు । గడపగానూతుడై గాడ్పు వేగము
న। వడిగనీయల్లుడువచ్చుచున్నాడు। భోరననెదురునాబోయినీవపుడు। వార
కదోడ్కొనివచ్చివారలకు। విడిదిజూపుమటన్న విని భీమనృపతి। నడయక ననవు

ధమాత్యగణంబుతోడ, నెదు[illegible]వారల నెలమిఁదోడ్కొనుచు, విదితమై యొప్పి
నవిడిసిఁజూపుటయు, ఋతుపర్ణుఁడప్పుడారూఢమోదమున, వితతసంపదనొ
ప్పారిడిదినిడిగ్గి, భీముఁడంతటవచ్చి ప్రియతనూజాత్మ, కామాటలెఱిఁగింపనతి
పమోదించి, తన చెలికత్తెనత్తఱిఁ జూచి, చనిమీరుఋతుపర్ణుసారథిఁగాంచి,

దమయంతినలునియొద్దకు తన చెలికత్తెను బంపుట.

నలినాక్షులార నానాయకుండతఁడు, నలుఁడుదుర్వేషంబునయ్యమును దాల్చి, చ
నుదెంచెనిటకునెచ్చటనున్నవాఁడొ, పనిఁబూనియతనితెప్పక మీరు వెదకి, కని
మాటలాడి వేగ మెఱంగఁదెలుచు, బనిచినజలజాక్షులాఋతుపర్ణు,విడిదికనరిగి
యావెడరూపధరుని, పొడగాన లేకనప్పుడెయింటివారి. గనుగొనియీబాధరా
కాంతునియారథ. మనురక్తిపంపెడియతనిరూపంబు, చూడవచ్చితిమి యా
రూపుడెచ్చోట, నెక్కడనున్నాడొ కనుపింపుఁడనిన, వాఁడదేవంటలువండు
చున్నాఁడు, చూపఁబోఁడనినయాసుదతులువోయి, వెడరూపధరుఁగాంచిపల్క

దమయంతి చెలికత్తెలు నలునితోసంభాషించుట.

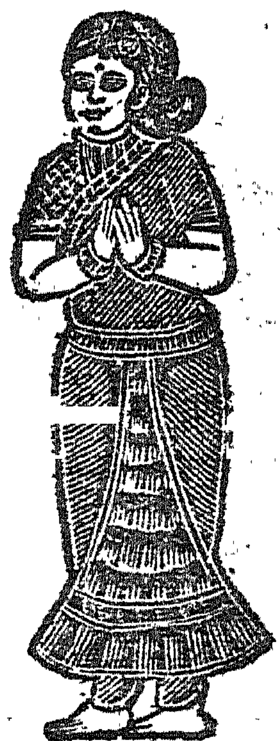
పలకనవ్వి,తడయకవారలాతనికిట్టులనిరి, ఈయెడకేతెంచియెన్ని సంవత్సరము
లాయెనీనామమేమందురుమున్ను, నలుఁడవుగా వెయీనరనాథునొద్ద,నలను
హీనాథుఁడున్నాఁడంచు జెప్ప, వినిభీమభూపాలవిభుఁడుపుత్రికకు, పెను బొంద
రెండవపెండ్లిగావింతు, ననుచునూరకనయోధ్యాపురీశునకు, విను పించె నల
మహీవిభుఁడువచ్చుటకు,నింతి యేకానియేనృపునకునైన, నింతయువిను పింపఁడే
స్వయంవరము నిట్టివేషముదాల్చియీరాజుమాళి, నెట్టనగొలువగా నీకేల న
య్యా, యిటువంటిరూపునీకేలాగుగలిగె, తటుమునన్నునా దమయంతి వేగ,
తోడుకరమ్మనిదోడ్తెంచమమ్ము, వేడుకనిప్పుడు వేంచేయరయ్యావిపినలోనీవు
విడిచినమొదలు,విపులదుఃఖంబున వేగుచున్నదియు చెలువెల్లదక్కనశి కపులి
ద్దరును, కలగుచున్నాఁడుశోకంబుననిపుడు, దమయంతిపడు ఘోరతాపము
తయును, క్రమముతో జెప్పెదకరుణలోవినుము, కుదువక కట్టక ఘోరదుఃఖ
[illegible]ల, బడుదునేని వేలపాదపద్మముల,తలపుచుతనలోనతల్లడింపుచును, యె
లమిని రాకకు నెదురుచూచుచును, నున్నదిమీమామనొక్కనాఁడైన,నన్నం
బుదుఃఖమీదనారగింపందు, కొలువుననుండక గుందుచున్నాఁడు, తలపులలోప
లనీవుదమయంతినింతి, దలచకబిడ్డలఁదలచకబట్టి,జలువయినవిరసరూపమున
నున్నావు,రయమునమదినీవు రాయిజేసికొని, దయలేక నిట్లుండదగునయ్యానీ

ను, పడతికి రెండవపరిణయంబనుచు, నడరభీముడు జెప్పెనని తలంచకుమి, నీవు రావలెనంచు నెలమిని రాజు, యావిధ జెప్పించెనింతయ కాని, కుతలేశ నీమీద కోపంబు కాదు, హితవొందమా వెంటనిపుడు రమ్మనిన, వినిధరాకాంతుడు వెలదులకపుడు, గనినవ్వి తెలియనిగనినిట్లు బలికె. పోపొండు మరి యేటిబుద్ధులు మీకు, ప్రాపించె నను జూచి భ్రమనొందినారో, నలుడు నలుండనినయము గానన్ను, పలికెద నిట్టిరూపంబున నలుడు, యిందు నేయిట్లాడ యుచితంబుగాదు పొంకించక సందుండ పోలదు మీకు, నలుడేడ నే నేడ నాతి నన్నేల, పిలువనంపెను నాదు పేరు బాహుకుడు, నా యెడ వెరతు నే వంటలవాడ, నైయుండు ఋతుపర్ణునను గుటుమీరు, నలుడు నేడను సుమీ ! లివాక్షి దొరల- నెలమితో పిలిపించెనిక నేటి నలుడు, వానిదలంప గావలదింక నిపుడు, నానవేకత జేల నగరికి వచ్చు విపినంబులోపల విడిచిన విభుని, నిపుడేల దలచు నీయిందీవరాక్షి, యారాజపత్ని నంబెల్ల మీ యింతి, యురసిరమ్మన్న నట బోక మీరు, పలనొప్పనిట కేలవచ్చితి నిపుడు, బలవంతుడగు ఋతుపర్ణ వరించి, సంతోషమున నుమీ చందనగంధి, యెంతయు మదిని సుఖించును గాక, నీరీతి నగడు సేయింపంగదగునె, యో రాజముఖులార యూరక నేని, బలికితి నీ తప్పు పట్టకుడింక. నలుడు నే గాన మీ నాతి దగ్గరకి, నరుగుడు మీరన్న నతివ నిట్లనిరి, మరుగుగా నిటువంటి మాటలు పల్కతలతు రాయిటువంటి తప్పులు గలవు, సొలవక బిడ్డల చూడంగవలదె, నలుడు గాదంచు మానక మీరలిట్లు, బలుకంగదగునయ్య పార్థివనాథ, ఋతుపర్ణ కడ మారురూపంబుతోడ, నతి వేడ్క సారథి వయి నీవు కొల్చి, యున్నావటంచు మా యువిదలో ముఖులు, పన్నుగా మున్ను నేర్పడ జెప్పిరంతు, తొయ్యలి తన తండ్రితో జెప్పనతడ, చయ్యన మీరలిచ్చటి వచ్చుటను, దమయంతి వలదన్న దానది వినక, ప్రముదితమతిని నెపము గల్పించి, యీ ఋతుపర్ణుని నిటకురప్పించె, ధారుణీశ్వర నీకు తప్పెయ్యనదియు, నిరవొంద దమయంతి హృదయంబు నీవు. నెరిగియు నిటువంటి నెడమాటలాడ, వలదంచు చెప్పి యువ్వనితలందరును, కలకంఠి దమయంతి కడకేగు దెంచి, యతడు చెప్పిన యట్టి యాచంద మెల్ల, నతి వేడ్కతో జెప్పనా దమయంతి, యతడె నలుండని యాత్మలో నెఱిగి, మతిలోన సంతోషమగ్నమైయొప్పు, డతివల బూచి మీరచ్చట కేగి, యతడు వండిన యట్టి వన్నంబు కూర, లోకఇంతనగయి కొనియొయ్యెనరందు, అకలంకమతితోడనని చెప్పి నంపె, వారలు చను దెంచి వంటలవాని, బోరున జూచి యో పుణ్యా

త్మయిపుడు, హారకమరినీపువండినయట్టి, గూర్కకూడొక యింతగొనిరమ్మటం
చు, దమయంతిమనుబంచెదయాసేయుమింక, విమలాత్మనీమది వేసారగూ

నలుడు తానువంటలొనర్చిన పదార్థంబుల
దమయంతియొద్దకు బంపుట.

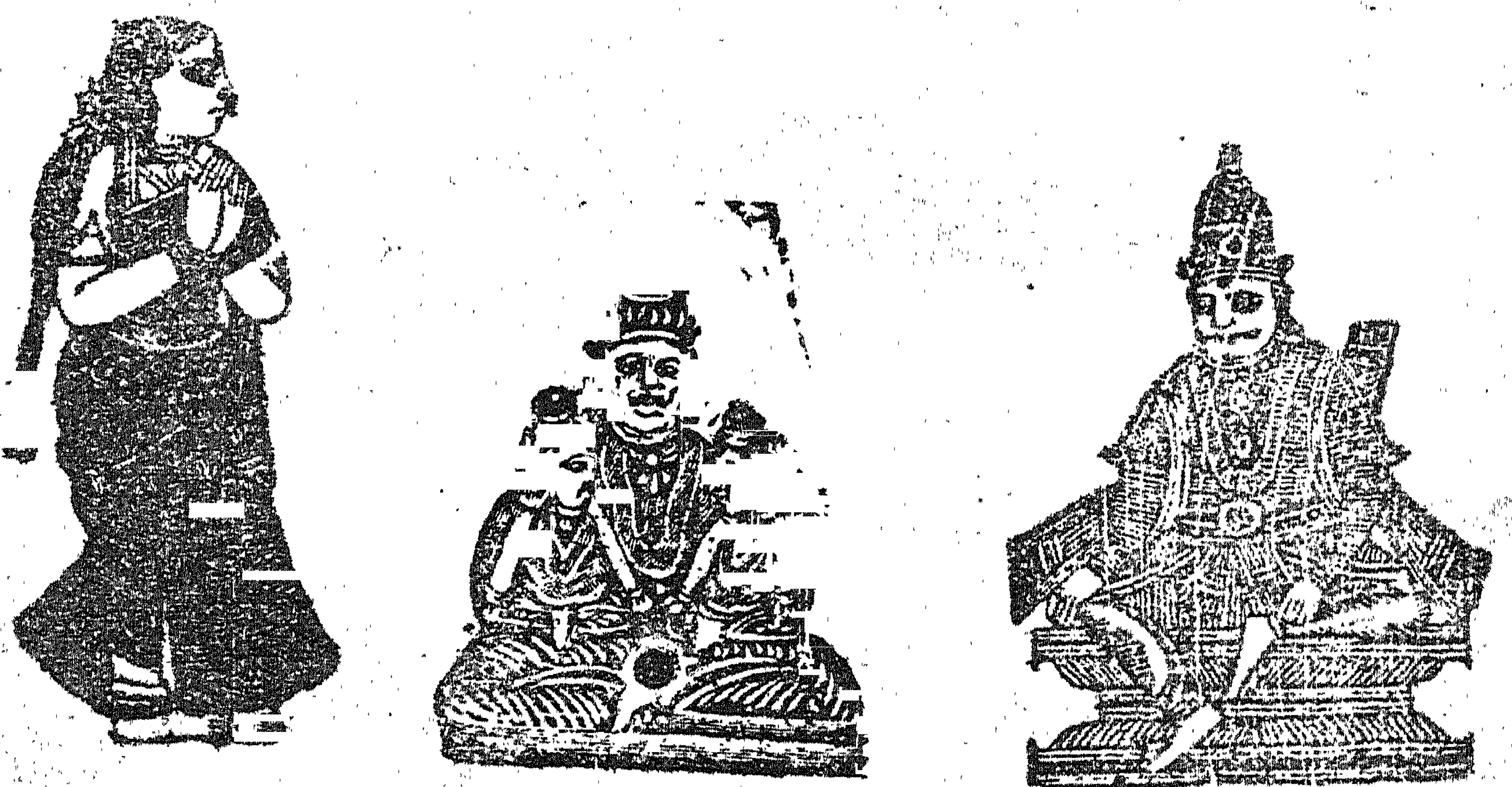

డ, దనరంగనలుడకాదన్ననునిన్ను, విడువవిపువేళ నేవెరపునసైన, గట్టిగానిను
బట్టికడగిమాయింటి. కిట్టిగొనిపోయెద మిదికల్లగాదు, పడతులీగతిఁ నన్నుబ
ల్కిరటంచు, పుడమినాయకచిత్తమునసుంచవలదు, పరగనీకునుమాకుబా
వవుగాన, సరసమాడిననుందటధీరననుడువుచిరునవ్వునవ్వియమచ్చిక పైడిగిన్నె
పరమాన్నమిడిమంచిపసగలకూర, పెట్టివారలనెల్ల బెదరించితరుమ, నెట్టనజ
ను దెంచినీరజాసనులు, పరమాన్నశాకముల్ భయముకొనంగనిరువురబిడ్డల
నీకింతయొసగి, పారిపారి తానంతభుజియించిమెచ్చి, తరుణులకొకయింతగబం
చిపెట్టి, పరగనీగతిరుచిపాకంబుసేయు, తరుణులకయినను తరముగాదిట్లు, లె
క్కడనేచెన్నోయిటువంటివంట, లక్కజంబుగనుండెననసీతలేరు, డక్కటా
యిటులసేయంగదా కలిగి, తక్కకమేమేమితప్పుచేసితిమొ, యనిపల్కియిం
తులనవుడువీక్షించి, పెనుపొందనికమీరుబిడ్డలనతని, కడకుతోడుకపొందు
గ్రిక్కననసిన, పడతులాసతితనూభవనుతతనూజు, నిరువురనాలేనినెడకు

గానిపోవ, పరువడిబిడ్డలభావించిచూచి, జననాథుడాత్మలోఁ జాలచింతింప,
మొనయుంగబిడ్డలనెత్తిలాలించి, యక్కునఁగదియించి యాఁకలల్ సినిరి, చె

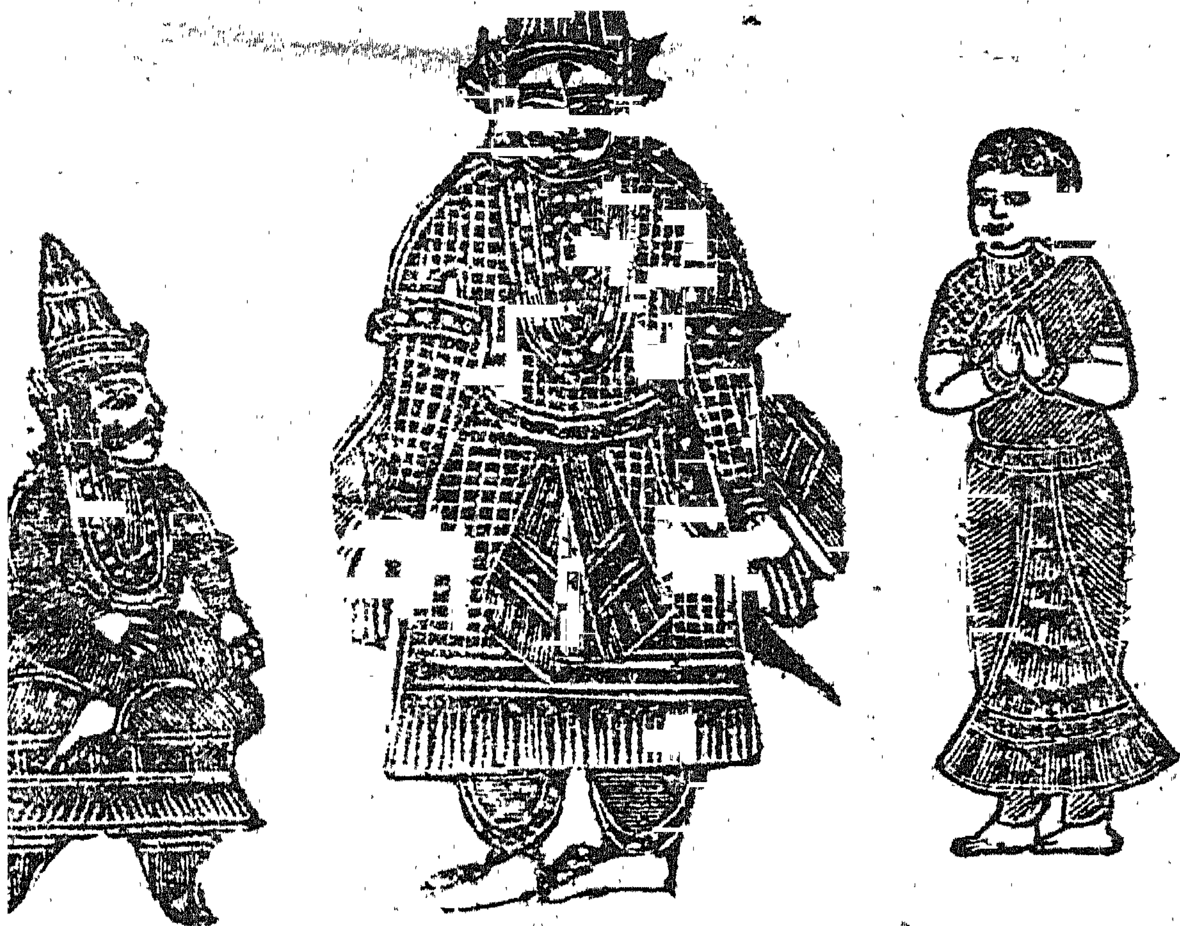

నలుడు తనబిడ్డల ముద్దులాడుట.

క్కిలినొక్కి మచ్చిక ముద్దు బెట్టి - తొడల పైనిడుకొని దుఃఖింపుచుండ - పడుతులి
ట్లనిరి యోపావనచరిత - యేమిటికేడ్చెద వింతలలోన - వేమారు నలమహీవిభు
డను నేను। గాదంచు బిడ్డల గనుగొంటి నేను। యిప్పుడాదరంబున నెత్తియులదం
దమదిని। శోకింపుచున్నావు సుముఖ నేము। ప్రాకటంబుగ మిమ్ము ప్రార్థించి
తెలియ। నడిగిన నలుడ నేనని చెప్పరాదే। తడయక యంతలో దాని చేతనిన్ను। న
లుడని యెరుగమే నరనాథచంద్ర। జిలువైన విరసరూపము దాల్చియుండి। నన
వుడు వారితో నాతడిట్లనియె। వనజాక్షులార యీవడువున నాకు। పెనుపొంద
లిద్దరు బిడ్డలు గలరు। మనుకొని యిటువచ్చి మూడు సంవత్సరము। లాయెనా బి
డ్డలు నతివను జూచి। పోయి వచ్చెద నన్ను పోకూడదిప్పు। డెలయు నీబిడ్డల నిద్దర
దెలియ। గనుగొన్న యంత దుఃఖము వచ్చె నాకు। నీముద్దుబిడ్డల నెత్తుక మీరు।
తామసించక పొండు తల్లి దగ్గిరికి। ననిన బిడ్డల గొంచు నాయిందుముఖులు। చనిచె
నిదమయంతి పంగడి నిల్పి। యతడు బిడ్డల జూచి యాత్మలో నవ్వు। డతిదుఃఖమొం
దిన యాలమట దెలిన। వినితండ్రి సచటికి వేగరప్పించి। యెనయంగ దమయంతి
యిట్లని పలికె। నావిభుచందమంతయు తల్లోదరులు। భావించి యప్పుడె పర తెం
చివారు। ప్రియమొప్ప నాతని బిలుపించుమనిన। రయమున నా భీమరాజేంద్రు
డొక్క। ధరణీసురుని బిల్చి తగ గౌరవించి। పరువడి నారుతుపర్ణునికడకు। జని
నీవు నీరథసారథి జూడ। ననురక్తి బుట్టి భీమావనీశ్వరుడు నెలయుని కేగించి వెడ
రూపుధరుని। నలరంగ దోడి తెమ్మనెనని పలికి। యతనిం యనుజ్ఞ నాతని యిచ్చటి
కి। నతి వేగ దోడి తెమ్మని నయా విప్రు। డరిగి యానరపతి కవ్విధంబెల్ల। వెరవొప్ప
తెలిపిన విని రుతుపర్ణు. డిది యేమి చింతయో యెరుగంగరాదు। పదపడి రెండ
వ పరిణయంబనుచు. బిలిపించె నన్ను నిభీమభూపాలు। డెలమి భూపతులెవ్వరిం
దు రారైరి। యనివల్కి బాహుకుడున పుడు రప్పించి। పెనుబొంద భీముండు పిలి
పించె నిన్ను। నరగున పోయి యిచ్చటి కార్యమెల్ల। నెరిగి రమ్మనభూసురేశుని
వెంట। జనియె భీముని జూడ సంతృప్తుడగుచు - పని బూని నిషధ భూపాల
శేఖరుడు। పరగున నా భీమజననాయకుండు. పర తెంచి యటనొక్క బంగా
రుపీట. పెట్టించి యాతని బిగి కౌగలించి। పట్టి కూర్చుండుము పార్థివయనిన
విని నవ్వి భీమభూపాలు జూచి నలుడు ఘనమైన దొరవులోకమున నిప్పుడొకరా
జు గొల్చినయాడిగం బెను। అకలంకమైన సింహాసనం బెక్క -। వసుధేశ నిడుమంత
వానికిగాక. పొసగునే నావంటి వ్యాహిచునకు। నింపుతో మీరు నన్ని ప్పుడు

ర్వా।నంపినపనియెల్ల నానతీయువలయు।నని పల్కుచుండగా వాదమయంతి।చ
దెంచియాతనిచందంబుజూచి। యరుదందికుందిహోయని యేచ్చుచుండ। భ
ర్తత లేశుడాదమయంతిజూచి। యిందీవరాక్షినివేల యేడ్చెదవు।పొందుగాని
భూపతినికు। భావింప రెండవపరిణయంబిపుడు। గావించినింతలోకళవళప
డుచు।కలరంగ నేల భూకాంతులందరును। వలనొప్పనిచటికివచ్చుచున్నారు।జ
లజాక్షి నిమదిసరిపోవునతని।యలరంగమని పెండ్లియాడుదుగాక।నాడరణ్యం
బున నలుడు నిన్నొంటి।విడిచిననికు నావిభునిపొన్దేలననినిష్ఠురోక్తులనాడినమా
విని భీముడాడనిపేక్షించిపలికె। భూమిశ నేనెంత బుద్ధిహీనుడనె। యీమా
టనుడువనిన్ని టకురప్పింప।వలసె నేనిట్టిదుర్వార్తఁ జల్కితిని।నలమహీనాయ
కననుదయజూడు। మని వేషుచుండునయ్యవనీశుడనియె. ననునలుండునిపల్కు
న్యాయమహా నీకు। నెరుగ వేనలునీ విప్పుడు భ్రమసి। మఱపల్కుచున్నా వేమావ
నాధీశ।పోపొమ్ము పెద్దవై బుద్ధులు లేవెనీపుత్రి యైననీలాభ్రవేణి। నను పెండ్లి
యాడ నేనలిరేగిమున్ను। యొనయనీ వేగతి నిచ్చితివిట్లు। బలువైనవికృతరూప
ముకలవాని।కలరంగ నాకును నాదమయంతి।నని బల్కు దమయంతి।నప్పుడు జూ
చి। వనజాక్షి ననునీవు వరియించినావె। తనపతి నెరుగ తరణియుగలదె। ననున
లుండనిపల్కనగ రెలోకముల। కనకాంగి నలుడ నే కాదనిపల్క। వినిదమయం
తియా విభు జేరవచ్చి। యతడు గట్టినయట్టియాకోక జూచి।మతినతడేతనమగడ
నియెరిగి।పనువుచు నలమహీపాలునిపాద। వనరూపఁ బులమీఁద వ్రాలి యేడ్చు
చును। రూపకందర్పయీరూపంబునీకు। ప్రాప్తించె నేనేటిపాపమెట్టిదియొ
నీరూపవిభవంబు నీవిలాసంబు। నీరాజ తేజంబు నీప్రతాపంబు। నీరాజ్యభోగం
బు నీమహాత్వంబు।నీరకసికత్వంబు నీరాజసంబు।నెక్కడబోయెనో యెక్కడనరి
గె। నెక్కడ దాచితియినకులాధీశ। యనియనిశోకింపనలమహీవిభుడు।తనదే
విశోకమంతయుజూడలేక। నలుగత్తిహోయని యేడ్చె నేడ్చుటయు।తనకూనిద
మయంతిననియుతండ్రి। దమనుండు దాదులందరునొక్కరీతి। భ్రమసినగతివి
లాపమునొందనలుడు। తనశోకమందయాదమయంతిజూచి। వినుగతిమాయ
నివిశదమయ్యె నిన్ను। విపినభూమీలలోనువిడిచిపోయినను। విపులాధిపతుల
కువినరానిమాట। పలుకవచ్చునెయంతవనివచ్చియున్న। నిలలోనుయీమా
టహీనంబుగాదెనాధుడు భూనాధనాధనా।చిత్తశుద్ధినీ వెఱుగ్గవె నేనునిమ్మ కా
దనుచు। పలికితి నేనని నాపంతంబు విను[illegible]- యెలమి భూనభములుయింద్రాది

సురలు। యనఘాత్ములగుమునుల్ హరిహరబ్రహ్మ। లినచంద్రు లెరుగంగ నీవు
మెచ్చంగ। ననలంబు జొచ్చెదనను చునలుండు। వినియట్లు గావింపు వెలదియట
న్న। దమయంతి యాతల్లి తండ్రులజూచి। క్రమమున ననలంబు గావింపుడనిన।
విని భీమభూపతి వేవేగ మంత్రి। జనుల కాజ్ఞాపింప చయ్యన వారు। కనుగొని వా
రలక్కడ బొందివగవ। ననలగుండమును నెయ్యమున గావింప। భగభగమండె
డు పావకశిఖలు। జగమెల్లగ వెలుగ నాశ్చర్యుడై యుండె। నప్పుడు దమయంతి
యాత్మేశు కడకు। తప్పక వచ్చి యాదహనుని గాంచి। దనపతి పాదపద్మములకు
మ్రొక్కి। ఘనభక్తి మీరంగ కరములు మొగిచి। జేరి యగ్నికి ప్రదక్షిణముగా
వచ్చి। వారలకిది ప్రమాణంబని పలికి। యోపావకమహాత్మ యోదయాంభో
ధి। శ్రీపతి సాక్షిగా జీవితేశునకు। తప్పి వాక్కున నుచిత్తమున కర్మమున। నొప్ప
నిపని నేనూహించి తేని। ప్రాకటంబుగ నన్ను బట్టి దహింపు। లేకున్న నన్ను పాలిం
ప వేయుంచు। చెలువయి నకలహంస చెంగల్వ కొలను। నలనొప్ప చచ్చి నవడువున
చొచ్చె। జొచ్చినది విని సురలందు చూచి। యచ్చుగా మరియప్పుడలరులవా
న। లందందగురియింపనప్పుడా యగ్ని। చందమంతయు మాని చల్లనై యుండె।

నల దమయంతులు తమ రాజ్యంబు జెందుట.

వేగమోదించియారమావిభుడు। వేవేగ పులుగులవిభునిపై నెక్కి। కరముల
శంఖచక్రంబులుదాల్చి। యురమునసిందిరనుంచిబంగారు।వన్నెదుప్పటిమీఱ
నెన్నడుట।తిన్నగాకస్తూరితిలకంబుదీర్చి। మకరకుండలములుమహిమ
దాల్చి।అకలంకమణిమయంబగుకిరీటంబు। సవరించివన్నెభూషణములు
దీర్చి। యవిరళదివ్యమాల్యములుధరించి। ఇంద్రాదిదేవతలెల్ల మోదముల
[illegible]సైన్యములుపార్శ్వముల నేతేర। వనజాసనుండు కయివారంబుసేయ
[illegible]చంద్రులతీవులై యిరుపార్శ్వములను।రయుగతినడరిబరాబరుల్ సేయ। న
[illegible]ముగాతుంబురునారదాదులును। పంతగింపుచుమేటిపాటలుపాడ। వింత
గాపదివేలవెలదులుగొల్వ।సనకసనందనులసన్నుతిసేయ। నసురక్తితెరాధవ
ళాతపత్రములు।పనిబూనివెంటదిక్పతులు గ్రహించ। చనుదేరకింకరజనులుసే
వింపకాటుక్యామలరిగ్గనీగతివచ్చినిషధ।ధారుణీపతికిప్రత్యక్షమైనిలిచె।నిలిచి
నగనుగొన్నిసమ్మదినలుడు। చెలగిచేతులుమోడ్చిశ్రీహరికినియె। జయపుండరీ
కాక్షజయరమాపతి।జలదైత్యకులశిక్షజయభక్తరక్ష। జయకరుణాపాంగజ
యమానిసంగ।జయసురవినుతాంగజయపాపభంగ। జయసకలాధారజయకీ
ర్తిహార। జయనిత్యశృంగారజయమహోద్దార। మునులందుసురులందుమ
క్కంటియందు। జనులందునీ రేడుజగములయందు। జగములయందు కానన
ములయందు। నిగమంబులందుపానీయములందు। కమలజునందు నాగరముల
యందున్నకమలమిత్రునియందుకమలారియందు, సర్వశాస్త్రములందుసర్వా
బునందు, సర్వమయుండవై సంచరింపుదువు, గావుననీపాదకమలములాన్నకు
సేవింపగా దయజేసితివిపుడు, కఠుడాత్ముడాడు భాగ్యంబునమీరు, చిరలీలన
[illegible]రక్షింపంగదలచి, వేడుకలలరంగవేంచేసినారు,పోడిమినేమహాపుణ్యు[illegible]
[illegible]కమలాక్షునాభాగ్యగరిమయెట్టిదియొ, విమలతపంబెల్ల వెలయ ఫలి
[illegible]చెనినసన్నుతులుసేయునావిష్ణుమూర్తి। వినిసంతసించియావిభునకిట్లని
[illegible]నలరాజనినెమ్మనమునగానలేక, కలియంటిమిమ్మింతకష్టమొందించె, క
[illegible]జేసెనుగర్వంబుచేత, నరనాథ ఘోరకాననభూమిలోన, పడతియునీవును
బడలితిరికట, యడవులనైననగరంబులనైన, నెటచరించెడివేళ నీమీదిభ
క్తి, [illegible] మహిమచేనొప్పు, నట్టిగుణావతినట్టిసుశీల, నట్టిపు
ణ్యాంగననునకిట్టానివు,మించిచ్చుచోరుమునియట్లబాపితివి, యాచంద్ర
ముఖమైనసెరగనియట్లుభూనాథనునకుభుజగవల్లభుడుమానుగానిచ్చిన

మహితాంబరంబు, ధరియించినీరూపు రుణికిజూపు, కెరలినీపగతుని గెల్చి
రాజ్యంబు,సంపదగైకొనిజనులపాలింపు,మింపారనడుగునీ కేవరంబిదియున, ని
చ్చటనలుండిచ్చటనుప్పొంగి,యిచ్చుగా నెన్నుచుననియె శ్రీపతికి, పరమాత్మ
నీపాదపద్మంబు లేను,యురుభక్తి సేవింపుచుండునీరాజ్య, సుఖములింతేచాలు
సుదతితోకూడ,నతాశేశనినుగొల్చియుమలవేట, నేతెంచునీపరంబిచ్చి రక్షిం
చు,మోతంద్రిఇందునిలనోపనీయాన,యునవుండుమోదించియావాసుదేవుండు,డి
నకులాధిపునకునిట్లనిపలికె, జననాథచంద్ర ఈజనలోకమెల్ల, ఘనతతోనిట
కొంతకాలంబునేలు, మటుమీదనీవు స్వర్గాదిభోగములు, తటుకునబొందె
దుతరుణితోగూడ,లక్షణాకారసీలావణ్యనిపుడు,వీక్షింపవలెనన్న విసినలుం
డవుడు, భుజగేంద్రుడిచ్చి ప్రట్టంబుగట్టి, నిజరూపుధరియించెనెమ్మనలుండ
వుడు,దివినుండిఘోషించెదేవదుందుభులు, భువిమీదగురిసెనుపుష్పాలవాన,
క్షీరసాగరపుత్రిశృంగారగాత్రి,సారంగనిభవేణిసైకతశ్రోణి, సకలజగన్మాత
సద్గుణోపేత, సుకవాహనునితల్లిశుభకల్పవల్లి, యగునిందిరాదేవియాదమ
యంతి,నగుమోముతోడనున్ననగౌగిలించి,తిలకించినీదుపాతివ్రత్యమహిమ
కలకంఠిసకలలోకంబులకును, నీవంటిగుణవతినిఖిలలోకముల, నేవిధికనివిని
యెరుగమెన్నడును, పెక్కుకాలంబులుప్రియుడవునీవు, మక్కువసకలసా
మ్రాజ్యవైభవముల, ననుభవింపుచునుండునటమీదమీకు, ఘనలీలస్వర్గ
భోగములుప్రాపించు, ననియూరడించిననాదమయంతి, మనమునహర్షించె
మాధవుడంత, ధరణీతలేశునిదమయంతినపుడు, కరుణతోదీవించుకమలతో
గూడ, నారదపద్మజాది మహాత్ములుగొల్వ, దరమొదవి పరమపదంబునకరిగె
నంతటనలుడుపూర్వాకృతిబొంది,సంతసంబలరనచ్చటనున్నయట్టి,గురుగుణో
న్నతులగురువృవసిష్టు,వరభక్తివలనొనివచ్చికేల్మోగిచి, వేవేలతెరగులవి
నుతులొనర్చి, నేను పలరివసిష్టుండిట్లనియె, జననాథనీసత్యసంపదకలిగి, ఘ
నతరంబగుటమాకాంతుడేతెంచి,ప్రత్యక్షమయ్యెనీభాగ్యమూలమున, సత్య
మేధర్మంబుసత్యమేజయము,సత్యమేపెన్నిధిసత్యంబుబలిమి, సత్యంబులుగ
లిగినచాలువెయ్యేండ్లు, నటుగాననీకీర్తియఖిలలోకముల, పటుతరంబుగనిం
డిప్రబలెనుమరియు, వసుధలోమావంటివారికినెల్ల, వసుమతీనాయకవన్నె
దెచ్చితివి, ఇదియొక్కటేచాలునికమాటలేల, వెడలినవేడ్కతోపుష్కరా
ధిపుని, నవలీలగెల్చియాయువనియంతయును, ప్రవిమలగతితోడపాలింపుచు

నప్పుడురుతుపర్ణుడరుదెంచినలుని, తప్పకకనుగొని ధరసాగి మ్రొక్కి-
లాధీశనిన్నెరుగంగలేక, మునుకొని నీచేత మ్రొక్కులందితిని, నీమహా
మవర్ణింపనావంటి, సామాన్యులగువారుజాలరుధాత్రి, నీదివ్యమహి
వేనీరజోదరుని, పాదాబ్జములుచూచి పవిత్రితింపగలిగె, దనర నేనందునవ
ండనైతి,మనుజేశ యాతప్పుమన్నించినన్ను,కరుణనీజంటుగాగాచికొమ్మ
నరనాథుడై నయానలచక్రవర్తి, వెరవొప్పఋతుపర్ణుపేక్షించిపలికె, ధ
కలిమాయదగిలినీయొద్ద,నిలిచినమూడేండ్లనెమ్మిసౌఖ్యములు,కలిగిన్చి
చితి కరుణతోనన్ను, నీవుపుణ్యుడవు నీవుధన్యుడవు, కావుననినుగొ
లిగెభాగ్యములు, వసుధీశ నీవందువచ్చుటజేసి, యసదృశకోటి సూ
ప్రభాపటల, కలితుడౌహరిజూడకలిగెసత్కీర్తి, వెలసెసామాన్యుండనే
టన్న, వినిఋతుపర్ణుండువిభునకు మ్రొక్కి, తనబలంబునుగొనితనపురి
గె,దమయంతినీకుమారునిదనయునూరార్చి, క్రమమునబాదలిసుఖంబుం
యుంత, నలమహీపాలుడున్నతభక్తిమూను, తెలిపిశరిపునివధింపగాదలచి
కలరురథంబులుఘనతురంగములు, దొరలుసామంతమంత్రులుభటుల్ గొలు
వ,నాదిత్యసంకాశమగురథంబెక్కి,మోదంబుతోవాద్యములుపెక్కుమ్రో
య్య, తనదేవినటనుంచితనవసిష్ఠు, ననురక్తిడీవింపనతనితోగూడ, రయము
ననిషధపురంబునకరిగి,నయముప్పుష్కరనాథుగాంచి, ధారుణీనాథుండు
తప్పకబలికె, నారూఢిమున్ను నేనాకలిదేవు, మాయచేనోడితిమహియెల్ల
నీకు, నాయతంబుగనిప్పుడిట్టివాదంబు, నాడుమునీవన్న నాతడిట్లనియె, నా
డంగతగదిప్పుడాకలిదేవు, వసుమతిలేకనలాఘపయునిన, వినినవ్వినలమహీ వి
భుడిట్టులనియె,తడయక నీవుజూదం బాడ వేని,విడువుము రాజ్యంబు వేగమె యు
వును,కాకున్న నాతోడకయ్యమొనర్చు,మూకలిఇటకి-కనరుదేరడనిన, నలు
నితోదాడరియుంతటజూదమాడె,కలితోడులేమిభాగ్యము నేలనోడి,నగరంబు
నెడబాసినాతియుదాను,పొగలుచుపుష్కరభూపాలుడరిగె, నప్పుడుపౌర్ణ
యుడయ్యోడకప్పు,డొప్పగాజనుదెంచియొగిగొల్చియుండె, నావసిష్ఠమునీం
ద్రుడపుడుభూసురుల,రావించిభీమభూరమణునికడకు,జనిమీరలిక్కడిచంద
మంతయును, వినుపించిదమయంతివేవేగదెండు, చనుడంచుబంపిన జగతీసు
రేంద్రు, ననురక్తితోబోయియావిదర్భేశు, గనియదివినిపింపకడుసంతసించి
యనఘాత్మనీపుత్రి నంపించుమనిన, వినిభీమభూపతి వేవేగతనదు, తనయుని

తోఁగూడ తగురథంబెక్కి, నిద్దంపురత్నాలగని గల కలుగు. పెద్దపల్లకిలోన
బిడ్డలతోడ. దమయంతినిడుకొని తనవారుగొల్వ। రమణతో నిషధపురంబున
కరిగి. నలరాజచంద్రునినగరికిపోయె. నలరుచునంతలో నావసిష్ఠుండు.
మొప్పపురముశ్రృంగారింపబనిచి. యరయంగ నేబదియారు దేశముల.
జులరప్పించి, రహిమీదనదుల. యాజలనిధిజలంబది దెప్పించి, నలరాజు సిం
హాసనంబునిలిపి, యెలమిమంత్రులు పురోహితులునుగొలువ. మంగళతూ
ర్యముల్ మద్దెళల్ మ్రోయశ్రృంగారవతులైన చెలులు సేవింప. నరుదైన
సింహాసనంబునను. ధరణీశ్వరుని చెంతదమయంతిననిచి. హొమాదికృత్యం
బులొనరజేయించి। శ్రీమించగానభిషేకంబుజేసి. కరమొప్పపట్టంబు గట్టిన
యంత, చిరలీలరాజ్యంబు జేయుచునుండె, నావిదర్భేశునకానలరాజవారిని
సాష్టాంగవందనము జేసి. మనమారదీవించిమన్ననవడసి. తనయునికూడివిద
ర్భేశుడరిగె. నలుడంతతనగురునాథునిపాద, జలజంబునకు మ్రొక్కి సన్నుతి
జేయ కనుగొనిసంతోషకలితుడై యతడు. ఘనకృపారసమొల్కగానుదీవిం
చి. వలనొప్పతనతపోవనములకరిగె, కలతుచునపుడు దేశాధినాయకుల. విన
యంబుతో నలవిభునకుమ్రొక్కి. వినుతులుమరియు గావింప మోదింప
బహురత్నభూషణాంబరము లొసంగి. మహానాథులెల్ల సంమదమున
బొంది. పొందుగాతమతమపురవరంబులకు నందరుజనిరంత నారాజవిభుడు
దమయంతి దాను మోదంబునమించి। సుమబాణుకేళిసొంపుదీపింప నాచం
ద్రధరసురేంద్రాదులుబొగడ। భూజగమెల్ల నేర్పున నేలుచుండె: ననియిట్లు
బృహదశ్వుడాధర్మజునకు పొలుపొందమున్న దావిన్నమాగణమునవరు
సతో నలచక్రవర్తిచరిత్ర। సరసతగ్రంథవిస్తారంబుగాన। వినుతవాక్యంబుల
వెలయంగ జెప్పి। నమవాధూలగోత్రాబ్ధిచంద్రుండు। చిరకీర్తిమంత్రిడాశ్రిత
హితోదయుడు కరుణాపయోనిధికందాళదొడ్డ। యాచార్యునకు శిష్యుడైన
ట్టివయిష్ణ। వాచారమూర్తిసత్యదయాపరుండు। పొలుపుమీరినచక్రపురి
దొడ్డఘనుడు। వలనొప్పనతనికివరకూర్మితనయు । నకలంకమానసుం డతిస
త్యధనుడు । సకలకవిత్వవాచావిశారధుడు । దనరనాతనికి విద్యాప్రవీణుం
డు । తనలోకనుతుడుసజ్జనలోకహితుడు। తిరువేంగళాచార్యధీరాగ్రగణ్యు
డరయనే నాతనికి నాత్మసంభవుడ। కమలమానసుడవిద్యావిశారదుడ। రమణ
నేవరకవిరాఘవాహ్వయుడ। నరహరిఘటికాద్రినాథునిపేర। బరువడినేనాం

ధ్రిభాషతి వెలయ। నవనిలోకవిరాజాత్రైవట్టిసరస। కవులసత్కృపసాకుకలు
గూటజేసి। యాలరారగనలాహ్వయునిచరిత్రి। తలచిచెప్పితినియుత్తరభాగము
లచి। వలనొప్పజదివినవ్రాసినవినిన। జనులకాయుర్భాగ్య సంతతుల్ గలిగి।
ఘనులసందరిప్రఖ్యాతిగాంతు। నీచక్రవర్తినరేంద్రునిచారిత్రి। మాచం
ద్రతారార్కమైయొప్పగాత॥

నలచరిత్రము - ద్విపదకావ్యము,

పంచమభాగము

సమాప్తము.
